EDİRNE ŞEHİT ANITLARI

Hazırlayanlar:

Oral ONUR **Latif BAĞMAN**

Türkiye Şehitlik İmar Vakfı Yayınları No: 2

Türkiye Şehitlikleri İmar Vakfı Yayınları No: 2

EDİRNE ŞEHİT ANITLARI

Hazırlayanlar:

Oral ONUR Latif BAĞMAN

Bu kitap, gelecek kuşağı için vatanı uğruna canını verenlerin aziz ruhlarına ithaf edilmiştir.

TÜRK TARİHİNİ YAŞATAN, TÜRK TARİHİNİ YARATANDIR.
K. ATATÜRK

Türk evlâdı ecdadını tanıdıkça büyük işler yapabilmek için kendinde kuvvet bulacaktır.
K. ATATÜRK

Türkiye Şehitlikleri İmar Vakfı Yayınları No: 2
Baskı : Yılmaz Ofset
Ticarethane Çıkmaz Sok. Sultanahmet - İSTANBUL

S U N U

Edirne'nin içinde ve yöresinde bir çok Şehitlik ve Şehit Anıtları vardır. Bu Şehitliklerin bulunduğu yerlere bazılarına hemen savaştan sonra, bazılarına yıllar sonra anıt veya taş sütunlar konmuş, fakat bazılarına ise hiçbir anı işaret konmamış ve bunlar unutulmaya yüztutmuş olarak arazi üzerinde kaybolup gitmişlerdir.

Şehitlik yerleri ve Şehit Anıtlarının bulunduğu yerlerde ya şiddetli savaşlar olmuş, ya da göğsümüzü kabartan savaş menkabelerinin geçtiği yerler olarak tarihimizde önemli yer tutmaktadırlar. Şiddetli savaşların çoğu Edirne savunmasında önemli yer tutan Tabyalarda olmuş. Edirne yöresinde en önemli Meydan Savaşı Geçkinli Köyünde geçmiş, menkabeler ise kentin çeşitli yerlerinde meydana gelerek bunlara acı anılarını genç kuşaklara aktarmak üzere yerlerine sonradan Anıtlar yapılmıştır.

1975 yılında Edirne Şehitlik yerlerini tespit etmek üzere Ankara Genel Kurmay'dan gelen subay gurubuna buralarını teker teker gezdirmeyi üstlenmiştik. Haftalarca süren uğraşından sonra bunları gösterilmiş, yerlerine gereken işaretler konmuştu. Bir kaç yıl sonra Şehitlik yerleri ve Şehit Anıtlarının bakıma alındığını, etraflarını tel çitlerle çevrilmiş olduğunu görmüş ve mutlu olmuştuk. Şehitlerimizi öğrenmek ve bilmek, vatanımız için canını veren baba ve dedelerimizin can verdiği yerleri gelecek kuşaklara göstermek ne anlamlı bir davranış değil mi?

Şehit Anıtlarının geçmiş tarih ve menkabelerini bilmek üzere bu ufak kitabı hazırlamak istedik. Gelecek yıllarda buraları daha bakımlı ve şanına yakışır bir duruma getirileceğine ümidimiz vardır. Bu amaçla şimdiye kadar üzerinde fazla araştırılmamış Şehitlik ve Şehit Anıtlarını bu ufak kitapta sunmanın mutluluğunu taşıyoruz.

Kitabın basım işini üstlenen TÜRKİYE ŞEHİTLERİ İMAR VAKFI İdare Heyeti Başkanı Sayın Hasene Ilgaz'a, Vakıf mütevellilerinden Emekli Orgeneral Sayın Hüseyin Doğan Özgeçmen'e, İdare Heyeti Sekreteri Sayın Ahmet Nail Helvacıoğlu'na ve tüm vakıf üyelerine içtenlikle hem kişisel hem de Edirne'liler adına teşekkürümüz sonsuzdur.

Kitabın hazırlanışında Dia'ların çekimini yapan değerli dostumuz Edirne Kültür Md. Şef Gür Karasu'ya ve çizimleriyle yardımını gördüğümüz P.T.T. mimarlarından Lâle Süman hanıma ayrıca teşekkür ederiz.

Edirne tarihinin bir parçasını tekrar gün ışığına çıkararak yararlananlara şimdiden sevgilerimizi sunarız.

LATİF BAĞMAN **ORAL ONUR**

VAKFIMIZA AİT BİLGİLERİN ÖZETİ

İstanbul Eyüp İlçesine bağlı takriben 225 dönüm mesahalı (Edirnekapı ve Sakızağacı) isimlerini taşıyan iki şehitliğimiz vardır. Bu saha, Mebanei Hayriyei İslâmiye Müdürü ve Vakıflar Müdürlerinden üçer kişilik komite ile idare ve imar edilmekte idi. İşlerin çokluğu, idare ve imar için resmî makamlardan toplanan paralarla işler yürütülemez hale gelince, Merkez Komutanı General Şakir Güleç zamanında, 1926 yılında ŞEHİTLİKLERİ İMAR CEMİYETİ kurulmuştur. Ancak daha sonraları 27.4.1969 tarihli genel kurul ile cemiyet (TÜRKİYE ŞEHİTLİKLERİ İMAR VAKFI) ismini almış ve mevzuat hükümlerine göre faaliyetine devam etmiş, nihayet 1973 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile vergi muafiyetini kazanmıştır. Vakfımız, Edirnekapı ve Sakızağacı şehitliklerindeki mezarların, mamur ve bakımlı olması için, imkânları dahilinde gayret sarfetmekte, şehitlere anıtlar yapmak bunları yayım'larla tanıtmak görevleri arasındadır.

Vakfımız, vakıf senedi gereğince 37 değişmez üyesi vardır. Elli'ye yakın memur ve işçi kadrosu ile Vakıf senedi hükümlerince, tüm işler Yönetim Kurulunun direktifleri ile yürütülmektedir. Şehitliklerimizde, Fatih Sultan Mehmet'e ait tarihî mezarlıklarla, Sülâle-i Tahirre mezarları bulunmakta, 1'inci Dünya Savaşına ait şehitlerimiz buradadır. Ayrıca, vazife şehitleri, itfaiye ve polis şehitleri ile Balkan Savaşlarına ait, Hava Kuvvetlerine ait şehitlerimiz de burada yatmaktadır. Ayrıca bir kısım yerlerimizde özel defniyat yapılmaktadır.

Arşiv çalışmaları devam etmekte, bu arada, Vakıf senedi hükümleri gereğince yayın yapma görevimiz meyanında bulunduğundan elinizde bulunan bu küçük eserle, sizlere faydalı bilgiler sunmaktayız.

Âbideler ve şehitlikler meyanında, kuruluşumuz kalıcı ondört eser meydana getirmiş bulunmakta ve bunların içinde en büyük olan Çanakkale Âbidesindeki katkılarımız ile övünmekteyiz.

EDİRNE ŞEHİT ANITLARI

1 — KURTKALE KARAKOLU ŞEHİDLİĞİ
2 — KARTALTEPE ŞEHİDLİĞİ
3 — MARAŞ ŞEHİTLİĞİ
4 — KAYAPA ŞEHİTLİĞİ
5 — KÜÇÜK DÖLLÜK ŞEHİTLİK ANITI
6 — CEVİZLİK ŞEHİTLİĞİ
7 — GEÇKİNLİ ŞEHİDLİK ANITI
8 — HASKÖY ŞEHİDLİĞİ
9 — KEŞAN TABURU ŞEHİDLİĞİ
10 — SABUNCU BAĞLARI ŞEHİDLİĞİ
11 — YASSI TEPE ŞEHİTLİĞİ
12 — MEZARTEPE ŞEHİTLİĞİ
13 — ARNAVUTKÖY ŞEHİTLİĞİ
14 — HIZIRLIK TABYA ŞEHİTLİĞİ
15 — SÖĞÜTLÜK 26 Mart 1913 ŞEHİTLİĞİ
16 — SARAYİÇİ BALKAN SAVAŞI ŞEHİTLİĞİ
17 — ASKER HASTAHANESİ ŞEHİTLİĞİ
18 — SUVARİ YÜZBAŞI REŞİT BEY ŞEHİDLİĞİ (İntikam Taşı)
19 — SULTAN SELİM CAMİ ŞEHİTLİĞİ
20 — İBRAHİM AKINCI ANITI
21 — BEŞ ŞEHİDLER
22 — ŞÜKRÜ PAŞA ANIT-MEZAR
23 — HAVSA ŞEHİTLİĞİ

KAYNAKLAR

EDİRNE KALE MUHAREBELERİ : Remzi Yiğitgüden

YÖRE ÇALIŞMALARI
EDİRNE REHNÜMASI : Dr. Rıfat Osman Tosyavizade
O. Nuri Peremeci

MİLLİ MECMUA
EDİRNE TARİHİ : O. Nuri Peremeci

İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ
TÜRK ANSİKLOPEDİSİ
ve ŞÜKRÜ PAŞA : Mehmet Kadiroğlu

EDİRNE TARİH HAZİNESİ
EDİRNE ŞEHİTLERİ DOSYASI : İl Halk Kütüphanesi

EDİRNE ARMAĞAN KİTABI : Türk Tarih Kurumu

EDİRNE İLİ TANITMA BROŞÜRÜ : Edirne Tümen K. 1986

BALKAN HARBİ KÜLLİYATI : Mehmet Ali Nüshet
(Oral Onur Kütüphanesi)

BALKAN HARBİ KÜLLİYATI : Avusturya ve Macaristan Ordusu
Zabitanından H. Vagner
Çeviren: Mülâzım Sani Said
(Oral Onur Kütüphanesi)

EDİRNE MUHASARASI : Miralay Pieron De Monelzir
Çeviren : Mülâzim Ş. B.
(Oral Onur Kütüphanesi)

ŞEHİDLİKLERİMİZ : Şehitlikleri İmar Cemiyeti
Millî Eğitim Basımevi - 1951
(Oral Onur Kütüphanesi)

BALKAN SAVAŞI SONLARINDA
EDİRNE'NİN KURTARILMASI
HUSUSUNDA ATATÜRK'ÜN HAR-
BİYE NEZARETİNE UYARISINA
DAİR BİLİNMEYEN BİR BELGE : Mithat Sertoğlu
Belleten S. 628

EDİRNE TABYALARININ TARİHÇESİ

Tabya, küçük istihkâm veya silâhla donatılmış yapı anlamına gelir. 1829 Osmanlı - Rus Savaşında Edirne ve yöresinin Rusların eline geçmesi nedeniyle ilerde tekrar Edirne'nin yıkıma uğramaması için kentin 4-5 km. uzaklarında TABYALAR yapılmıştı. 1877 - 1878 Osmanlı - Rus Savaşından önce bu tabyaların onarımı yapılarak bazıları ahşap, bazıları da taştan yapılarak Edirne'nin savunmasında epi işe yaramıştı.

1893 yılında Tahir Paşa'nın başkanlığında kurulan bir komisyon Tabyaları yeniden inşa ettirmiş, bazılarını da onarmıştı. 1903 yılında ise kalınlığı bir metreyi geçen taş ve tuğla duvarlardan yapılan 30 adet Tabya Balkan Savaşında önemli rol oynamış ve Edirne savunması 155 gün bu tabyalardan yapılmıştı.

Balkan Harbinde Edirne'yi savunan tabyalardan HIDIRLIK TABya, Mst. Mv. Kumandanı Şükrü Paşanın karargâhı olarak kullanılmıştır. KIYIK TABYASI ise Edirne Kale Kumandanı İsmail Paşanın karargâhı idi. Tabyalar arasında devamlı telefon ilişiği bulunuyor ve KIYIK ile HIDIR tabyalardan savunma yönetiliyordu.

26 Mart 1913 günü bu tabyalardan ilkönce Yıldız, Ayvazbaba, Kestanelik ve Cevizlik tabyaları son savunmalarını yaparak Edirne düşmanlar tarafından alınır ve Şükü Paşa karargâhı olan HIDIR Tabyada savaşa son verdiğini düşman kumandanı General İyvanof'a iletir ve böylece 155 gün süren şerefli savunma son bulur.

Kentin savunmasına büyük yararları dokunan Tabyaların en görkemli ve büyüğü HIDIRLIK Tabyadır. Gönlümüz bu Tabyanın ilgililerce bakıma alınarak bir AÇIK BALKAN SAVAŞI MÜZESİ niteliğinde genç kuşaklara göstermeyi bütün yurtseverler adına duyurmayı ödev bilmekteyiz.

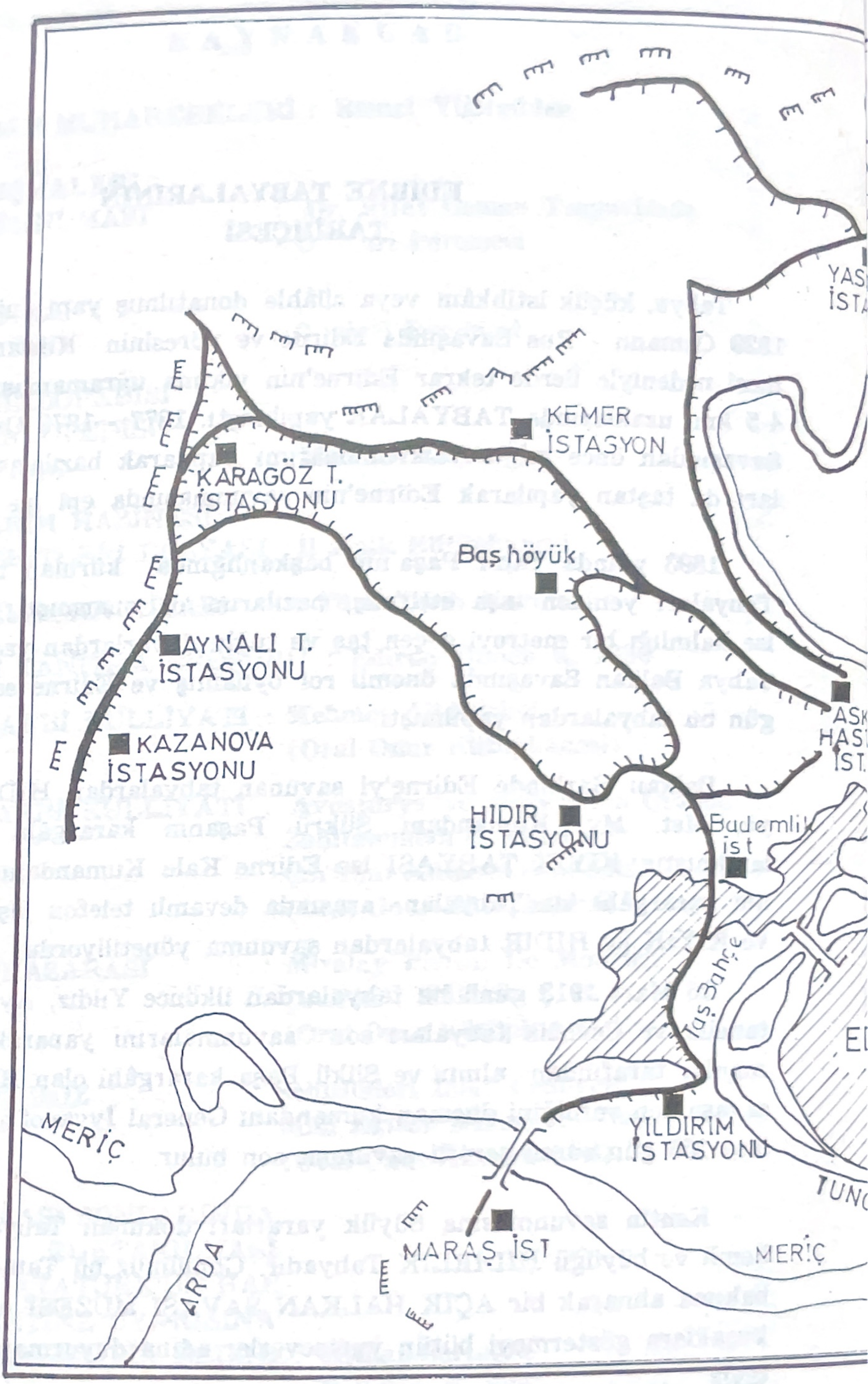
KARAGÖZ T.
İSTASYONU
KEMER
İSTASYON
Baş höyük
AYNALI T.
İSTASYONU
KAZANOVA
İSTASYONU
HIDIR
İSTASYONU
Taş Bahçe
YILDIRIM
İSTASYONU
MERİÇ
ARDA
MARAŞ İST
MERİÇ

AYVAZBABA
İST.
TAŞOCAĞI
İSTASYONU
EPE
ONU
TAŞTABYA
İSTASYON
DOĞANCI
İSTASYONU
Kestanelik
Istasyonu
TUNCA
R
NESI
İÇİ
SARAY
Yıldız İst.
TOPYOLU
İSTASYONU
İRNE
KAFKAS
İSTASYONU
EDİRNE
Tabyalar ara-
sında işleyen
Dekovil hattı

BALKAN SAVAŞI VE EDİRNE SAVUNMASI

BALKAN SAVAŞINDAN ÖNCE OSMANLI DEVLETİNİN DURUMU :

Osmanlı Devleti 1908 yılından başlayarak milletin ve yurdun kalkınması için girişimlere geçmişti. Bu olumlu girişimleri önlemek ve Osmanlı Devletini parçalamak üzere hem yurt içinde hem de yurt dışında bazı güçlerin ve düşmanların hemen harekete geçtikleri görülür. Örneğin : İtalyanların Trablusgarb'ı almak üzere asker çıkarmaları, Bulgaristan'ın istiklâlini ilân etmesi, başka Balkan Devletlerinin de aralarında gizli anlaşmalar yaparak Osmanlı Devletini Avrupa topraklarından atmak üzere birleşmeleri ilerde bir savaşın çıkacağını gösteriyordu.

Yurt içinde ise 31 Mart olayı, Adana'da Ermeni olayı, Havran ve Arnavutluk isyanı ve hatta yurdumuzda bulunan azınlıklar dernekler kurarak Osmanlı Devletini içinden yıkmak üzere eylemlere geçmişlerdi.

Yurt içinde ve yurt dışında yıpratılmak istenen Osmanlı Devleti bu kötü olayların üstesinden gelmek üzere hemen girişimlere geçmiştir. Bunun için devlet ilkönce Türk milletinin duygu ve ananelerini, kahramanlık duygularını uyandırmak üzere TÜRK OCAKLARINI kurmuş ve ordunun modern bir duruma sokulması için Harp Okullarını açtığı gibi askerin eğitimine ve silâhlarının gelişmesine önem vermişti.

Yurt içinde gerekli eğitim çalışmaları ve ordunun düzenlenmesi henüz yapılmadan 4 Balkan Devleti olan **Sırp - Karadağ - Yunan** ve **Bulgaristan** daha önce aralarında yaptıkları gizli anlaşmayı açığa vurarak Osmanlı Devletine savaş ilân etmişlerdir. 29 Mart 1912 de bu dört devletin Osmanlı Devletine açtığı savaşın adı BALKAN SAVAŞIDIR ve bunların gayesi Osmanlı Devletini Balkan yarımadasından atmaktır.

Hazırlıksız olan Osmanlı Devletinin SELÂNİK ve MANASTIR gibi kentleri düşmanların eline geçmiş ve düşmanlar bütün Paşaelini alarak İstanbul önlerine kadar gelmişlerdi.

Düşmanlar Edirne'yi alamamıştı. Edirne'yi savunan Ordu Kumandanı ŞÜKRÜ PAŞA yaptığı Kale savaşlarında Edirne'yi tam 156 gün düşmana karşı savundu.

Şükrü Paşa, Edirne'yi kentin etrafına bulunan 30 adet Tabyalardan savunmasını yapıyordu. Bu tabyaların en büyüğü HIDIRLIK TABYA idi ve Şükrü Paşanın karargâhı burada idi.

Bu Tabyaların adları şöyledir :

1 — HIDIRLIK TABYA
2 — KARTALTEPE TABYA
3 — MARAŞ TABYA
4 — KARAAĞAÇ TABYA
5 — AYVAZOĞLU TABYA
6 — KARAGÖZ TABYA
7 — KAZANOVA TABYA
8 — ARNAVUTKÖY TABYA
9 — AYVAZBABA TABYA
10 — YILDIZ TABYA
11 — KESTANELİK TABYA
12 — CEVİZLİK TABYA
13 — KARTALTEPE TABYA (Yunanistanda)
14 — K. TAŞ TABYA
15 — B. TAŞ TABYA
16 — KEMER TABYA
17 — AYNALI TABYA
18 — TOPRAK TABYA
19 — BAŞHÖYÜK TABYA
20 — DOĞANCI TABYA
21 — ESKİ TABYA
22 — TOPYOLU TABYA
23 — KAVKAS TABYA
24 — YASSI TEPE TABYA
25 — BAĞLARBAŞI TABYA
26 — ABDURRAHMAN AĞA TABYA
27 — ARDA TABYA
28 — KIYIK TABYA
29 — BOSNAKÖY TABYA
30 — MUHİDDİNTEPE TABYA

Şükrü Paşa cephanesizlik, ilâçsızlık ve bulaşıcı hastalıklar nedeniyle savunmaya son vermiş ve düşmanlar 26 Mart 1913 tarihinde Edirne'yi almışlardır.

Edirne'ye giren Bulgar ordusu teslim aldığı Türk subay ve askerlerini Sarayiçi denilen yere toplamıştı. Soğuk ve yağışlı havada burada esir tutulan askerler ve subaylardan beş bin kişi ölmüş ve burada toplu mezarlara gömülmüşlerdir. Burada esir kalan Türk askerlerine ekmek dahi verilmemiş ve esirler ağaç kabuklarını yemişlerdir. Eğer bir Türk askeri su içmek için Tunca Nehrine giderse hemen kurşun sıkılarak veya süngülenerek öldürülüyordu. Bulgarların yaptığı bu işkence ve vahşeti nedeniyle şehit olan Türk askerlerinin anısına burada SARAYİÇİ BALKAN ŞEHİD ABİDESİ VARDIR

Bulgar askerleri Edirne'nin içinde evleri yağma etmişler, Türk kadınlarını, bebelerini süngüleyerek öldürmüşlerdir. Hatta Bulgar askerleri gebe Türk kadınlarını süngüleyerek öldürmüşler ve çeşitli işkenceler yapmışlardır. Düşmanların yaptıkları bu işkenceleri yaşlı anne ve babalarımız şimdi dahi bizlere anlatmaktadırlar. Suçsuz Türk çocukları ve kadınlarını süngüleyerek öldüren Bulgar askerleri camilere çarıkla girmişler ve mabetleri kirletmişlerdir.

Edirne Askerî Hastanesi Başhekimi olan Ressam Hasan Rıza'nın ve doktcr Rıfat Osman'ın evi Bulgar askerleri tarafından yağma edilmiş ve ressam Hasan Rıza evinde süngülenerek öldürülmüştür. Öldürülen Hasan Rıza'nın anısına dikilen İNTİKAM TAŞI şimdi Karaağaç yolu üzerinde bulunan BALKAN ŞEHİT ABİDESİNİN yanında durmaktadır.

Düşman devletleri Edirne'de 21 Temmuz 1913 tarihine kadar kalmış ve Türk Ordusunun başına geçen MUSTAFA KEMAL Süvari Kolordusu ile ve süvari kıt'asının Kurmay Başkanı ENVER BEY düşmanları yenerek 21 Temmuz 1913 de Edirne'yi geri almışlardır.

Bulgar ordusu geriye çekilirken Edirne'de birçok müslüman mahalleleri ateşe vermişler ve birçok Türk yanarak ölmüşlerdi.

Esir düşen Şükrü Paşa ile konuşan Bulgar Kralı Ferdinand, Şükrü Paşanın kılıcını ona geri verirken şunları söyler :

«Bir yanlışlık olmuş. Teslim anınızda kılıcınızı da vermişsiniz. Sizin gibi askerlerin kılıçları alınmaz. Şeref dolu bir savaş sayfasına imzanızı attınız. Kılıcınızı lütfen kabul buyurunuz. Sizi ağırladığım ve sizin gi-

bi inanılmaz bir savunmayı gerçekleştiren askerlerle döğüştüğüm ve şimdi de beraber olduğum için gurur duyuyorum.»

Evet... Edirne savunması sırasında altı ayın birçok günü askeri ile birlikte süpürge tohumu yemiş olan Şükrü Paşa, yenildiği anda, böylesine bir yengi onuru ile haleleniyordu.

Yabancı bir gazeteci bu durumu şöyle açıklamaktadır:

«Evet, Fatih, Kanunî ve Osmanlı döneminde de ordular yürümüş. Ama kumandanları, Dernekler, Kulüpler ve Komiteler atamazlardı. Ordu görevini düşünürdü. İttihat Terakki Kulübünün Balkanlarda söz verip gerçekleştirmek istediği reformları Ordu'ya vazife olarak verilmezdi. Ordu savaş yapar siyaset yapmazdı... Asker o asker, subay o subay. Ama ordunun üzerine bir bulut çökmüş... Politika bulutu...»

Balkan Savaşı sırasında Edirne yöresinde tek bir yerde meydan savaşı yapılmış ve bu kanlı savaşın anısına Geçkinli ve Yağcılı köyü arasında Osmanlı Devleti Döneminde bir Şehid Anıtı yapılmıştır.

Gençlerimiz bu şehid abidelerini gezmeli, görmeli ve hikâyelerini öğrenmelidir. Edirne'nin içinde ve yöresinde 20 ye yakın Şehid Abideleri bizlere bu günleri hazırlayan ve canlarını verenleri anmak üzere yapılmıştır.

İstiklâl marşımızın dediği gibi,

Bastığın yerleri «toprak» diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı,
Sen şehit oğlusun, incitme yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda ?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan şüheda !

diyen şair Mehmet Âkif ne kadar doğru ve özlü yazmış.

Evet sevgili çocuklar, yurdumuzun her bir köşesi ve özellikle Edirne topraklarının her tarafı şehid kanlarıyla sulanmış ve bizlere emanet edilmiştir. Ne yazık ki bu şehid Abidelerimizin bir çoğu bakımsızlığa terkedilmiş ise de çok yakın dönemde bu abideler hem bakıma hem korunmaya alınarak gelecek kuşaklara en güzel tarihî belgeler olarak bırakılacaktır.

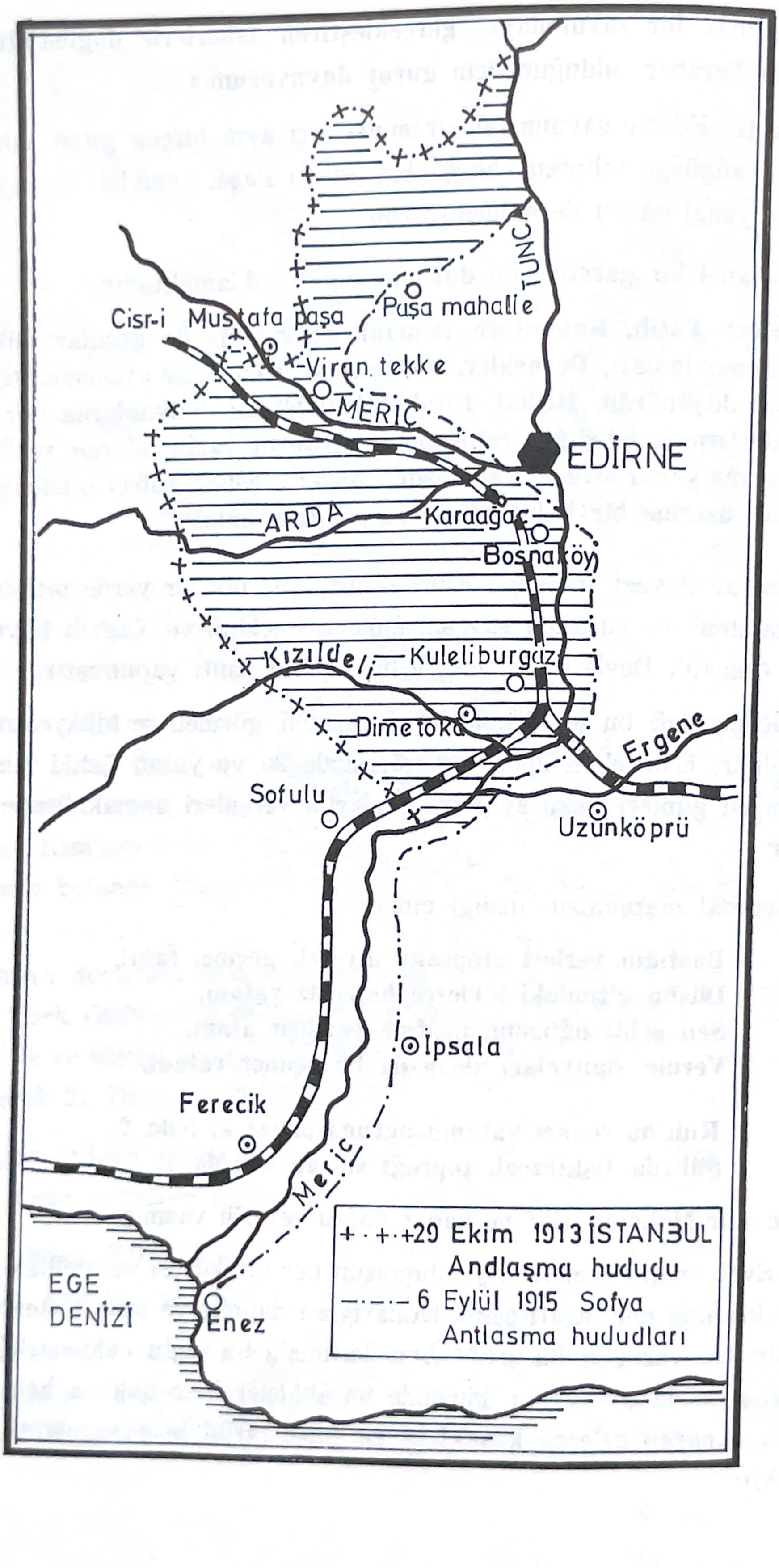
TUNCA
Cisr-i Mustafa paşa
Paşa mahalle
Viran tekke
MERİÇ
EDİRNE
ARDA
Karaağaç
Bosnaköy
Kizildeli
Kuleliburgaz
Dimetoka
Ergene
Sofulu
Uzunköprü
İpsala
Ferecik
Meric
EGE
DENİZİ
Enez
+ · + · +29 Ekim 1913 İSTANBUL
Andlaşma hududu
— · — · — 6 Eylül 1915 Sofya
Antlasma hududları

Sizlere Edirne Hastanesinde geçen bir olaydan söz edeyim :

Edirne'ye giren Bulgar kuvvetleri kumandanı İVANOF, 17 Mart 1913 günü Edirne Belediye Gureba Hastahanesini ziyarete giderek Başhekim ve doktorlarla görüşüp yaralı ve hastaların durumlariyle ilgilenir. Ziyaret bittikten sonra kendisini geçirmeye gelen hemşire ve doktorların elini sıkarak hastahaneden ayrıldığı sırada Başhekim Dr. Bahaddin Şakir Bey elini uzatmayarak Bulgar kumandanına şu sözleri söylemesi ne kadar ilginçtir.

— Sizler Türk Ordusunu yenen bir devlet değilsiniz! Edirne'yi almış olabilirsiniz, Ordumuz Çatalca önlerinde savaş halindedir. Sulh yok, elinizi sıkamam!..

Milliyetçi, vatansever bir Türk'ün Bulgar kumandanına verdiği yanıt Edirne tarihinde ayrı bir yeri olacaktır...

Em. Öğ. Ömer ALTAY'dan

Sözü tekrar yabancı gazetecilere bırakalım ve 3661 sayılı ve 26 Nisan 1913 tarihli **Illustration** Dergisinden Edirne'nin işgalini satır satır ortaklaşa okuyalım :

«İşgalin ertesi günü... Tek kelime ile korkunç bir uyanış.. Tam üç gün, evet tam üç gün aralıksız bir şekilde bu kenti yok etmeye savaştılar. Bulgar askerlerinin hedefi olan Türk evleri yağma edildiler. Türk evlerinin kafes arkasında korku ile bekleşen kadınların gölgelerini sezen askerler tekme ve dipçik darbeleri ile içeriye saldırdılar. Elveda Türk ailesinin kudsiyeti, elveda aziz değerler!. Ellerine ne geçerse aldılar. Mücevher, halı, elbise, ayna ve herşey... Taşınabilecek ve çalınacak bir şey kalmayınca kadınlara ve küçük kızlara sarkıntılık başladı. Edirne baştan başa bir feryat kenti olmuştu. Kadınların ve kızların, daha sonra yaptıkları tek şey feryat etmeden, bağırmadan ve inlemeden intihar etmeleri idi. Zaten debelenenler bir süngü soğukluğunu göğüslerinin ve karınlarının kutsallığında çoktan hissetmişlerdi.

Yağma edilen evlerin kapılarında tebeşirle çizilmiş haç işaretleri belirmişti. Sonradan anlaşıldı ki, bu işaretler yağma edilen evde alınacak mal, ırzına geçilecek genç kadın kalmadığını, yeni gelenlere haber veriyordu. Kısacası vakit kaybetmek istemiyorlardı. Peki ama bu yuvalardan ne istemişlerdi? Masum halkın üzerine düşmenin nedeni de idi?..

Zaman zaman sokaklardan esir gurupları geçiyordu. Her tarafta açlık da başlamıştı. Selimiyenin kapısında ve Konak Meydanında Bulgar ordusu ekmek dağıtıyordu. Ancak (dağıtmayı) sadece kelime olarak kullanmak daha doğru olacaktı. Çarşaflarının altında ağlayan çocuklarını susturmayı bile unutan kadınlar, ekmek verilen arabaların kapısında hakaretin her türlüsüne şahit oluyorlardı. Ertesi günün bunun neticesi görüldü. Aylardır sadece süpürge tohumu yemiş olan bu gururlu insanlar Bulgarların dağıttıklarası ekmekleri almağa gitmediler bile... Ekmekleri Bulgarların elinde kalmıştı.»

ASKERİ YENİLGİ, GURURUN ZAFER KAZANMASINI ÖNLEYEMEMİŞTİ.

BALKAN SAVAŞINDA EDİRNE KALESİNİN TESLİM OLMA OLAYI

Edirne Kalesinin savunmada son günleri :

13 Mart sabahının erken saatlerinde Ayvazbaba, Kestanelik, Cevizlik ve Yıldız Tabyaları son savunmalarını yaparak Bulgar Doğu Cephesi tarafından düşürülür. Bu cephenin Türk erat ve subayları Yıldıztepe ve Taşocakları sırtları üzerinden kente ve Tunca vadisine doğru çekildiği Mst. Mv. K. General Şükrü'ye iletilir.

Edirne Kaleiçinde Karargâhı bulunan Kale Kumandanı General İsmail, durumun ağırlaştığını ve Bulgar Ordusunun aynı sırt ve Tabyalardan kente doğru sarkacağını ve bunun önlenmesinin zor olacağını görerek Edirne içersinde bazı tedbirler alınması zorunluğunu şöyle uygular:

1 — Konsolosluklar POLAT Bulgar Okulunda korunacak,
2 — Askeriye binası ve evraklar tahrip edilecek,
3 — Kentin yağmaya uğramaması için köprübaşlarına ve Edirne girişlerine heyetler yerleştirilmesi ve Bulgar birliklerinin beyaz bayrakla karşılanması.

Savaşa devam eden Tabyalara Şükrü Paşa tarafından şu bildiri yayınlanıyor:

1 — Askerî eşyalar tahrip edilecek,
2 — Savunma olanağı kalmamıştır,
3 — Bütün cephaneler yok edilecektir,
4 — Sancak ve Bayrakların yakılmasında bütün ordu fertleri görevlidir.

13 Mart sabahı gün ağarırken Türk doğu cephesi Bulgar ve bir kısım Sırp askerleri tarafından ele geçirildiği halde batı ve güney cephelerinde savaş ve savunma şiddetle devam ettiği görülür.

Doğu Cephesi Bulgar Komutanlığı kent içinde yağma ve katliamları önlemek amacı ile kente ilkönce süvari birliklerini yollama hazırlığına girer. Aynı zamanda Bulgar Başkumandanı kendi birliklerine Edirne Kale Kumandanının teslim olmasını önermek ve Maraş Demiryolu köp-

rüsünü tahripten kurtarmak için bir tebliğ yayınlar. Fakat bu tebliğ Bulgar birlikleri tarafından Edirne Kale Kumantanı General İsmail'e başka cephelerde şiddetli savaşlar nedeniyle ulaştırılamaz.

Aynı gün, Kale Komutanı General İsmail, Mst. Mv. Komutanlığından aldığı emir gereği iki teğmen ve bir yüzbaşı parlemente heyetini Bulgar Doğu Cephesi Komutanına yollar. Türk Parlemente Heyeti, Bulgar Doğu Cephesi Komutan vekili bir Albay tarafından karşılanır ve ateş kes şartları bu albay ile görüşülür. Bulgar Albayı her yetkiye sahip olduğunu söyler. İki Türk teğmeni rehin alınarak Türk yüzbaşı Eyüp, yanında Bulgar teğmeni Rikofla beraber Edirne'ye gelerek ateş kesin kesin koşullarını kale komutanı General İsmail'e iletir.

General İsmail, koşulları tam olarak kabul ederek öncelikle hapishane nöbetçilerinin Bulgarlara devredilmesini önererek kısa zamanda bunun gerçekleşmesini sağlar ve Bulgar teğmeni Rikof hemen geriye birliğine döner.

Sancak ve bayrakların yakılması ve cephanelerin yok edilmesi işi bittiği haberi gelince HIDIR TABYA telsiz direğine 13 Mart saat 8,45'te beyaz bayrak çekilerek bütün cephelerde ateş kese uyulması ve Maraş demiryolu köprüsünün atılması emrolunur.

Batı Türk Cephesi aldığı emir gereği Sırp Ordusuna bir heyet göndererek ateş kes yapıldığını iletir. KAZANTEPE ve KARAGÖZ TEBYA subay ve erleri HIDIRLIK TABYA'ya geçerlerken bu tabyalar Sırp Ordusunun eline geçer.

Bu anlarda Bulgar ve Sırp ordularının iki ana hedefi vardır. Her iki Ordu da General Şükrü'yü teslim almak.

13 Mart sabahı Hadımağa Çiftliği ve Kafkas Tabya ile Tunca Nehri kıyısından kente doğru ilerleyen ve çoğunluğu Bulgar olan suvariler Edirne'ye girerek General İsmail'i esir ederler. General İsmail ve onu teslim alan Bulgar Doğu Cephesi Komutanı General Vazof, beraberce HIDIRLIK TABYA'ya gelerek Şükrü Paşa'nın teslim olma durumunu görüşmek isteyince General Şükrü, İsmail Paşa'nın yanında bulunan General Vazof'a teslim olamayacağını ancak Bulgar Muhasara Ordusu Komutanı General İyvanof'a teslim olacağını söyler. Generel Vazof, tes-

lim alma İşi için Şükrü Paşa'yı Bulgar Muhasara Ordusu Komutanı İyvanof'un yanına götürmek üzere her üç general bir araba ile İyvanof'un karargâhı olan Kıyık Tabyasına gelirler. Yolda giderlerken her üç general esir ve hastaların durumlarını görüşürler.

Bulgar Muhasara Komutanı İyvanof, Şükrü Paşa'yı Kıyık Tabya'da törenle karşılar ve teslim olma koşulları şöyle sıralanır:

1 — Yaralıların toplanması ve bakılması,
2 — Subay ve ailelerine dokunulmaması,
3 — Kent halkına işkence yapılmaması vs.

Şükrü Paşa bu kısa ön görüşmeden sonra otomobille tekrar HIDIR TABYA'ya döner. Bu olaylar sırasında hiçbir Türk subayının tabancaları teslim alınmadığı özellikle görülür.

Cephelerden çözülen Türk Subayları HIDIRLIK TABYA'da toplanırken doğu ve güney cepheleri Bulgar, batı cephesi Sırplar tarafından tamamen teslim alınır.

Bulgar Muhasara Komutanı derhal Kral Ferdinand'a telgraf çekerek Şükrü Paşa'nın ve kale'nin teslim almak üzere anlaşma yapıldığını ve Edirne savunmasının sona erdiği gözüyle bakılması gerektiğini bildirir.

Beyaz bayrak çekilen HIDIR TABYA'da Şükrü Paşa 15 Mart'a kadar Bulgar subaylariyle beraber kalır.

13 Mart teslim olma olayından sonra batıda bulunan Sırp Ordusu HIDIR TABYA'ya geldiği zaman beyaz bayrakla ve General Şükrü'nün yanında Bulgar subaylariyle karşılaşır. Hayrete düşen Sırp Komutanı olaya inanmak istemeyerek kendi kralına Şükrü Paşa'yı teslim aldığını bir telgraf ile bildirir.

14 Mart günü Edirne'ye gelen Bulgar Kralı Ferdinand, Saraçhane Köprübaşında bir askerî törenle, HIDIR TABYA'da bulunan General Şükrü'yü kabul ederek kılıcını geriye verir.

15 Mart günü General Şükrü ve yanındaki subaylariyle beraber Sofya'ya götürülür.

EDİRNE ŞEHİT ABİDELERİ

Edirne kentinin içinde ve yörelerinde Balkan Harbi Şehitlerini anmak amacıyla çok sayıda Abide yapılmıştır. (Batı ülkeleri sitilinde). Bu Abidelerin en büyüğü Karaağaç yolu üzerinde JANDARMA Abidesidir.

Şehit Abideleri bulunduğu yerlere niçin yapılmıştır, sorusunu açıklığa kavuşturmadan önce I. ve II nci BALKAN HARB'lerinde Edirnenin durumunu ve olayların kronolojik olarak incelemek yerinde olacaktır. ŞÖYLE Kİ :

I. BALKAN HARBİNDE EDİRNE SAVUNMASI

Balkan devletleri (Bulgar - Sırp - Karadağ - Yunan) Osmanlı Devletinden toprak koparmak üzere kendi aralarında birleşmişler ve Osmanlı Ordusunun terhis edilmesinden yararlanarak 1912'de Osmanlı Devletine savaş açmışlardı. Trabzlusgarp savaşı ve ordunun terhis edilmiş olması Balkan Devletlerine yaramış ve Makedonya ile Trakya (Çatalca'ya kadar) düşman devletlerinin eline geçmişti.

Edirne bu savaşta düşmana karşı beş ay savunarak teslim olmamıştı. Savunma sonunda Şükrü Paşa kumandasındaki askerî birlikler malzeme, cephane, ilâç, yiyecek yokluğu nedeniyle 155 günlük savunmadan sonra savaşa son vermişlerdi. Savunmanın son verilmesine kadar geçen savaşlar şöyle oluşmuştu: Kale Kumandanı Şükrü Paşa 12 Mart 1913 (eski tarihe göre 1 Mart 1329) günü Maraş yöresinde bulunan Güney Cephesi kumandanına Maraş Köprüsünün atılması için şu emri göndermişti: «**Maraş Şimendifer Köprüsünün tertibatı tahribiyesi ikmal edilmiştir. İndelhace bilistizan ve fevkalâde hâlatta selâhiyetinin dahilinde köprünün tahribine mezunsunuz. Maraş kıt'atının beri tarafa geçmemesi haiz-i ehemmiyet olamaz.**»

Güney cephesinde II. Tümenin Nizamiye, 32 ve 33 ncü Alaylar, 4 ncü Nişancı Taburu ile Bursa - Çekirge Rediflerinden oluşmaktaydı.

26 Mart 1913 (eski tarih 13 Mart 1329) saat 8,45'te Edirne kalesinin Hıdırlık - Kafkas - Ayvazbaba ve Taş tabyaları düşman eline geçerek Şükrü Paşa Hıdırlık tabyasında beyaz teslim bayrağını çekmek zorunda kalmıştı.

Güney cephesi birlikleri teslim olma olayından habersiz savaşa devam etmekteydi. Çünkü cephenin Hıdırlık tabya ile bağlantıyı sağlayan telefon hattı kesildiği gibi bu tabyanın koruma top atışı dahi kesilmişti. Böylece koruma top atışından kurtulan Yunan - Karadağ - Bulgar orduları güney cephesine yüklenerek güney cephesini bozguntuya uğratmış-

tı. Bu bozgunda 1500 Türk eri şehid edilmiş ve Karaağaç düşmanların eline geçerek tarihî Karaağaç yolu üzerinden Edirne'ye doğru ilerlemeye başlamıştı.

26 Mart 1913 (13 Mart 1329) sabahı : Güney Cephesinin bozguna uğramasından sonra Edirne'ye doğru çekilen ve başlarında kumandanları bulunmayan Türk askerleri tarihî Karaağaç yolu üzerinde son bir savunma hattı kurarak düşman askerlerinin köprüler üzerinden kente girmelerini tam 12 saat geciktirmesine neden olmuştu. (Bu savunma yeri yol üzerinde ve eski Karakol binası yanında Orta Tulumbalar denen yerdeydi.) Üstün düşman kuvvetleri karşısında karakolda görevli askerlerle beraber çarpışan 62 Türk eri burada son nefeslerini vermişler, fakat burasını hiçbir zaman terk etmeyi düşünmemişlerdi.

II. BALKAN HARBİNDE EDİRNE'NİN DURUMU

Harp tarihimizde II. BALKAN HARBİ diye adlandırılan harp I. Balkan Harbinin devamıdır. Amaç, kaybedilen toprakları ve Edirne'yi geri almaktı. Harbin devamı şöyle gelişmişti: Trakya ve Edirne Balkan devletlerinin eline geçmiş fakat kendi aralarında toprak paylaşmasında anlaşmazlık çıkmıştı. Bundan yararlanmak isteyen Osmanlı Devleti ordusunu toparlayarak savaşı tekrar başlatmış ve 21 Temmuz 1913 (8 Temmuz 1329) tarihinde Edirne ve Trakya düşman yıkımından kurtulmuştu. Kurtuluştan iki gün sonra Edirne valiliğine Hacı Adil Bey getirilmişti.

Balkan devletleri kendileri için neticesiz kalan savaş sonrası Osmanlı Devleti ile ayrı ayrı şu anlaşmaları yapmıştı :

İlkönce Bulgaristan ile 29 Ekim 1913 (17 Ekim 1329) tarihinde İSTANBUL ANTLAŞMASI yapılmış ve sınır Enez'den başlamak üzere Meriç Nehrinin doğu kıyısını 50 km. kadar izledikten sonra doğuya doğru açılıp (Gümülcine - Çörekköy - Dedeağaç - Kırcaali) Bulgarlara bırakılarak sınır Edirne'nin kuzeyinden ve Midye'nin 40 km. kuzeyinden Karadenize varıyordu. Karaağaç ise tren istasyonu nedeniyle Bab-ı Âli tarafında kalıyordu.

Edirne'nin ve Batı Trakyanın düşman işgalinden kurtulmasından sonra vali Hacı Adil Bey, tarihî Karaağaç yolu üzerinde yapılan son savunma menkibesini öğrenmiş ve şehitlerin ruhunu şad eylemek üzere bu yol üzerinde bir abide dikilmesini gerçekleştirmiş. Osmanlı Devletinde Avrupa tarzında yapılan Abidenin yapılmasından hemen sonra 1. Cihan Savaşı patlamış ve bu kez de Bulgaristanın Osmanlı Devleti yanında savaşa girmesi nedeniyle eski sınır değiştirilmiş ve sınır bu abidenin 100 m. ilersinden geçerek Karaağaç Bulgaristana verilmişti.

ŞÜKRÜ PAŞA ANIT - MEZARI

Edirne kentini Balkan Savaşında 5,5 ay savunan Şükrü Paşa, Edirne ve kalesinin savunmasını 26 Mart 1913'te bırakmıştı. Düşman kuvvetlerinin Edirne'yi almasından sonra Şükrü Paşa ve bir çok subay ve erler esir olarak Bulgaristana götürülmüşler fakat hemen çıkan 1. Dünya Savaşı nedeniyle de tutsaklık yaklaşık altı ay sürerek özgürlüklerine kavuşmuşlardı.

Tutsaklık dönüşünde Şükrü Paşa, Sofya'dan trenle İstanbul'a geri dönmüş ve 1916 yılında ölerek Merkezefendi mezarlığına gömülmüştü.

Şükrü Paşa'nın torunları ve yakın akrabaları 1984 yılında Edirne Tümen K. Kayhan Onur'u ziyaret ederek Şükrü Paşa'ya armağan edilen ALTIN KİTAP ve Kral Ferdinand'ın teslim almayıp geriye verdiği kılıç ve başka özel eşyaları Edirne Tümen K. Kayhan Onur'a getirmişlerdi.

Tümen K. Kayhan Onur, Şükrü Paşa'nın ailesinin bu olumlu yaklaşımından çok duygulanmış ve Edirne'lilerin kadirşinazlığı olarak Şükrü Paşa'nın mezarını Edirne'ye getirilmesi için de (nakl-i kubur) aileden izin istemişti.

Ailenin bu işe taraftar olmasından sonra Tümen K. bu işin daha anlamlı bir şekle dönüşmesi için bir kurul ile yürümeyi uygun bulmuştu. Böylece Edirne savunucusu Şükrü Paşa'nın şanına ve şöhretine uygun bir ANIT-MÜZE olarak mezar naklinin değerlendirilmesine gidildi. Kayhan Onur Başkanlığında oluşan kurul, ilk önce ANIT-MEZAR'ın yeri tespiti için çalışmalar yapmış ve Tümen K. nının görüş ve fikirleri doğrultusunda yerin Buçuktepe Tabyasının güneye bakan yamacında yapılması gerçekleşmiş oldu.

ANIT-MEZAR'ın projesini Trakya Üniversitesi Mimarlık Dekanı Hulûsi Güngör üstlenerek maket ve projesi beğeni kazanıp inşa işine geçildi.

Bugüne kadar ANIT-MEZAR'ın yapımı için 160 milyon lira harcanmış ve inşaat şimdi de devam etmektedir.

Şükrü Paşa'nın karargâhının giriş kapısı

Balkan Savaşı sırasında Şükrü Paşa'nın Edirne'deki karargâhı

SABUNCU BAĞLARI ŞEHİTLİĞİ
25 Mart 1913

Sabuncu Bağları Yıldız ve Kestanelik tabyalarının 1,5 - 2 km. doğusundaki Bağlardır. (Kıyı Tabya doğusuna raslar.)

Balkan Savaşında Edirne savunmasında Edirne'nin düşman eline geçmesinden bir gün önce 25 Mart 1913'te düşman kuvvetleri bütün gücü ile Doğu Cephesine yüklenir. Bu cephede Çorlu, Keşan ve Malkara taburları 12'si redif, 8'i nizamiye olmak üzere 20 tabur bulunuyordu. Türk Birliklerinde ağır, seri, sahra, mantelli, kızaklı, adi ve ağır obüs ve havanların sayısı 190'ı geçmemekteydi. 1 nci ve 2 nci Bulgar tümeni Taş Tabya, Ayvaz Baba ve Kestanelikte bulunan Türk Birliklerini şiddetli top ateşi ile dövmeye başlayınca üstün düşman kuvvetleri karşısında geri çekilen Türk taburları ikinci savunma hattı olarak Sabuncu Bağlarına çekilmişti. Çekilen Çorlu, Keşan ve Malkara taburları bu bağlarda da çetin savaşlar yaparlar. Akşama doğru çekilmek zorunda kalınır. Burada şehit düşen askerlerimiz Sabuncu Bağları Şehitliğine gömülmüşlerdir. Bugün bu arazi de tamamen kaybolmuştur.

Alanı 8625.80 m²'dir. Tapunun Pafta No: 233, Ada No: 1521, Parsel No: 66'da kayıtlıdır.

Bu tabyalarda şehit düşenler SABUNCU, CEVİZLİK, KESTANELİK şehitliklerini meydana getirmişlerdir.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 —	Şehitliğin adı	: Sabuncu Bağları Ş.
	a) İli	: Edirne
	b) İlçesi	: Merkez
	c) Bucağı	
	d) Köyü	
2 —	Bakım ve onarımı ile ilgili makam	: Tespit edilemedi
3 —	Şehitliğin kuruluş tarihi	: Balkan Savaşında
4 —	Şehitlikte yatan şehit sayısı	: 20 Tabur ve P.'nin çoğu
5 —	Şehitliğin şimdiki durumu	: Çoğu arazide kaybolmuş
6 —	Şehitliğin alanı	: 8625 m²
7 —	Şehitliğin kime ait olduğu	: Belediye'ye tapulu
8 —	Şehitlikte anıt olup olmadığı	: Yok
9 —	Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	: Yok
10 —	Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	: Tapulu
	a) Pafta No:	: 233
	a) Ada No:	: 1521
	c) Parsel No:	: 66

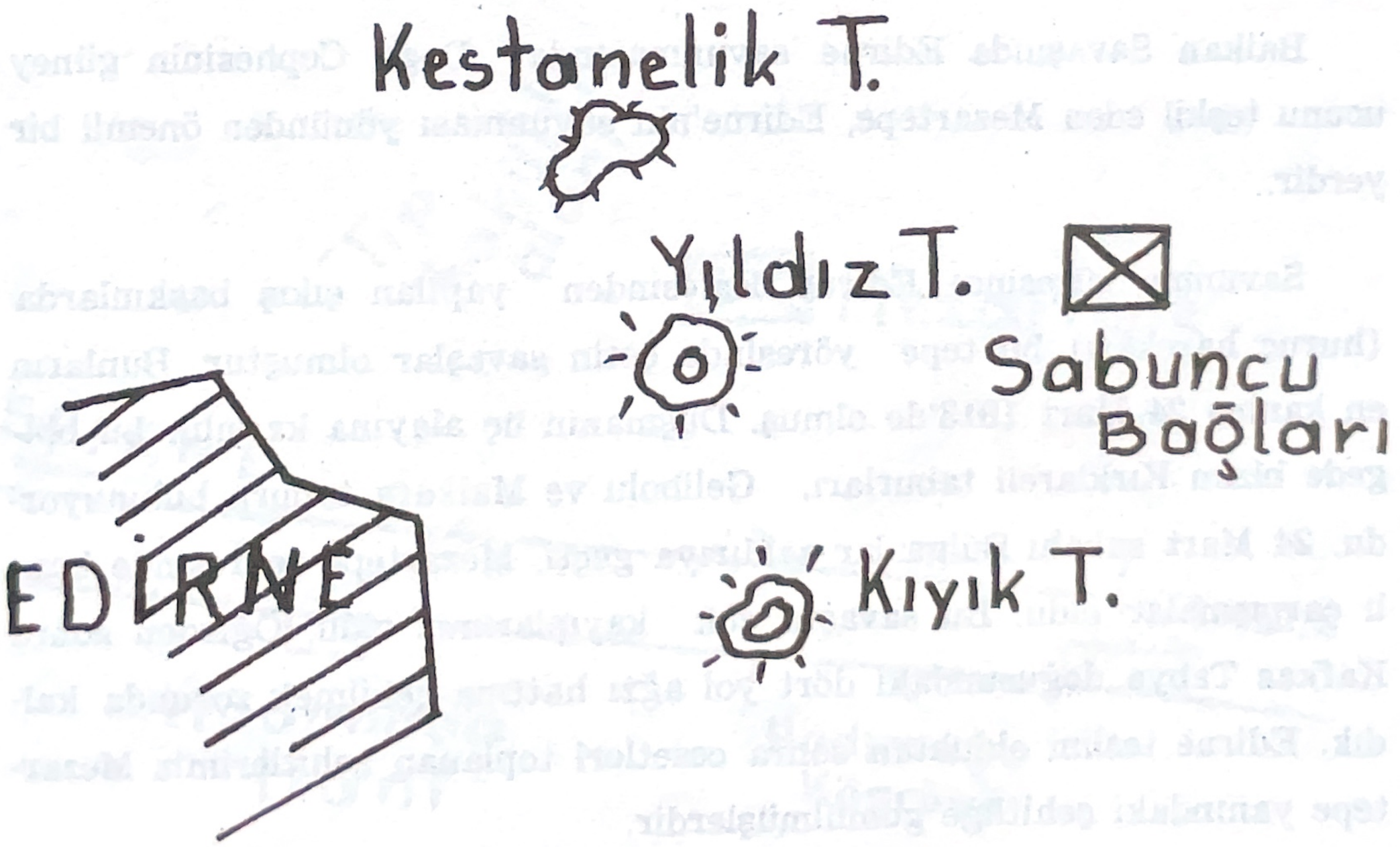

MEZARTEPE ŞEHİTLİĞİ

(24 Mart 1913)

Mezartepe, Edirne - İstanbul yolunun sol tarafında Hadımağa'nın kuzey doğusunda şimdi Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi tesislerinin bulunduğu yerdedir. Şehitlik buradaki tepe eteğindedir. Bugün arazide tamamen kaybolmuştur.

Balkan Savaşında Edirne savunmasında Doğu Cephesinin güney ucunu teşkil eden Mezartepe, Edirne'nin savunması yönünden önemli bir yerdir.

Savunma süresince Edirne Kalesinden yapılan çıkış baskınlarda (huruç harekâtı) bu tepe yöresinde çetin savaşlar olmuştur. Bunların en kanlısı 24 Mart 1913'de olmuş. Düşmanın üç alayına karşılık bu bölgede bizim Kırklareli taburları, Gelibolu ve Malkara taburu bulunuyordu. 24 Mart sabahı Bulgarlar saldırıya geçti. Mezartepe çevresinde kanlı çarpışmalar oldu. Bu savaşta çok kayıplarımız oldu. Öğleden sonra Kafkas Tabya doğusundaki dört yol ağzı hattına çekilmek zorunda kaldık. Edirne teslim olduktan sonra cesetleri toplanan şehitlerimiz Mezartepe yanındaki şehitliğe gömülmüşlerdir.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 —	Şehitliğin adı	: Mezartepe Şehitliği
	a) İli	: Edirne
	b) İlçesi	: Merkez
	c) Bucağı	
	d) Köyü	
2 —	Bakım ve onarımı ile ilgili makam	
3 —	Şehitliğin kuruluş tarihi	: Balkan Savaşı
4 —	Şehitlikte yatan şehit sayısı	: Tespit edilemedi
5 —	Şehitliğin şimdiki durumu	: Kaybolmuş vaziyette
6 —	Şehitliğin alanı	: Tespit edilemedi
7 —	Şehitliğin kime ait olduğu	: Trakya Üni. Rektörlüğü
8 —	Şehitlikte anıt olup olmadığı	: Üç adet mezar var
9 —	Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	: Yok
10 —	Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	: Hazineye yazılmıştır.
	a) Pafta No:	: 225
	b) Ada No:	: 1437 - 1438
	c) Parsel No:	

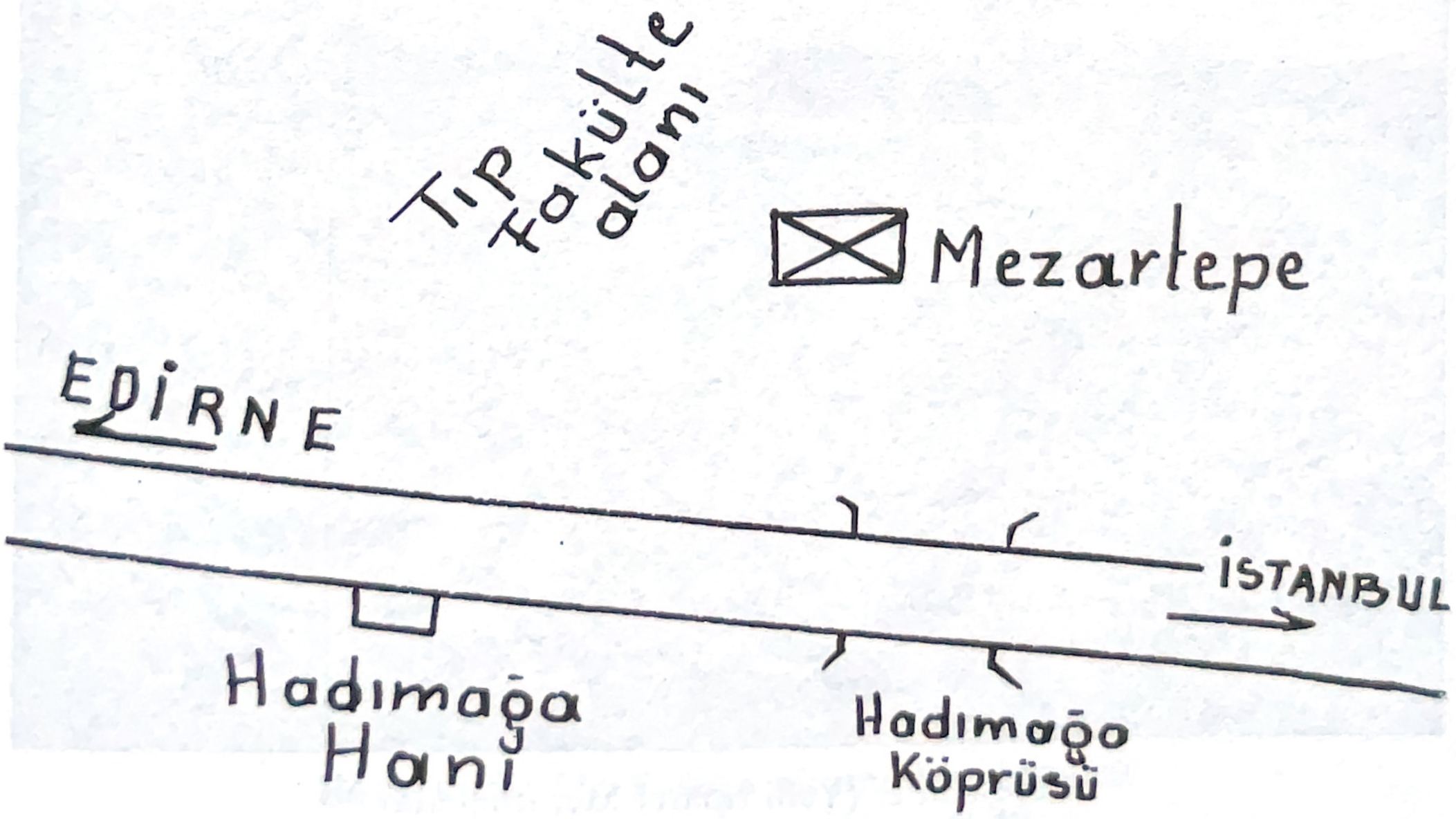

BEŞ ŞEHİTLER
1920

25 Temmuz 1920'de Doğu Trakya ve Edirne, Yunan yıkımına uğramıştı. Yunanlılar Doğu Trakya'yı alırken Türk halkı da Anadolu ile beraber millî mücadeleye başlamış ve yıkım altında bulunan Edirne ve yöresinde Yunalılara karşı gerilla savaşına geçilmişti. Böylece Yunan Ordusunun iki tümeni Trakya'da tutulmuş, Anadolu Savaşına Trakya halkı da bu şekilde yardımcı olmuştu.

Türk gerillacılar Yunan trenlerini ve köprülerini, cephaneleri, karargâhları yıkarak iki yıl süren zorlu bir mücadele vermişlerdi.

Yunanlılar bütün bunların intikamını almak üzere Edirne içinde yakaladıkları Türkleri mahkemesizce kurşuna dizmişler, barbarlıklarını devam ettirmişlerdi. Bu barbarca yapılan olaydan biri de Beş Şehid olayıdır. Edirne Yeni imaret halkından ve sadece dört kişinin adını tespit edebildiğimiz şehidlik bugün Yeniimaret mezarlığında bulunmaktadır. Yeni İmaret halkından Galip bey (Ayvazoğlu), Ahırköylü Tosun ve yine Ahırköylü Hüseyin ve İmaret halkından Ahmed (Hacıoğlu) adlarında kişiler Saraçhane köprü başında kurşuna dizilmişlerdir.

İntikam için cana kıyma olayını Edirne halkı unutmamış ve şehidlerin anısına bir Ağıt düzenlemiştir. Bu Ağıt şöyledir :

Beş Şehitler (Yeni İmaret Mezarlığında)

Kırat kırat nazlı kırat
Ahır Köyüne götür kırat
Kıratımın beli ince
Gitmem Ahır Köyüne gitmeyince

Kıratıma binebilsem
Ahır Köyüne gidebilsem
Kıratımın beli ince
Öldürmeyin tel gelmeyinci

Bu beş kişi şehid edildikten sonra Atina'dan gelen telgraf bunların kurşuna dizilmemesini emrediyorsa da geç gelen telgraftan önce beş kişi Maslahat Deresinde Yunanlılar tarafından kurşuna dizilir. İkinci kıtanın son mısrasında söylenerek istenen Tel (telgraf) anlamında kullanılmıştır.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Beş Şehitlik
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Yeni İmaret
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Belediye
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	1320
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Beş
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Bakımsız
6 — Şehitliğin alanı	:	60 m²
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Belediye
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Yok
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Yeni İmaret mezarlığı içinde Belediyeye ait
a) Pafta No:	:	169
b) Ada No:	:	957
c) Parsel No:	:	1

MEZAR TAŞI KİTABESİ

Ayvazoğlu Galip'in Bademli Mezarlığı, Palavur Deresine yakın mezar taşı kitabesi :

Ne müşküldür ecel şerbetini içmek
Reva mıdır bir Fatiha okumadan geçmek
Yunanlılar elinde şehid giden Galip

ARNAVUT KÖY ŞEHİTLİĞİ
(Babadan Oğula Anıtı)

Arnavut Köyü Şehitliği Ayvazbaba Tabyası yakınında, Hasanağa Köyü batısında Edirne ile Küçük Döllük Köyü arasındadır.

Balkan Savaşında, Edirne savunmasında 24 ve 25 Mart 1913'te düşmanın Edirne'yi almak amacı ile yaptığı saldırılarda bu yöreyi Tekirdağ ve Çatalca taburları savunmakta idi. Kuştepe çevresinde yapılan kanlı savaşlardan sonra bu birliklerimiz Ayvaz Baba Tabya yakınına çekilmişlerdir. 25 Martta burada yapılan çetin savaşlarda şehid olan erlerimiz Ayvaz Baba yakınında gömülmüşlerdir. Bu erlerin arasında bir Albay da şehid olmuştur. Savaştan sonra yine bir asker olan Albayın babası tarafından bu anıt yaptırılmıştır. Bu nedenle bu anıta (BABADAN OĞULA ANITI) denmektedir. Edirne Eski Eserler ve Mezarlıkları Koruma Derneği tarafından restore edilmiştir.

Babadan Oğula Şehid Anıtı Görüntüleri

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Arnavutköy Şehitliği
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Arnavütköy
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Tespit edilemedi
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	Balkan Savaşı
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Tekirdağ - Çatalca 15'lik Gurup batarya er ve subayları
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Bakımlı
6 — Şehitliğin alanı	:	
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Hazineye
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Var
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yakınında askerî birlikler
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Tapulu
a) Pafta No:	:	207
b) Ada No:	:	1328
c) Parsel No:	:	71 veya 72

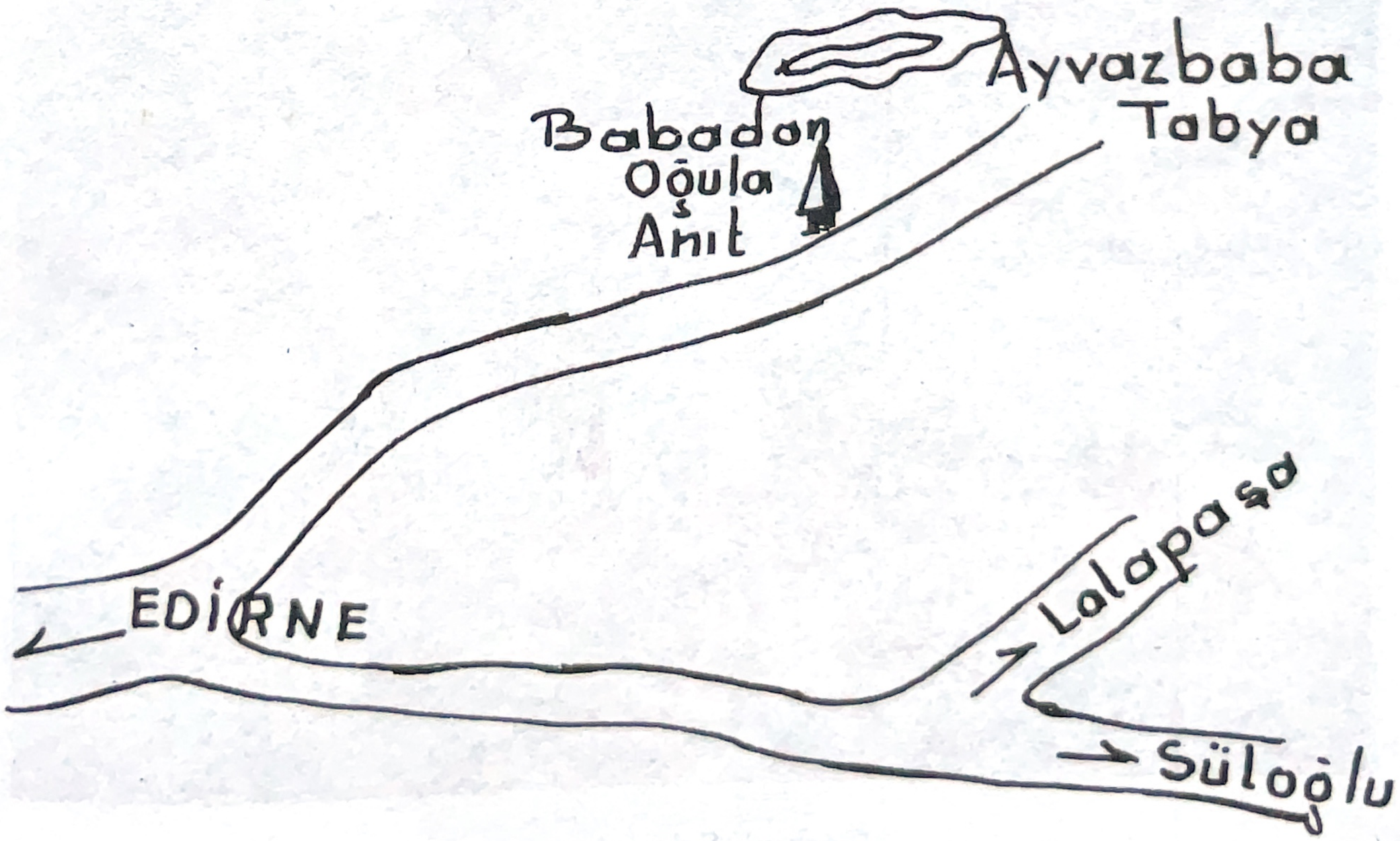

GEÇKİNLİ ŞEHİD ANITI
22 Ekim 1912

Geçkinli Şehid Anıtı, Geçkinli - Süloğlu yolunun Süloğlu çıkışında 500 m. kadar solunda, Geçkinli'yi Yağılı Köyüne bağlayan yol kenarındadır.Köy ortamalı olan höyüğün üzerindedir. Tapunun E 17, C 02 ve B paftasında kayıtlıdır.

Anıt höyüğün üzerinde, etrafı 50 cm. yüksekliğinde bir duvarla çevrilidir. Giriş kapısının iki tarafındaki sütunların üzerinde top mermileri ve ön cephede duvar köşelerindeki sütunların üzerinde de yine top güllesi vardır. Yan ve arka duvarların köşe ve ortalarında sütunlar var. Sütunların arası zincirle bağlanmıştır. Anıta taş döşenmiş bir yolla girilir.

Anıt kare prizma bir taban üzerinde mermer piramidal bir sütun halindedir. Şehitlik anıtının ön cephesinde arap harfleriyle şu kitabe yazılmıştır:

Geçkinli Şehid Anıtı

Geçkinli Şehid Anıtı'ndan görüntüler

Sırbistan - Yunanistan - Bulgaristan ve Karadağ hükümetlerinin Devlet'i Osmaniyye aleyhine müttefikan taarruzlarile vuku bulan harpde nizamiye 9. Alay, Sahra Topçu 3. Alayın 2. ve 3. Bataryaları 9 Teşrinevvel 1328 (22 Ekim 1912) tarihinde bu noktada Bulgarlara taarruz ettiler. Bu müsademe-i hunin yerinde şehid olan zabitan ve efrarın ecsad-ı paki burada medfundur. Din ve vatanın müdafileri olan bu Osmanlı efradının ruhları için

LİLLAH-İL FATİHA

Anıtın başka yüzünde yine arap harfli şu kitabeler okunmaktadır.

Vatan vatan diye can veren şüphedanın
Kalup Ehl-i vatan kabri zi-muhabbetidir.

başka kitabesi

LİLLAHİL MUHAMMEDİN RESUL-ULLAH

Fi zilkade sene 1330

Kal Allahü Tealâ fi Kitab-ül Kerim (Kurân-ı Kerim der ki)

1 — Ve lâ tekulû limen yuktelû fi sebillullah. (Allah yolunda ölenler (şehidler) için (ölüler) demeyin, belki onlar diridirler.)

2 — Bel ahyaün inde rabbihim yurzekûn. (Allah yolunda ölenleri ölüler zannetmeyin. Onlar Rabları indinde diridirler. Cennet rızıkları ile rızıklanırlar.)

TARİHSEL BİLGİ : Balkan Savaşında Geçkinli bölgesinde Bulgarların 1. Ordusuna bağlı iki tümenine karşı 3. Tümenimiz ile İzmit Redif Tümeni savaşmıştır. Özellikle Geçkinli Köyü çevresinde 9. Nizamiye Alayı ile 3. Sahra Topçu Alayının 2. ve 3. Bataryaları düşmanla kahramanca savaşmışlardır. 22 Ekim 1912'de düşman Yağcılı ve Domurcalı yönünde püskürtülüyor. 23 Ekim'de şafakla başlayan düşman saldırısı şiddetli karşı saldırımızla önleniyor. Düşman Geçkinli Köyünün kuzeyindeki höyüğü alma amacındadır. Burada kanlı çarpışmalar oluyor. Birliklerimiz burada pek çok şehit ve yaralı veriyorlar. Akşama doğru birliklerimiz Musulca - Hasköy hattına çekiliyor. İşte bu savaşlarda ölen askerlerimiz için bu şehitlik anıtı dikilmiştir.

Balkan Savaşının hemen bitiminde yapılan bu anıt 1935 yılında restore edilmiştir. Bu anıt şehid bir subayın oğulları tarafından gerçekleştirilmiş ve ikinci defa restoresi de EDİRNE ŞEHİTLERİ VE MEZARLIKLARI KORUMA DERNEĞİNCE yapılmıştır.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Geçkinli Şehitliği A.
a) İli	:	Edirne
a) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	Süloğlu
d) Köyü	:	Geçkinli
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Köy halkı ve Silâhlı K.
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	Balkan Savaşı bitiminde
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Bilinmiyor
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Çok bakımlı
6 — Şehitliğin alanı	:	Tespit edilemedi
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Köy ortak malı
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Büyük bir anıt var
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	(Muhtarlık bakımında)
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Tapulu
a) Pafta No:	:	E - 17
b) Ada No:	:	C - 02
c) Parsel No:	:	B

«Sığır yolunda bir höyük üzerinde.» Yağcılı Köy yolunda»

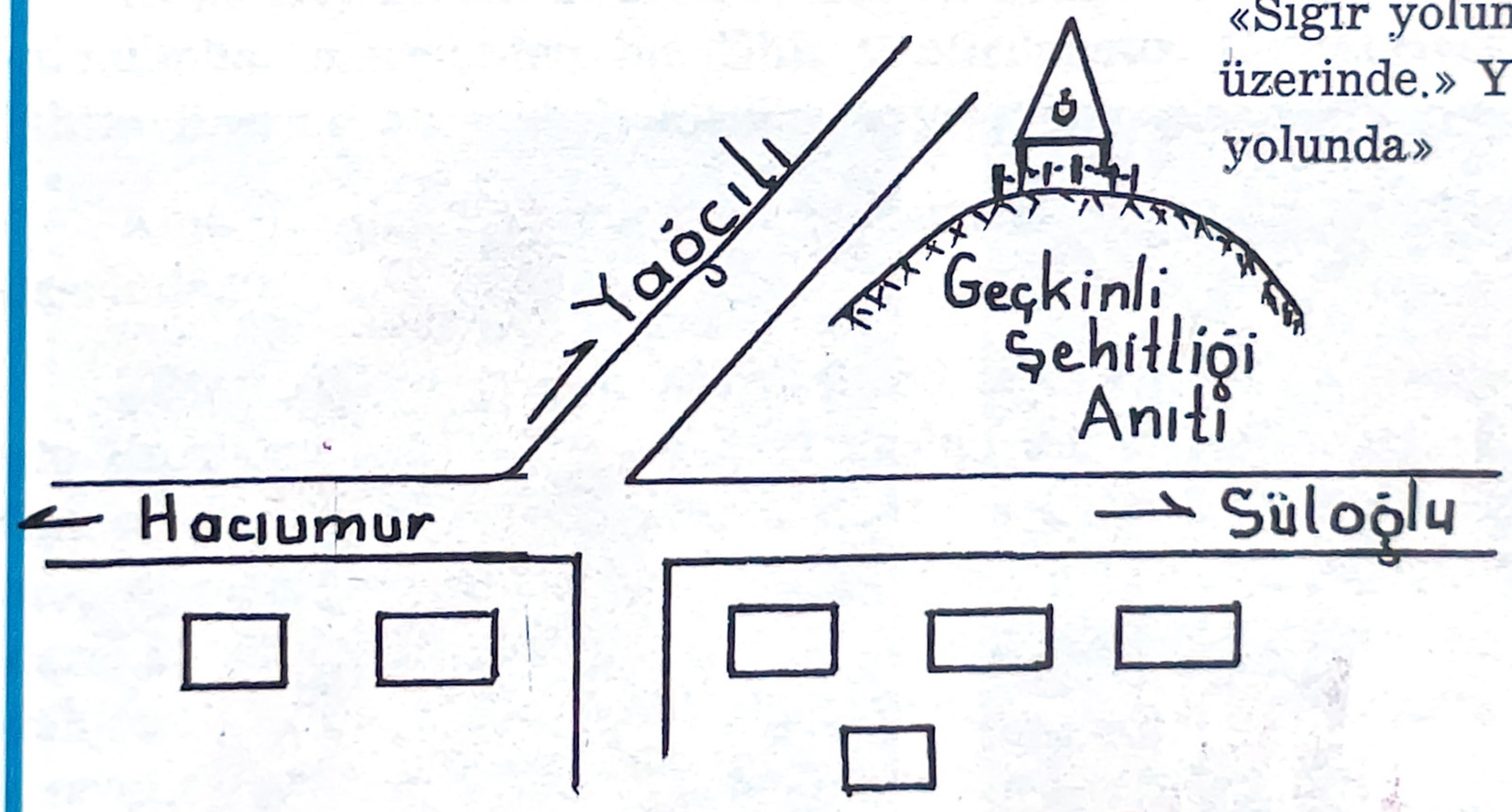

Geçkinli
KÖYÜ

SUVARİ YÜZBAŞI REŞİT BEY ŞEHİDLİĞİ
(İntikam Anıtı)
22 Temmuz 1913

Edirne Kapıkule yolu üzerinde, Kapıkule'ye 2 km. uzaklıkta, halk arasında «İNTİKAM TAŞI» adı ile anılan Anıt, Suvari Yüzbaşı Reşit Bey'e aittir.

Anıt 1914 yılında şehidin babası Müşir M. Fuat Paşa tarafından yaptırılmıştır. Anıtın Kapıkule - Edirne asfaltına bakan kuzey tarafından arap harflerile şu mermer kitabe vardır :

9 TEMMUZ 1329
BURADA ŞEHİD OLAN SUVARİ YÜZBAŞISI
REŞİT BEY RUHUNA FATİHA

Bu Anıt, I. Cihan Savaşında, Bulgaristan tarafında kalması nedeniyle Bulgarlar tarafından yıktırılmış sonra Cumhuriyet Döneminde yeniden aynı yere eskisine göre daha alçak yaptırılarak üzerine Türkçe şu kitabeler konmuştur:

Yzb. Reşit Bey'in şehid olduğu yere dikilen
(İNTİKAM TAŞINDAN) görüntüler.

İNTİKAM
9 TEMMUZ 1329
BURADA ŞEHİD OLAN
SUVARİ YÜZBAŞISI
REŞİD BEY'İN
RUHUNA FATİHA

Anıtın diğer yönünde ise :

ŞEHİTLİKLER - MEZARLIKLAR
İMAR VE ESKİ ESERLERİ
KORUMA DERNEĞİ

TARİHSEL BİLGİ : Balkan Savaşında Türklerden aldıkları toprakları paylaşamayan Bulgar, Sırp, Karadağ ve Yunanlılar birbirleriyle savaşa tutuşurlar. Bu fırsatı değerlendiren Türk Ordusu bir koldan Çatalca, diğer koldan Gelibolu yönünden hücuma geçerek 23 Temmuz 1913'te Edirne'mizi Bulgarlardan geri alırlar. İşte Süvari Yüzbaşısı Reşit Bey öncü birliklerin başında düşmanı kovalarken Kapıkule yakınlarında pusuya düşürülerek şehit edilir. Şehit olduğu yere anısına bu anıt dikilir. Buna halk arasında İNTİKAM TAŞI denmiştir.

Reşit Bey'in cesedi 1913'te Sultan Selim Camii Hünkâr Mezarlığına gömülmüş, mermerden bir lâhit yaptırılmıştır. Cumhuriyet Döneminde lâhtin üzerine ay yıldızlı kırmızı bayrağımız işlenmiştir.

Anıt Tapunun 9 numaralı paftasında kayıtlıdır. Hazineye ait arazi üzerindedir.

ŞEHBAL Dergisinin 1329 yılı 83 sayı ve 202. sayfasında, «Edirne'nin Kurbanı Reşit Bey Abidesi» başlığı altında, bu anıtın açılışını anlatan şu yazı vardır : «Ayândan Fuat Paşa'nın oğlu Reşit Bey'dir. (Balkan Savaşında) Edirne'nin Bulgarlardan geri alınması için yapılan ileri harekât sırasında Cisr-i Mustafa Paşa yakınında Ortaviran (Kapıkule) yakınında akın yaparken Bulgarlar tarafından yaralanmış ve düşman kuvvetleri üstün olduğu için sonunda şehit düşmüş idi.

Bulgarlar yaralı düşmüş olan Reşit Bey'in burnunu, kulaklarını ve ellerini kesmişler. Ve O kahramanın hiç bir şekilde elinden bırakmadığı silâhını ancak bileklerinden kollarını kesmek suretiyle elinden (kılıcı) alabilmişlerdir. Sonradan şehidin babası Fuat Paşa, Suriye'den gelen Arap heyetiyle oğlunun şehit mezarında yaptırdığı Anıtın açılışında hazır bulunmuştur.»

ادرنه‌نك قربانی رشید بك مرحومك آبدهٔ قبری قارشیسنده

قارئین کرامه معلومدرکه اعیاندن فؤادپاشانك مخدومی رشیدبك، ادرنه‌نك استردادی ایچون وقوعبولان ایلری حرکت اثناسنده جسر مصطفی پاشا قربنده اورتا ویران موقعنده استکشاف اجرا ایده‌رکن بولغارلر طرفندن جرح ایدیلمش ودشمن قوتی فائق اولدیغی ایچون نهایت قهرمانجه شهید دوشمش ایدی. بولغارلر مرحومك بروننی، قولاغنی وئه‌للرینی کسمشلر و او قهرمانك هیچ برسببله براقمادیغی سلاحنی — آنجاق بیلمشلردن قطع ایتمك صورتیله — ئه‌لندن آلمشلردر . اخیراً شهیدك پدری فؤاد پاشا، سوریه‌دن کلن عرب هیئتیله برلکده مخدومنك مشهد ومقبرنده انشا اولونان آبده‌نك رسم کشادنده حاضر بولونمشدر . رسمده کورولان ذوات شونلردر: ۱ خورشید پاشا، ۲ شهیدك پدری اعیاندن فؤادپاشا، ۳ عکا مبعوث سابقی اسعد افندی شقیر، ٤ شام مبعوث سابقی عبدالرحمن پاشا، ٥ ادرنه والیسی حاجی عادل بك، ٦ عرب هیئت مرخصه‌سی رئیسی و اوقاف ناظر سابقی فوزی پاشا، ۷ قهرمان حرب وحریت انور بك، ۸ شهید رشید بکك برادری، ۹ شوکت طورغود پاشا، ۱۰ پرتو پاشا، ۱۱ نشأت پاشا، ۱۲ مصطفی پاشا، ۱۳ محمد علی پاشا، ۱٤ بحریه‌دن انور بك .

شهید اولان اوغلنك مزاری ئوننده بر بابا

ŞEHİD OLAN OĞLUNUN MEZARI ÖNÜNDE

BİR BABA

Bu makalenin altında açılışa katılan bu dönemin ileri gelenlerini içeren bir resim var.

Bu resimde şu kişileri görüyoruz :

1 — Hurşit Paşa

2 — Şehidin babası Ayandan Fuat Paşa

3 — Eski mebuslardan Esat Şakir efendi

4 — Eski Şam mebusu Abdürrahim efendi

5 — Edirne Valisi Hacı Adil Bey

6 — Eski Evkaf Nazırı Fevzi Paşa

7 — Savaş kahramanı Enver Bey

8 — Şehid Reşit Bey'in kardeşi

9 — Şevket Turgut Paşa

10 — Pertev Paşa

11 — Mustafa Paşa

12 — Mehmet Ali Paşa

13 — Bahriyeden Enver Bey

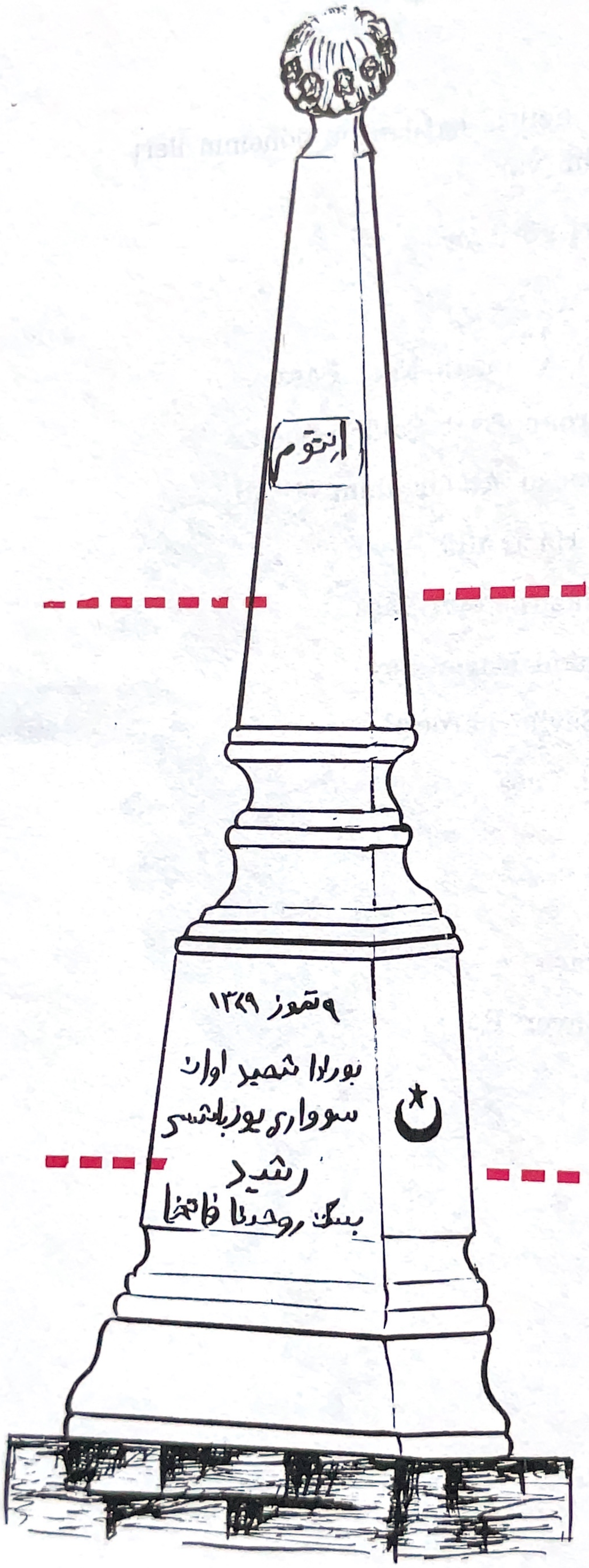

İNTİKAM ANITI

Balkan Savaşından sonra Bulgar topraklarında kalan İNTİKAM TAŞI Bulgarlar tarafından yıkılmıştır.

Cumhuriyet döneminde eskisine benzetilerek yapılmıştır.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	İntikam Taşı
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Kemal Köy
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Dernek ve Askeriye
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	1914 (restore 1965)
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Şehidin Mezarlığı Selimiye Camii mezarlığında
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Bakımlı
6 — Şehitliğin alanı	:	64 m²
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Köy malı
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Var
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Tespit edilemedi
a) Pafta No:	:	
b) Ada No:	:	
c) Parsel No:	:	

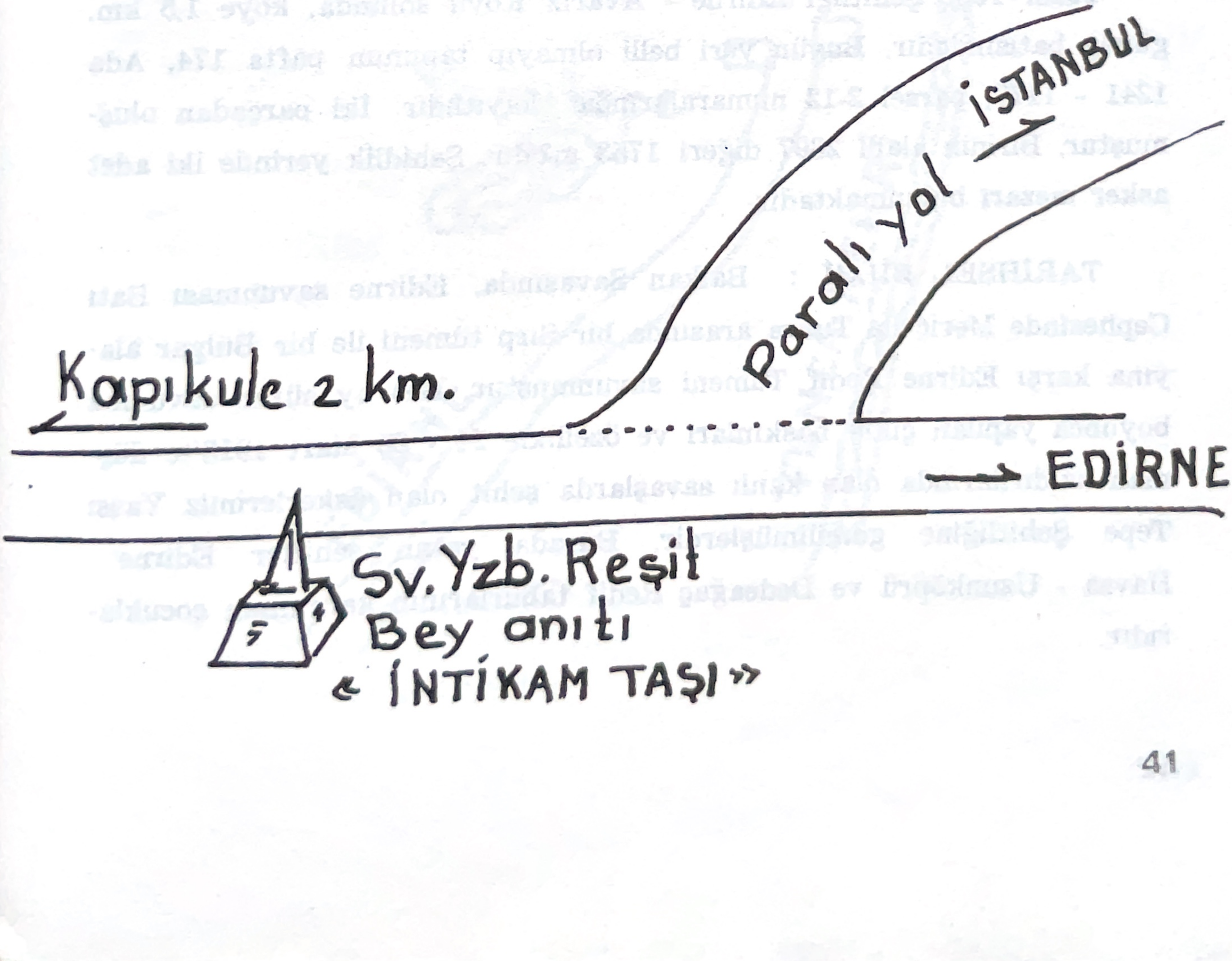

YASSI TEPE ŞEHİTLİĞİ

Yassı Tepe Şehitliği Edirne - Avarız Köyü solunda, köye 1,5 km. güney batısındadır. Bugün yeri belli olmayıp tapunun pafta 174, Ada 1241 - 1177, parsel 2-12 numaralarında kayıtlıdır. İki parçadan oluşmuştur. Birinin alanı 2397 diğeri 1753 m²'dir. Şehidlik yerinde iki adet asker mezarı bulunmaktadır.

TARİHSEL BİLGİ : Balkan Savaşında, Edirne savunması Batı Cephesinde Meriç ile Tunca arasında bir Sırp tümeni ile bir Bulgar alayına karşı Edirne Redif Tümeni savunmuştur. Beş ay süren savunma boyunca yapılan çıkış baskınları ve özellikle 24 - 25 Mart 1913'te düşman saldırılarında olan kanlı savaşlarda şehit olan askerlerimiz Yassı Tepe Şehitliğine gömülmüşlerdir. Burada yatan şehitler Edirne Havsa - Uzunköprü ve Dedeağaç Redif taburlarının kahraman çocuklarıdır.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Yassı Tepe Ş.
a) İli	:	Edirne
a) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Avarız
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Köy ortak malı
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Bakımsız
6 — Şehitliğin alanı	:	2397,73 m2 ve 1753,85 m2
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Yok
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Köye tapulu
a) Pafta No:	:	174
b) Ada No:	:	1241 ve 1177
c) Parsel No:	:	2 ve 12

KARTALTEPE ŞEHİTLİĞİ
5 Kasım 1912

Kartaltepe Şehitliği Edirne - Karaağaç istasyonunun 8 km. güney batısında Tatar Köy'ün kuzeyindedir. Balkan Savaşı şehitliğidir. Bugün Yunan sınırları içinde kalmıştır.

Balkan Savaşında, 4 Kasım 1912'de Karaağaç'ın güney batısındaki (Hantaplı - Samona) hattına Gümülcine tümenimizce bir baskın yapılması için bir süvari keşif kolumuzca keşifte bulunuldu. Düşmandan kimsenin yakınlarda bulunmadığı görüldü. Tümen Kartaltepe'de I. Sultanyeri Taburu ile Kırcaali Taburunu bırakarak saat 24'te birliklerini Edirne'ye çekti. Ertesi gün 5 Kasım 1912'de düşman üstün kuvvetleriyle gerek Kartalepe'de, gerekse Maraş bölgesinde saldırıya geçmiştir. Bu iki taburumuz Kartaltepe'de çok şiddetli savaş verdi. Askerlerimizin büyük bir kısmı burada şehit oldu. Gümülcüne Tümen birlikleri yetişmişse de iş işten geçmiş, düşman Kartaltepe'yi almıştır.

Bu savaşta kahramanca savaşarak şehit düşen askerlerimiz Kartaltepe'nin eteklerinde yatmaktadır. (Geniş açıklama MARAŞ ŞEHİDLİK ANITI bölümündedir.) (Kaynak : III numaralı Askerî Mecmua - Remzi Yiğitgüden - 1912 - 1913 Balkan Savaşı Edirne Kale Muharebeleri.)

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı : Kartalepe Şehitliği
a) İli : Yunan topraklarında
b) İlçesi : kalmıştır.

c) Bucağı :
d) Köyü :

2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam :

3 — Şehitliğin kuruluş tarihi :

4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı :

5 — Şehitliğin şimdiki durumu :

6 — Şehitliğin alanı :

7 — Şehitliğin kime ait olduğu :

8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı :

9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı :

10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı :

a) Pafta No: :

b) Ada No: :

c) Parsel No: :

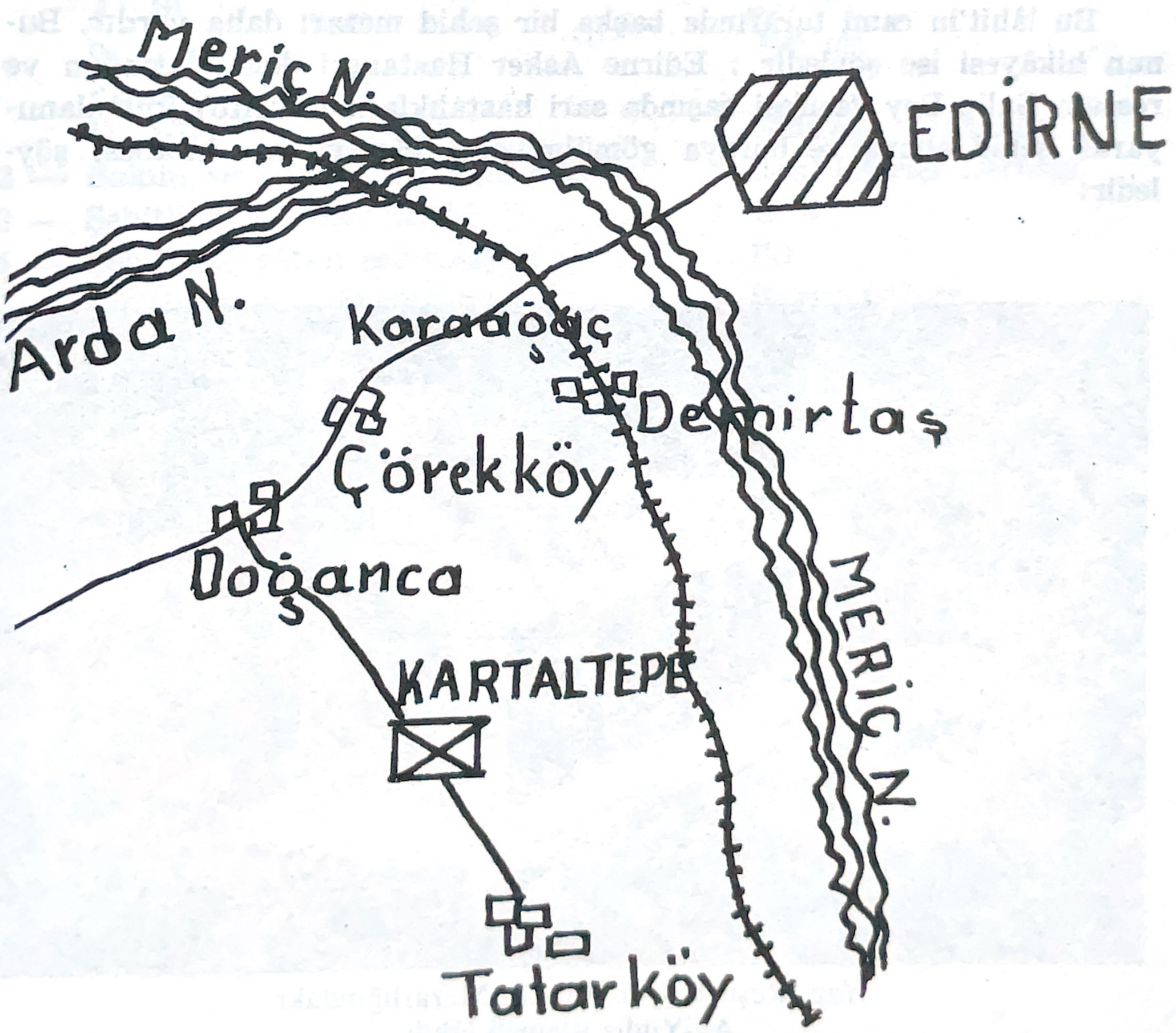

SULTAN SELİM CAMİİ ŞEHİTLİĞİ
(HÜNKÂR MEZARLIĞI İÇERİSİNDE)

Sultan Selim Camii Şehidliği, caminin kıble yönünde bulunan Hünkâr (mezarlık) içersinde yer almaktadır. Burada iki şehidin mezarı bulunmaktadır.

Kapıkule yolu üzerinde bulunan İNTİKAM TAŞI olarak adlandırılan yerde Süvari Yüzbaşı Reşit Bey şehid düşmüş ve cenazesi Selimiye camii mezarlığına getirilmişti. Üzerine mermer lâhit konmuş ve Cumhuriyet Döneminde lâhtin üzerine ay yıldızlı Türk bayrağı işlenmiştir. Lâhtin üzerinde şu kitabe yer almaktadır.

9 TEMMUZ 1329
TARİHİNDE EDİRNE'NİN İSTİRDADINDA
ŞEHİT OLAN SÜVARİ YÜZBAŞISI
REŞİT BEY'İN RUHUNA FATİHA

Bu lâhit'in cami tarafında başka bir şehid mezarı daha vardır. Bunun hikâyesi ise şöyledir : Edirne Asker Hastanesi doktorlarından ve ressam Galip Bey vazifesi başında sari hastalıklardan (Tifo) kurtulamıyarak şehid olmuş ve buraya gömülmüştür. Mezarı taşı kitabesi şöyledir:

Yzb. Reşit Bey'in Hünkâr Mezarlığındaki
Ay-Yıldız işlemeli lâhdı

İkinci Şehid mezarı Asker Hastanesinde vazife başında ölen bir doktora aittir.

MEZAR TAŞI KİTABESİ

OTUZ SEKİZ YAŞINDA İKEN VAZİFESİ UĞRUNDA KURBAN VE NÂİL RAHMET-İ RAHMAN OLAN RESSAM VE TABİB-İ HAZİK CEVAD SEYYİD BEYİN RUHU İÇİN EL FATİHA

Şubat 26 - 1329

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Edirne Sultan Selim Ş.
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Hıdırağa Mahallesi
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Eski Eserler Derneği
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	1923
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	İki
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Bakım istiyor
6 — Şehitliğin alanı	:	İki adet kabirdir.
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Edirne Vakıflar Bölge M.
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Yok - Mezarlar var
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Tapulu
a) Pafta No:	:	45
b) Ada No:	:	379
c) Parsel No:	:	2

İBRAHİM AKINCI ABİDESİ
(Paşaeli Millî Mücadele anısına)
29 Ekim 1964

Üsteğmen İbrahim Akıncı Anıtı Şehid Anıtı olmayıp bir anı için Arda Tabya içersinde yapılmıştır.

Anıt, Edirne - Karaağaç'tan sonra Pazarkule yolu üzerinde bulunan Arda Tabyasının yanında bir arsa üzerindedir. Askerî arazi üzerinde bulunan Anıt 7 metre kare bir alanı kaplamakta ve tapu kaydı Pafta No: 34, Ada No: 802 olup Parsel numarası yoktur.

TARİHSEL BİLGİ : Mustafa Kemal'in 19 Mayıs'ta Samsun'a çıkmasından sonra yurdumuzu yıkıma uğratan Yunan kuvvetleriyle çarpışmak üzere en kısa zamanda örgütlemeye gitmiştir. Bu örgüt ise

İbrahim Akıncı Anıtı

ANADOLU VE RUMELİ MÜDAFA-İ HUKUK CEMİYETİ idi. Böylece hem Anadolu hem Trakya'da düşmanla uğraşan bu örgüt kurularak savaş hazırlıklarına geçilmişti. Trakya'da örgütün başında Cafer Tayyar bulunuyordu ve Tekirdağ'da karaya çıkarak Trakya'yı almak isteyen Yunanlılara karşı uğraşılara geçmişti. Yunan kuvvetleri ayrıca Edirne'yi almak üzere Karaağaç üzerine yürüyerek 21/22 Temmuz 1920'de düşman kuvvetleri bütün gücü ile Türk kuvvetlerine taarruz ederek Tarihî Karaağaç yolunu ellerine geçirmişlerdi. Cafer Tayyar ve 49 ncu Tümen Kumandanı Şükrü Nailî Beyler derhal Karaağaç yolu üzerinde önlem alarak düşmanın Edirne'ye girmesine engel olmuşlardı. Kolordu Merkez Bölüğünün (Ütğm. İbrahim Akıncı) kumandasında işe karışması ve Alay Kumandanı Bnb. Çallı Ethem'in de yardımı ile Yunan kuvvetleri siperlerinden atılarak bölgeyi ele geçirmişlerdi. Bu gece savaşında Yunan kuvvetlerinin 40 ncı Efzun Alayı olduğu öğrenilmiş ve kaçarlarken bir çok tüfek ve makineli bırakıp gittikleri gibi yüzlerce ölü verdikleri de görülmüştür.

Yunan Ordusunun en iyi birliklerini oluşturan bu Efzun birliğinde ölü olarak siperlerimizde kalan bir yüzbaşının üzerinde bulunan bir kâğıtta Edirne'de tevkif olunacak bir çok Türklerin adları vardı. (Yunanlıların Edirne'yi almasından sonra bu liste aynen uygulanmış ve bir çok Edirne'li tutsak olarak Yunanistan'a sürülmüştü.)

Karağaç Savaşında Türk kuvvetleri de epey şehid vermişti. Bu şehidler arasında subay şehidlerden biri Edirne İslâm Cemaati kâtibi Hakkı efendinin oğlu Teğmen Reşid Bey'di. Bu anıt kolordu kumandanı İbrahim Akıncı ve o günün utkusu adına Cumhuriyet Döneminde buraya konmuştur. Anıt üzerinde şu yazı vardır :

21/22 TEMMUZ 1920 ANISI OLARAK
ÜTĞM. İBRAHİM AKINCI

YAPAN : 29 Ekim 1964 - 190 ncı P.A.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	İbrahim Akıncı Anıtı
a) İli	:	Edirne
c) Bucağı	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Karağaaç köy
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Karaağaç Hd. Tb.
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	1964
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Anı için dikilmiştir.
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Bakım istiyor
6 — Şehitliğin alanı	:	7 m2
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Ardakule Tabyası içinde
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Var
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Karaağaç Tapusu
a) Pafta No:	:	34 Nolu Karaağaç Defteri
b) Ada No:	:	Pafta 20
c) Parsel No:	:	802

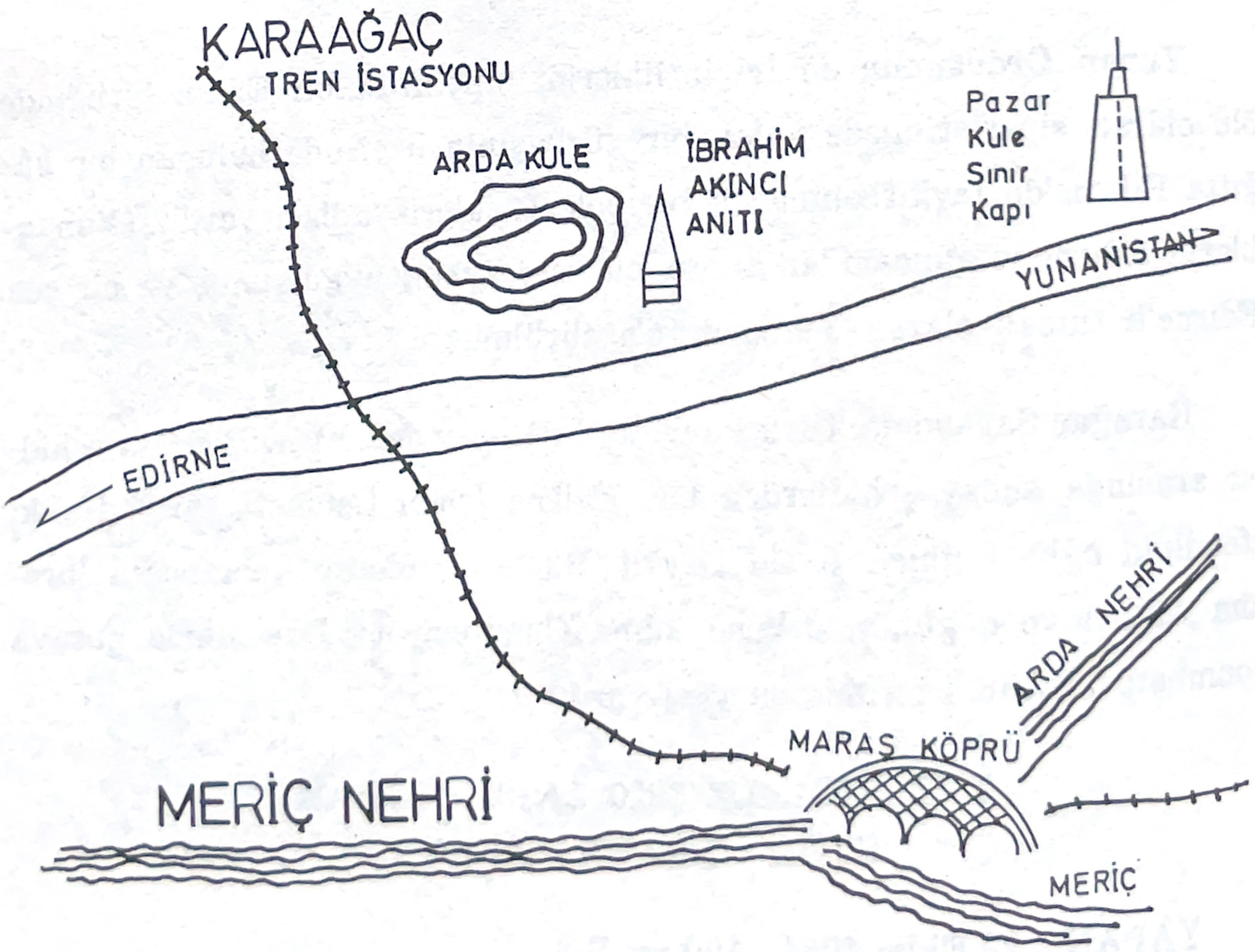

Ayvaz Baba Tabyası önünde Türk Şehitleri

Ayvaz Baba Tabyası önünde bir bataryanın
şehit olmuş numara erleri

HASKÖY ŞEHİTLİĞİ ANITI
23 Ekim 1912

Balkan Savaşı Şehitliğidir. Köy içinde Edirne - Kırklareli şosesinin sağ tarafında Sağlık Evi bahçesindedir. Trakya Genel Müfettişi Kâzım Dirik tarafından 1935 yılında yaptırılmıştır.

Anıtın bakımı köy muhtarlığınca sağlanmaktadır.

Balkan Savaşında 23 Ekim 1912'de 4. Kolordu Birlikleri kanlı savaşlar sonucu Hasköy - Musulca hattına çekilmek zorunda kaldı. 4. Kolordunun 12. Tümeni Habiller'de (Gaipler), süvari tümeni ise Hasköy'de idi. 24 Ekim'de düşmana Habiller bölgesinde başlayan çarpışmalarda birliklerimiz Hasköy'e cekilmiş ve burada da kanlı çarpışmalar olmuştur. Burada şehit düşen erlerimiz şimdi şehit anıtı bulunan köy içindeki yere gömülmüşlerdir.

Hasköy Şehid Anıtı

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Hasköy Şehitliği
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Havsa
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Hasköy
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Köy Muhtarlığı
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	1935
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Bilinmiyor
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Bakımlıdır
6 — Şehitliğin alanı	:	Tespit edilemedi
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Hasköy tapulu arazisi üzerinde
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Var
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Tapulu
a) Pafta No:	:	Tespit edilemedi
b) Ada No:	:	Tespit edilemedi
c) Parsel No:	:	Tespit edilemedi

Hafsa (Havsa)

CEVİZLİK ŞEHİTLİĞİ
22 Ekim 1912
(ÜÇ ŞEHİTLER ANITI)

Edirne - Lalapaşa yolunun güneyinde Cevizlik Tabyasının karşısında ve Cevizlik Tabya yol ayrımında üç mezar bir anıtı vardır. Buraya Cevizlik Şehitliği veya Üç Şehitlik Anıtı denir.

Burada mezarın birine şoför Yaşar Aktaş ile bir vatandaş 1954 yılında mermer bir mezar taşının üst bölümüne ay yıldız işletmiştir ve şu yazıyı yazdırmışlardır :

Vatan müdafaası için Balkan Harbinde (Bursa) Çekirge Tabburunda şehid olan üç kardeşler ruhuna fatiha. 26 Mart 1913

Bu mezar taşının sol ilerisinde 1965 yılında EDİRNE ESKİ ESERLER - ANITLAR VE TURİZM DERNEĞİNCE kesme taştan güzel bir Anıt yaptırılmıştır. Anıtın ön cephesinde mermer taş üzerinde şu yazı yazılmıştır.

ÜÇ ŞEHİTLER 22.10.1912
Eski Eserleri Koruma
Derneği

Üç Şehitler Anıtı

Anıtın üstünde gülle anlamına dört tane mermer küre vardır. Etrafı demir boru parmaklarla çevrilmiş, aralarında lâle motifleri vardır.

Bu anıtın altında yatan üç şehit, Bursa Çekirge Taburundan Küçük Döllük Köyündeki camide tedavi edilmekte iken, taburun geri çekilmesiyle Edirne'ye doğru gelirlerken, son güçlerini harcayarak ancak buraya kadar gelebilmişlerdir. Arkadan yetişen Bulgarlar onları da burada şehit etmişlerdir. Onların anısına bu anıt dikilmiştir.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Edirne Cevizlik Şehidliği
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Edirne Belediyesi ve Der.
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	1915 (restore 1965)
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Üç
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Bakımlı
6 — Şehitliğin alanı	:	240.70 m2
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Belediye'ye tapulu
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Var
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Tapulu
a) Pafta No:	:	214
b) Ada No:	:	1387
c) Parsel No:	:	1

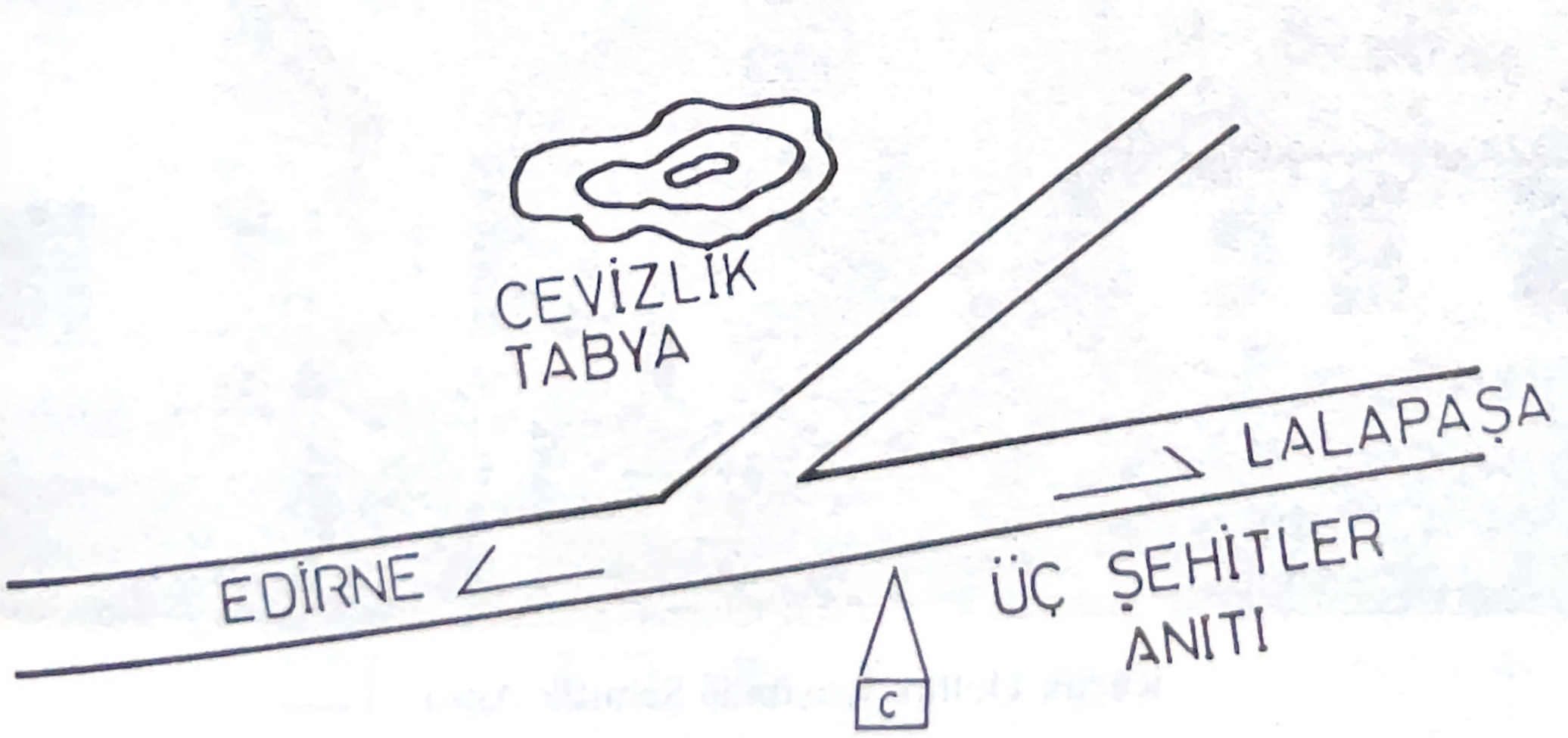

KÜÇÜK DÖLLÜK ŞEHİTLİK ANITI
22 Ekim 1912

Küçük Döllük Köyünde Edirne - Lalapaşa yolunun sol tarafında köy camisi bitişiğinde bir kuyunun üzerine, 1965 yılında Edirne ŞEHİTLİKLERİ VE MEZARLIKLARI KORUMA DERNEĞİ tarafından yaptırılan görkemli bir Şehitlik Anıtıdır.

Anıt, piramit biçimi olup üzerinde top güllesini sembolize eden üç mermer küre ve bunların üzerinde de daha büyükçe dördüncü bir mermer küre vardır. Anıt kesme taştan yapılmıştır.

Anıtın ön cephesinde şu kitabe vardır :

1912 - 1328 yılı Teşrinevvel (Ekim) ayında Kayapa'da düşmanla çarpışırken ağır yaralı olup Küçük Döllük Camiine yatırılan ilk gazi ve Şehid 19 er bu anıt altındaki kuyuya diri diri Bulgarlar tarafından atılarak şehid edildiler.

Ruhlarına Fatiha

Anıtın diğer kitabesi de söyledir :

Edirne
Şehitlikleri - Mezarlıkları İmar
Eski Eserleri Koruma Derneği
1965

Küçük Döllük Köyünde Şehitlik Anıtı

Balkan Savaşında 22 Ekim 1912'de Kayapa - Küçük Döllük yöresinde Bulgarlara çıkış saldırısında bulunan II. Tümenin yaralanan erlerini Küçük Döllük camiinde kurulan ilk sargı yerinde tedavi edilmekte idi. Kayapa'da Bulgarların kahpece pusuya düşürdükleri Bursa Çekirge Taburu, Küçük Döllük camiindeki diğer yaralıları alamadan Edirne yönünde çekilme zorunda kaldı. Küçük Döllük'ü alan Bulgarlar camide tedavi edilmekte olan yaralı 19 Türk askerini diri diri caminin yanındaki kuyuya atarak şehid etmişlerdir. Küçük Döllük Şehitlik anıtı bu şehitlerimizin anısına yapılmıştır.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Küçük Döllük Şehitliği
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Küçükdöllük
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Köy muhtarlığı ve Der.
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	1965
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Onsekiz
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Bakımlıdır
6 — Şehitliğin alanı	:	50 m² dir.
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Köye
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Var
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Köy ortak malı
a) Pafta No:	:	Tespit edilemedi
b) Ada No:	:	Tespit edilemedi
c) Parsel No:	:	Tespit edilemedi

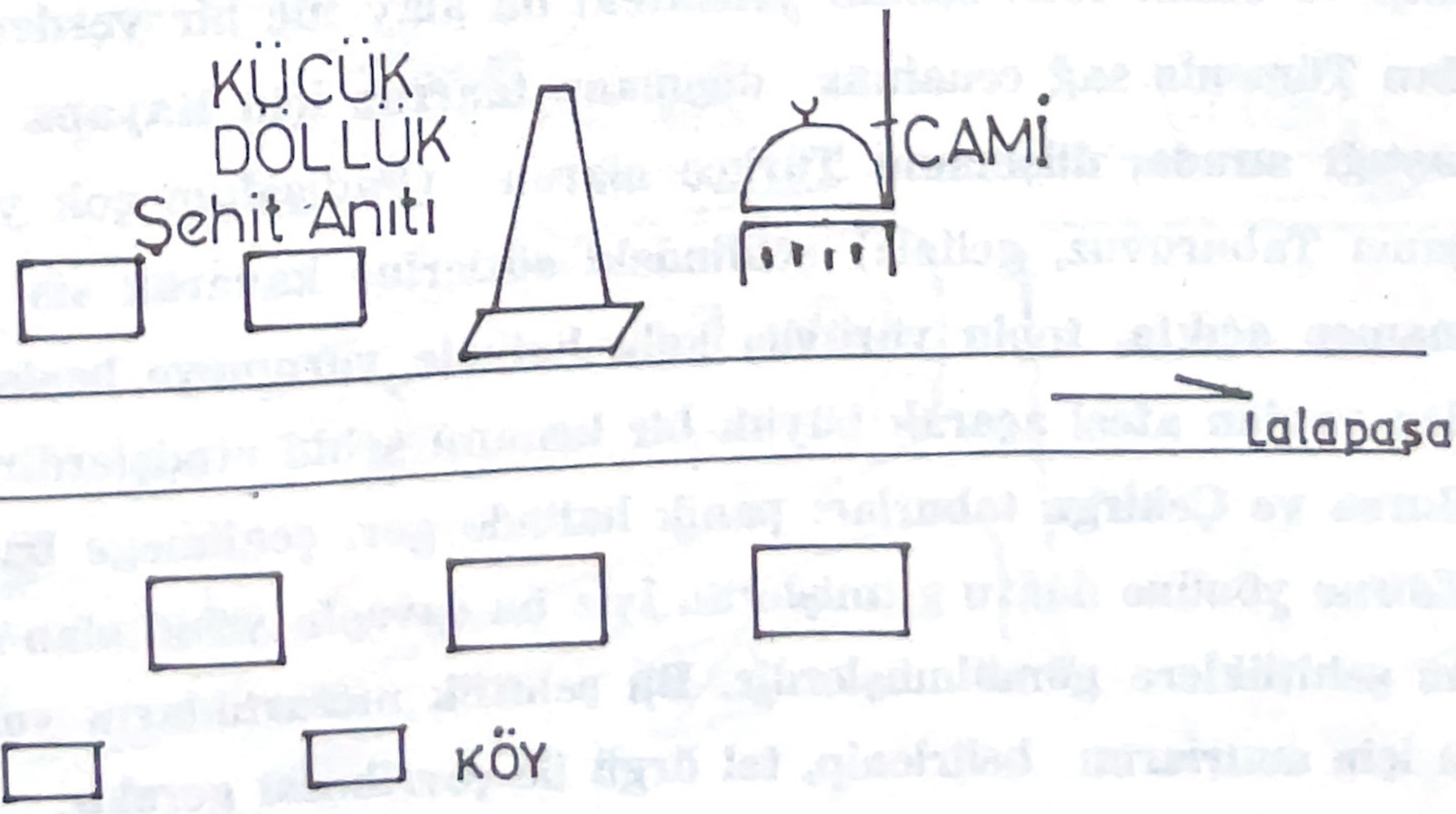

KAYAPA ŞEHİTLİĞİ
(22 Ekim 1912)

Kayapa Köyünde iki şehidlik vardır. Köy mezarlığının doğusunda ve mezarlığa giden yollar kenarında biri köy içinde diğer tarlalar arasında iki küçük arazi parçasıdır.

Köy halkından edindiğimiz bilgilere göre evvelce şehitlerin adlarına yazılı mezar taşları bulnuyormuş. Bunlar tamamen ortadan kaldırılmış. Her sene etrafındaki tarla sahipleri tarafından çizi çizi sürülerek ve tarlalarına katılarak küçülmekte, çok kısa bir zaman sonra tamamen kaybolacaklardır.

Şehitliklerin tapusu yoktur. Köyün orta malı arazisi üzerindedir.

Balkan Savaşında Bulgarlarla ilk kanlı savaşlar burada olmuştur. Remzi Yiğitgüden Paşa 1912 - 1913 BALKAN SAVAŞINDA EDİRNE KALE MUHAREBELERİ adlı yapıtında Kayapa - Küçük Döllük savaşını özet olarak şöyle anlatır:

«Düşmana çıkış harekâtında bulunan Edirne Kolordusunun II. Tümeni Hıdırağa Köyündeki savaş yönetimi yerinden savaşı yönetiyordu. 32 ve 33. Alayları Kayapa'nın batısında mevzilenmiş, Bursa Alayının Bursa, Çekirge ve 33. Alayının I. Tb. ları Güçük Döllük yakınında yedekte idi. 22 Ekim 1912'de 32 ve 33. Alaylar düşmanla zorlu savaşlar vermiş. 23 Ekim 1912 sabahı yedekteki bu alay hiç bir yerden emir almadan Tümenin sağ cenahına düşmana taarruz için Kayapa Köyüne yaklaştığı sırada, düşmanın Türkçe olarak (Padişahım çok yaşa. Biz Nişancı Taburuyuz, geliniz) **şeklindeki sözlerine kanarak sis içersinde tamamen açıkta, toplu yürüyüş kolu halinde yürümeye başlamışlar. Anidan yaylım ateşi açarak büyük bir kısmını şehid etmişlerdir. Geri kalan Bursa ve Çekirge taburları panik halinde geri çekilmeğe başlamışlar ve Edirne yönüne doğru gitmişlerdi. İşte bu savaşta şehid olan askerlerimiz bu şehitliklere gömülmüşlerdir. Bu şehitlik mezarlıkların yok olmaması için sınırlarını belirlenip, tel örgü ile çevrilmesi gerekir.**

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Edirne Kayapa Şehidliği
a) İli	:	Edirne
a) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Kayapa
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Köy muhtarlığı
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	Balkan savaşında
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Tespit edilemedi
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Arazide kaybolmuş
6 — Şehitliğin alanı	:	durum Tespit edilemedi
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Köy ortak malı
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Yok
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Köy ortak malı olduğu için arazi üzerindedir.
a) Pafta No:	:	
b) Ada No:	:	
c) Parsel No:	:	

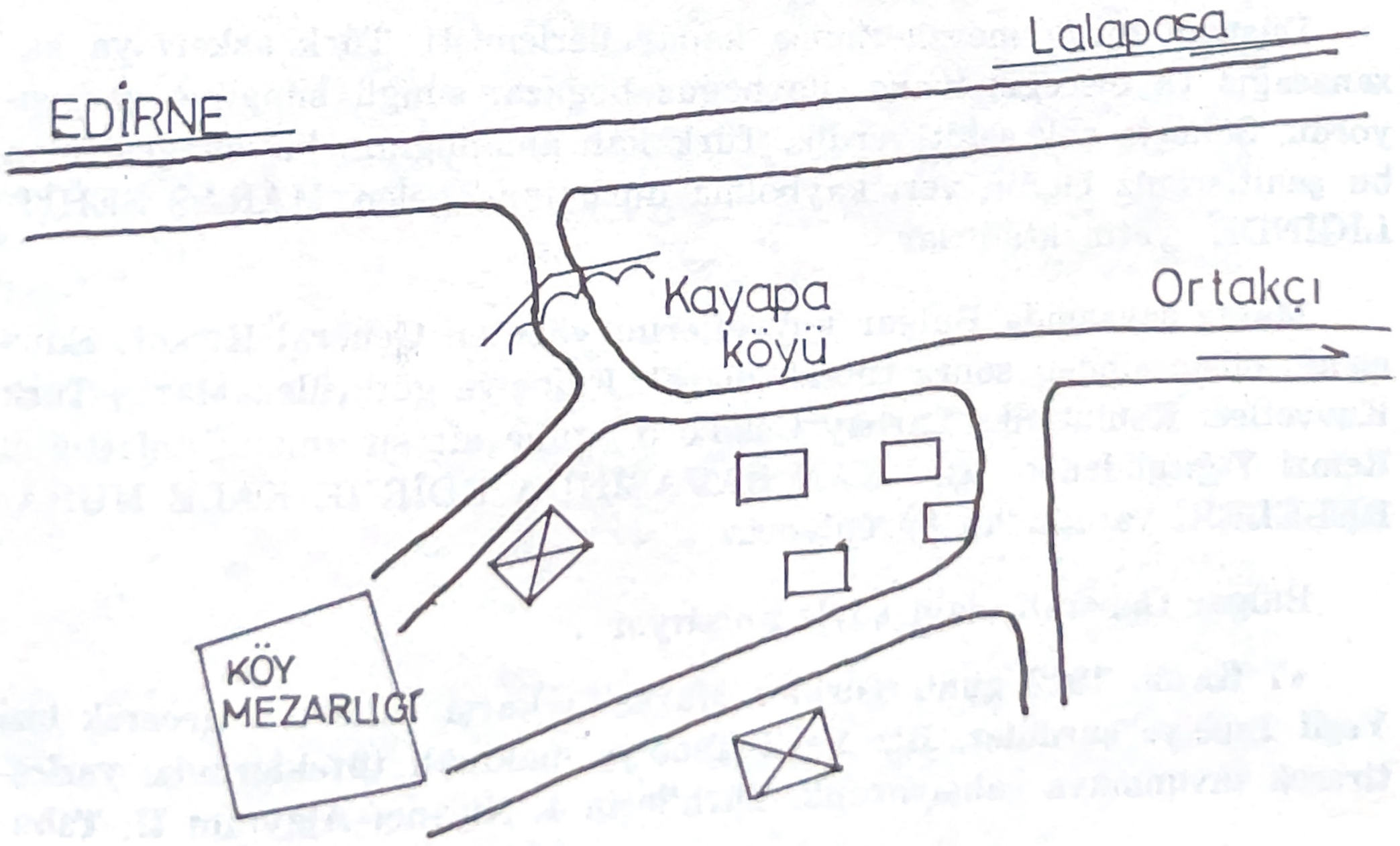

MARAŞ ŞEHİTLİĞİ
6 Kasım 1912

Balkan Savaşı Şehitliğidir. Bugünkü durumu arazide kaybolmuştur. Arda Kule'nin 150 - 200 m. kuzey doğusunda, ırmaktan 80 - 100 m. içerde tarlalar arasındadır.

Balkan Savaşı Edirne savunması Batı Cephesinin sol kanadını oluşturan Maraş Cephesi Maraş Köyünün batısında Meriç ile Arda ırmağı arasındadır. Burasını savaş boyunca I. Bulgar Alayı ile takviyeli bir Sırp Tümenine karşı Yarbay Celâl Bey'in Nişancı Alayı ile Bursa ve Çekirge Redif taburları savunmuştur. Sırasında çıkış baskınları (huruç hareketi) yapılmıştır. Düşman Edirne'yi daima bu cepheden ve güney cephesinden alabileceğini düşünmüştür. Çünkü bu cephede doğu ve batıp cephesindeki gibi tabyalar yoktur. Bunun için Edirne savunmasında en kanlı savaşlar bu cephede olmuştur.

Bunlardan Türkler için bir kahramanlık destanı olan 6 Kasım 1912 de yapılan düşman saldırısına karşı, Türk karşı saldırısıdır. Güney Cephesinde düşmanın Kartal Tepe'ye saldırıya geçmesiyle beraber sabahın erken saatlerinde yoğun bir topçu ateşi ile Arda ve Meriç arasındaki Maraş Cephemize saldırdı. Burada 32 ve 33. Piyade Alaylarımız ve 4. Nişancı Alayımız vardı. Bütün gün boyunca çok zorlu ve kahramanca savaşan Taburlarımız eriyor, şehid ve yaralı adedi yükseliyor. Akşama doğru taburların mevcutları 30 - 40'a kadar düşmüştü.

Düşman topçu mevzilerimize kadar ilerlemişti. Türk askeri ya kazanacağız ya öleceğiz inancı ile boğaz boğaza, süngü süngüye çarpışıyordu. Sonuçta çok şehit verdik. Türk kahramanlığının bir simgesi olan bu şehitlerimiz bugün yeri kaybolma durumuna gelen MARAŞ ŞEHİTLİĞİNDE yatmaktadırlar.

Maraş savaşında Bulgar kuvvetlerini yöneten General Kirkof, Edirne'nin düşmesinden sonra tutsak olarak Filibe'ye götürülen Maraş Türk Kuvvetleri Komutanı Yarbay Celâl'e o güne ait şu anısını anlattığını Remzi Yiğitgüden'in BALKAN SAVAŞINDA EDİRNE KALE MUHAREBELERİ yapıtından öğreniyoruz.

Bulgar Generali olayı şöyle anlatıyor :

«7 Kasım 1912 günü Türkler Maraş'ta karşı saldırıya geçerek bizi Yeşil Tepe'ye sürdüler. Biz Yeşil Tepe'ye makinalı tüfeklerimizi yerleştirerek savunmaya çalışıyorduk. Türk'lerin 4. Nişancı Alayının II. Tabu-

ru hücum etmek istiyorsa da makinalı tüfeklerimiz ateşi karşısında başarılı olamıyordu. 6. Bölükten Karahisarlı Hüseyin Çavuş yanına aldığı üç - dört kahramanla makinalı tüfek yuvamıza atılınca makinalı tüfek erlerimiz kaçıyor. Fakat Hüseyin Çavuş tüfek başında kalmış olan Bulgar subayının yakasından yakalayarak beraberce tepeden aşağıya yuvarlanıyor. Hüseyin Çavuş, elinden kurtulmak için çabalayan Bulgar subayını sırtına alarak Türk siperlerine götürürken bin Bulgar kurşunu ile şehit oluyor. Aynı kurşun Bulgar subayını da öldürüyor. Bulgar generali, Türklerin kahramanlığına bu savaşlarda tanık olmuş bulunuyorum» diyor.

KAYNAK : III numaralı Askerî Mecmua, 1912 - 1913 BALKAN SAVAŞINDA EDİRNE KALE MUHAREBELERİ Remzi Yiğitgüden s. 137.

NOT : Az yukarıda açıkladığımız gibi Balkan Savaşının en kanlı cephe savaşlarından biri Güney Cephesi idi. Bu cephede; Kartaltepe (şimdi Yunanistan'da) - Gümülcüne - Bosna köy ve Maraş hattı idi. Karşısında düşman kuvvetleri Yunan - Bulgar - Sırp ve Karadağ birliklerinden oluşmaktaydı. Türk Nişancı Alayı Kumandanı Yrb. Hüsamettin ve Yz. Celâl Beyler 4 ve 6 Kasım günü kanlı cephe savaşlarında Kartaltepe'yi düşman kuvvetlerine bırakmak zorunda kalarak Türk cephesini Karaağaç - Bosna köye doğru çekmişlerdi.

Kasım ayından sonra Balkan Devletleri ile Osmanlı Devleti arasında iki aylık bir bekleme dönemi yapılmıştır. Bu bekleme döneminde her iki devlet kendi kuvvetlerine erzak, malzeme, mühimmat, silâh gibi yardım ve takviyeyi yapabilecekti. Bulgar Devleti, Çatalca önlerine kadar gelmiş birliklerine tren ile bir çok kere malzeme yollamış, Osmanlı Devleti ise İstanbul'dan Edirne'ye ancak bir vagon ilâç yardımı yapabilmişti.

Bu bekleme döneminden sonra Güney Cephesinde ve tabyalarda savaşlar tekrar başlamıştı. Hıdırlık Tabyada bulunan iki büyük top devamlı Maraş Cephesini koruyor ve yaptığı isabetli atışlarla düşmanın ilerlemesini önlüyordu. Fakat ne var ki Hıdırlık Tabyanın düşman eline geçmesiden sonra hem top ateşi durmuş hem de telgraf görüşmelerinin kesilmesi nedeniyle Güney Cephesi çözülmüştü. Bu çözülmede Edirne'ye doğru çekilen bazı Türk askerleri en son savunma hattını tarihi Karaağaç yolu üzerinde yapmışlar ve hepsi burada şehid olmuşlardı. (Bu bölüm Jandarma Şehidler Anıtı bölümünde anlatılacaktır.)

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Maraş Şehitliği
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Karaağaç
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Tespit edilemedi
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	Balkan Savaşında
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Tespit edilemedi
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Arazide kaybolmuş durumda
6 — Şehitliğin alanı	:	Tespit edilemedi
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Tespit edilemedi
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Yok
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	34 No. lu Karaağaç Tapu Defteri
a) Pafta No:	:	34 (Karaağaç)
b) Ada No:	:	805
c) Parsel No:	:	Tespit edilemedi

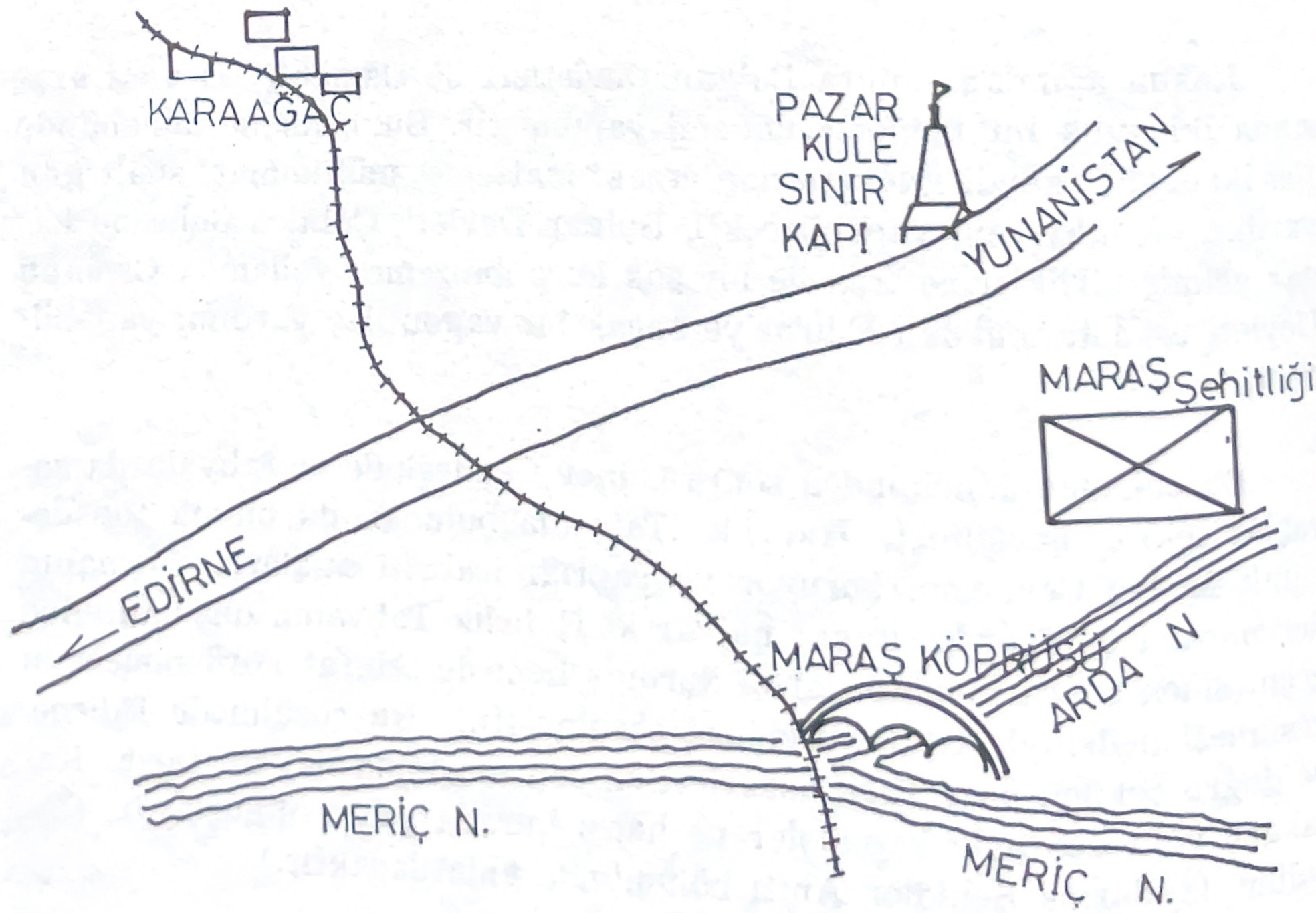

SÖĞÜTLÜK 26 Mart 1913 ŞEHİTLİĞİ
(Tarihî Karaağaç yolu üzerinde)

Söğütlük 26 Mart 1913 (Jandarma) Şehitliği anıtı, Edirne - Karaağaç yolu üzerinde, Söğütlük mesiresinin bitiminde yolun kenarındadır.

Anıt 1915 yılında Evkaf-ı Hümayun Nezareti tarafından yaptırılmıştı. Projesini mimar Talât Beyle bir Fransız mühendis beraber hazırlamışlardır. Anıtın yapımını mimar Talât Bey uygulamıştır.

Anıtın tabanı piramidal kare bir taban üzerinde 1,5 m yüksekliğinde, kale burçlarını andıran kesme taştan yapılı burçlu bölüm var. Burçlu bölümün üzerinde beyaz mermer sütunun üstünde ise dört tarafında ayyıldız ve üstte de dört küre gülle var.

Anıtın piramidal alt tabanı pembe renkte mozayiktir. Arkasından burçlar bölümüne dokuz basamakla çıkılır.

Ön cephede mozayıklı tabanın üzerinde madensel döküm büyük harflerle 26 Mart 1913 yazısı vardır. Bu yazının sağ köşesinde daire biçimi bir mermer kitabede «EDİRNE ŞEHİTLİKLERİ, MEZARLIKLARI, ESKİ ESERLER İMAR VE KORUMA DERNEĞİ 1965» yazılıdır.

Anıtın üst bölümünü oluşturan mermer üzerinde de lâtin harflerle şu kitabe var:

Fatiha, Balkan Harbi Müdafaasında şehit olan jandarmaların ruruna 1913

Anıtın çevresi alçak bir duvarla çevrilmiştir. Bahçe iki kısımdır. Ön kısmı park biçimi olup, geniş bir demir kapıdan girilir. Duvarın üzeri elips desenli borularla, anıt bahçe duvarının üzeri ise zincirle çevriliri. (Bu zincirler Eylül 1987 tarihinde kaldırılmış yerine dikenli tel örgü konmuştur.) Ön bahçesinde bir de çeşmesi vardır. Anıtın arkasında mezar ve şehid mezarları Cumhuriyet Dönemindedir. Edirne'de ölen vali Emin Akıncı ve Türk - Bulgar hududunda görev yaparken, Bulgarların hududa yerleştirdikleri mayınların patlaması ile şehid düşen memurlarımıza ait mezarlar vardır.

MEZARLARDAKİ TAŞLARDA ŞU YAZILAR VAR :

ASKERLER :

1 — Binbaşı Hafız Rıfat Bicioğlu (P. Numune A.I.Tb.K.) (Nişancı)
2 — Yzb. Samsunlu İrfan (Top. Ob. Tb. K.)

«Binbaşı Rıfat Bicioğlu ve Topçu Obüs Tb. Kumandanı Samsunlu İrfan 26.3.1913 günü Maraş Köprüsü atıldıktan sonra Bulgar ve Sırp askerleri tarafından Karaağaç içinde süngülenerek öldürüldü. Buradaki mezarlar onların anısına yapılmıştır.»

3 — Bnb. Fuad Dağdeviren (P. Numune A 2. Tb. K.) 26.3.1913 günü Bulgarlar tarafından şehid edildi.

4 — Üstğ. Reşat Korucu:
«Yedek Üsteğmen Reşat Korucu, Cafer Tayyar Döneminde Söğütlük Ormanında kenti korurken tel örgüleri kesmeye çalışan Yunan yüzbaşı Menendeli'yi tabancasiyle vurmuş ve kendisi de yara alarak üç gün sonra şehid olmuştur. Millî Mücadelenin bu kahraman şehidin anısına bu mezar yapılmıştır.»

5 — Yzb. Mehmet Tekin: (Merkez Jandarma Bl. K.) (Dağıstanlı)

6 — Çavuş Hamdi Karakaya: (Trakya sınır K. Hd. Tb.) (Cumaköylü)

7 — Er Ramazan Hazer

8— Er Mehmed Barçın

9 — Er Şevki Şeker (General Kadri Perk şoförü) (Akşehirli)

10 — Anıtın altında tonoz içersinde kimlikleri belli olmayan 26 Mart günü anıtın bulunduğu yerde şehid düşen jandarma ve erler.

SİVİLLER :

1 — Hasan Rıza Bey'in mezarı:

Üst kısmında palet şekli olan mermer mezar taşında :

Edirne Erkek Sanat Okulu Müdürü Hasan Rıza Bey 28.3.1913 cuma günü evini yağmaya giren hunhar Bulgar askerleri tarafından vahşiyane parçalanarak şehid edildi.

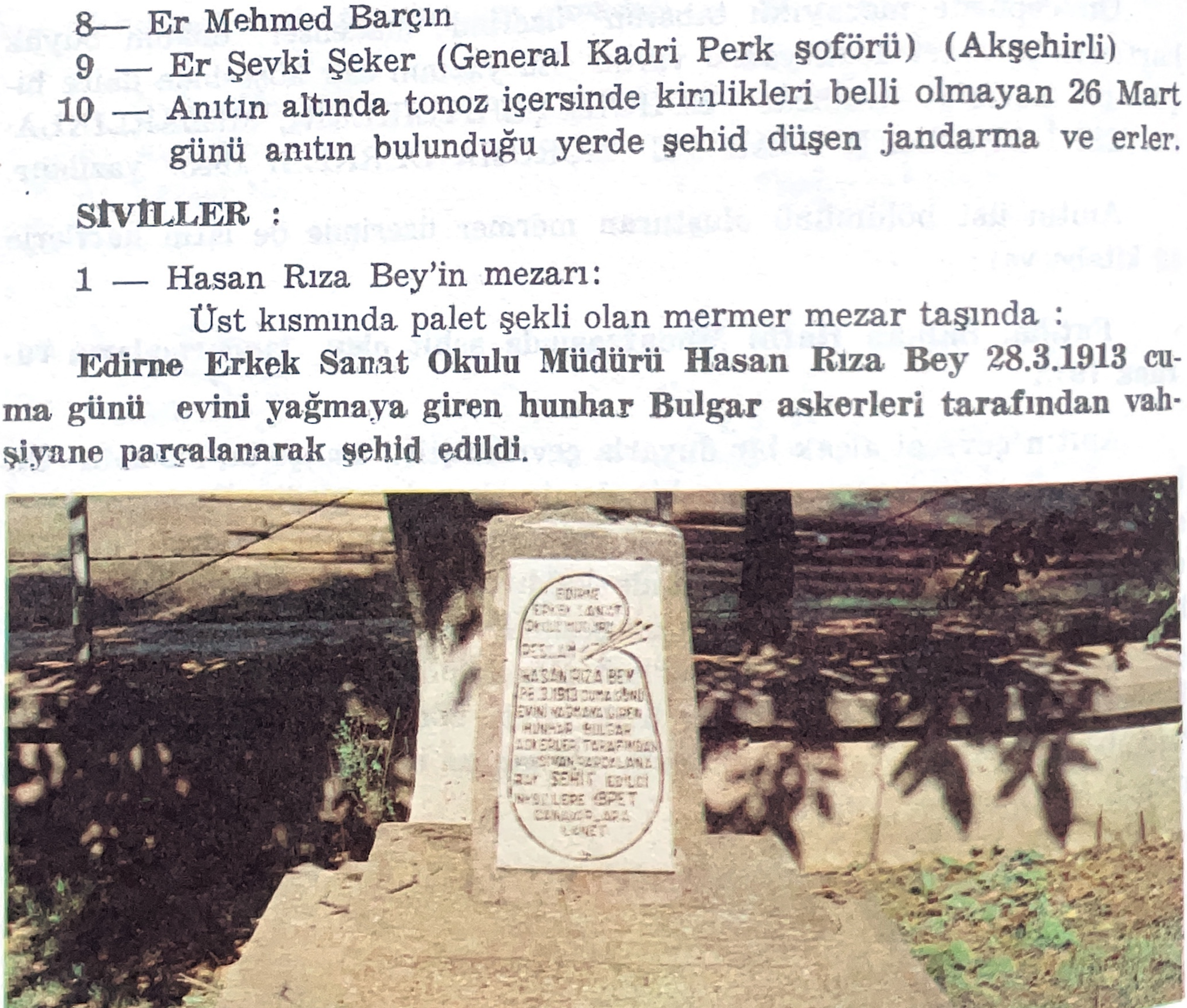

Söğütlük (Jandarma) Şehitliğinde bulunan
Ressam Hasan Rıza'nın İNTİKAM TAŞI

Söğütlük (Jandarma) Şehitliği

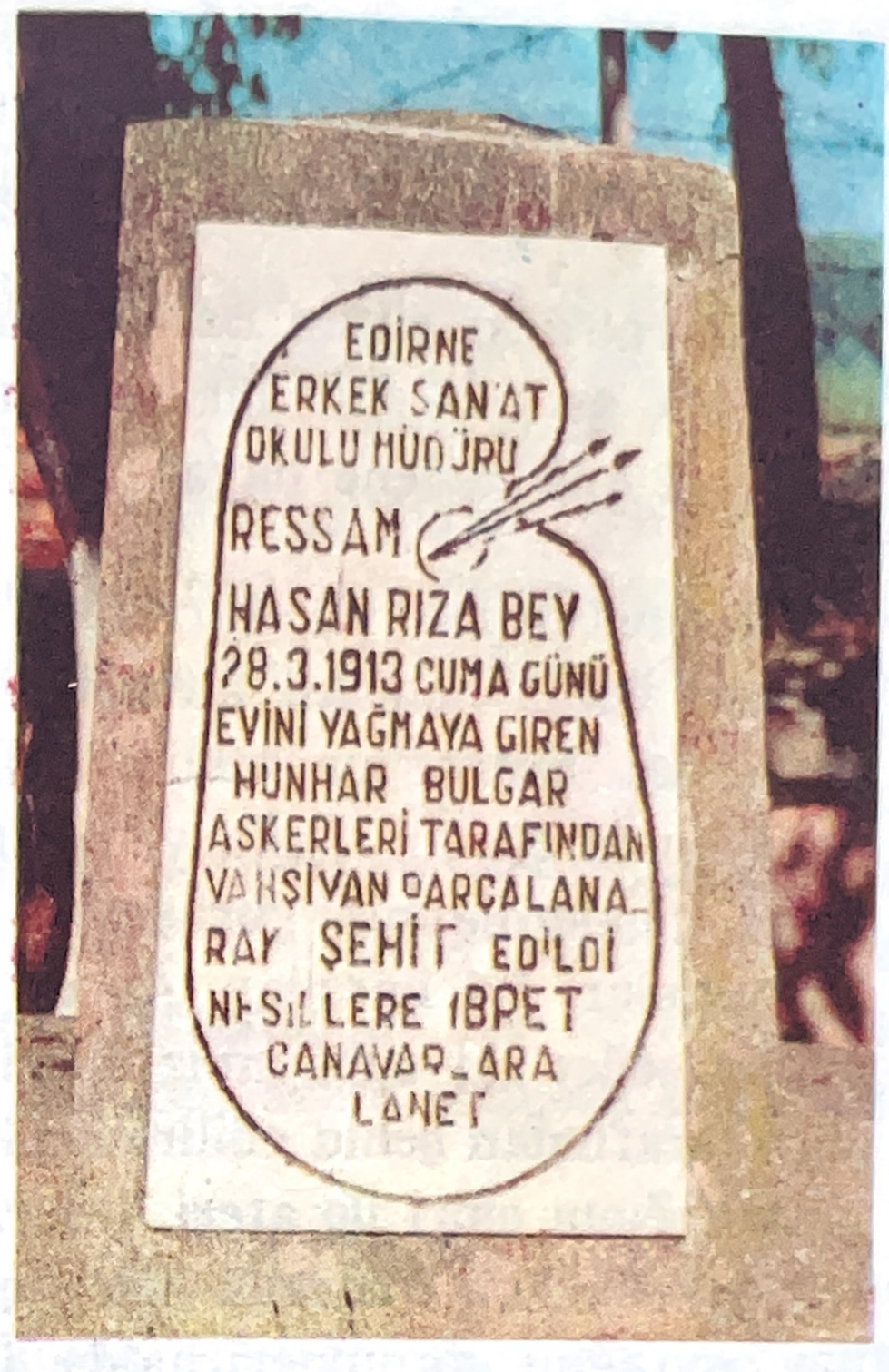

Ressam Hasan Rıza'nın İntikam Taşı

NESİLLERE İBRET CANAVARLARA LÂNET

(Ressam ve öğretmen Hasan Rıza çok milliyetçi bir kişi idi. Evinde eşi bulunmayan silâh koleksiyonu bulunmaktaydı. Karaağaç'a giren Bulgar askerleri evini yağmalarken eşyalarını kurtarmak isteyen Hasan Rıza'yı istasyon karşısında Katibyan'ın değirmeni yanında Bulgar Alayı karargâhına götürülürken Bulgar askerleri tarafından süngülenerek şehid edilmiştir. Bu mezar onun anısına yapılmış ve İNTİKAM TAŞI özelliğini taşımaktadır.)

2 — Emin Akıncı (Edirne valisi) (1953 - 1955)
3 — A. Necip Kaskatı (Emniyet Müfettişi)
4 — Osman Karakuş (Ahı Köy Muhtarı)
5 — Osman Kanal (Ahı Köy Âzası)
6 — İsmail Alpagut (Sırpsındığı Bucak Müdürü)

TARİHSEL OLGU :

1912 - 1913 Balkan Savaşı Edirne savunmasında, Meriç Nehrinin güney batısındaki Maraş bölgesi ile güneyindeki Karaağaç bölgesi GÜNEY CEPHESİNİ oluşturur. Beş aylık savunma süresince Bulgar ve Sırplar Edirne'yi alma yönünde bu cepheden sonuç almayı amaçlamış-

lardır. Bu cephede kanlı savaşlar olmuş, düşman saldırılarına karşı Türk karşı saldırıları yapılmış ve Türk birlikleri gerek Maraş bölgesinde, gerekse Karaağaç bölgesinde mevzilerini düşmana vermemişlerdir.

Edirne'deki bütün Balkan Savaşı Şehidleri anısına Söğütlükte böyle büyük ve görkemli bir şehidlik (Meçhul Asker Anıtı) anıtının yapılması iki ana nedene dayanır.

Birinci neden; 26 Mart 1913'te bütün cephelerde özellikle Doğu Cephesinde üstün düşman kuvvetleri karşısında, Müstahkem Mevki Komutanlığınca Edirne'nin teslim edileceğini belirten beyaz bayrak Hıdırlık Tabyasında çekilir. Doğu ve Batı Cephesine teslim olacağımızı bildirmek üzere gönderdiğimiz görüşmeci subay gruplarını, düşmanın bu cephe komutanları iyi karşılar. Ancak düşmanın Güney Cephesine gönderilen görüşmeciler iki subayımız ellerinde beyaz bayraklar olduğu halde düşman tarafından şehid edilirler. Güney Cephesi de Müstahkem Mevki Komutanlığının emri ile ateşi keser. Teslim olunacağını belirten beyaz bayrak çekilir. Erat mevzilerinden çıkar, toplanmaya başlar. Bulgarlar teslim bayrağını gördükleri halde, Çörekköy yakınında toplanan 1500 den fazla erimize kahpece yaylım ateşi açarak bu erlerimizin hepsini şehit ederler.

İkinci neden, Bulgarlar Güney Cephesinde eratımızı teslim alırlar. Karaağaç'tan şehre girmeye başlarlar. Bugünkü şehidliğin bulunduğu yere yaklaştıkları sırada Jandarma Karakolu ve çevresinde mevzilenmiş bulunan Türk Jandarmaları ve Güney Cephesinden geri çekilen askerlerin ateşi ile karşılaşırlar. Hemen mevzie girerler. 9 Türk Jandarması karşıdan gelen düşman alaylarından korkmak şöyle dursun, kılları bile kıpırdamaz. Dokuz Türk, son eri şehid oluncaya kadar savaşa devam ederek, düşmanın bir alayını üç saatten fazla oyalar.

İşte Maraş'ın Kartal Tepe'nin, Çörek Köyün ve dokuz Jandarmanın kahraman şehidlerine yaraşır biçimde, görkemli Söğütlük Şehitlik Anıtı dikilmiştir.

Şimdi Balkan Savaşı Edirne savunmasında bir hekim olarak görev yapan ve Millî Mecmuanın (C. 8, No: 93) sayısında «SÖĞÜTLÜK ŞEHİTLİK ANITI» adlı makalesinde o günleri ve şehidlik anıtını şöyle anlatıyor. «Edirne - Karaağaç yolu üzerinde Jandarma Karakol binası karşısında Türk askerinin kahramanlık simgesi olan Söğütlük Şehidlik Anıtı vardı. Her zaman kıvançla anılacak olan bir avuç Jandarmamızın tarihe geçen kahramanlık öyküleri şöyledir:

1913 yılı martının 25 çarşamba günü sabahı, o gün süren derin bir sessizlik sonra zorlu ve art arda gelen top ve silâh sesleri ile uyanan Edirnelilerin altı aylık kuşatmanın hiçbir anına benzemeyen bir günü yaşamaya başladıklarını sezmişlerdi. Çünkü kuşatma hattının top patlamayan bir tarafı kalmadığı gibi tüfek ve ağır makinalı tüfek sesleri kesilmiyordu. Kentin giriş kapılarında da yaralı, yarasız, açlıktan, susuzluktan gücü kalmamış eratın kalabalık bir halde geldikleri görülüyordu. Bu güne dek görülmeyen bir görünüm ve durumla karşılaşmıştık. Kuşatma hattına çok uzak ve merkezi bir yerde bulunduğum halde, barut kokularını almaya başladık.

Karaağaç yolunun ortasında Jandarma Karakolunda bulunan ve sayıları onu bulmayan (galiba dokuz) jandarma, savaş boyundan gelen askerlerimizi kaçak sanarak çevirmeye uğraşmışlar. Bir az sonra subayların da eratla birlikte geldiklerini görünce acıklı sonucun gelip çattığını anlamışlardı.

Arkadaşlardan bir doktor dağılan birliğinden ağır ve yaralı bir subayla hastahaneye gitmek üzere karakolun önünden geçerken, yaralıya su içirmek için durmuş ve kalenin düştüğünü, Genel Karargâhta Hıdırlık Tepesindeki yüksek telsiz telgraf direğine beyaz teslim bayrağının çekildiğini, Bulgarların Karaağaç'a gelmekte olduklarını ve burada durmanın, tehlikeli olacağını söylemesi üzerine Jandarma mangasının onbaşısı:

— Bize bu emri subayımız vermeli. Buraya onun emriyle geldik. Gerekirse yine onun emriyle ayrılırız ! diye harp tarihimize yazılmaya yaraşır bir yanıt vermiştir. Bu kahramanlar şoseden kente doğru ilerlemek isteyen Bulgar eratına ateş açarak önemli bir bölümünü durdurmuşlar ve çokluk karşısında son kurşunlarına kadar kahramanca savaşarak hepsi şehid oluncaya kadar direnmişlerdi.

Edirne'nin Bulgarlardan kurtarılışından sonra ikinci kez Edirne'ye vali olan Hacı Adil Bey bu büyük çoşkulu menkibeyi öğrenmiş ve bu kahraman jandarmaların ve Güney Cephesinden geri çekilen erlerin şehid oldukları yere, eski kalelerin mazgallı burçlarına benzeyen taştan bir anıt diktirmiştir.

Bu tarihte Edirne'de sokulgan DEPRE isminde bir Fransız mühendis bu anıtın resim ve projesini hazırlamıştır. Sırası gelmişken şu yönü de belirteyim. Anıtın yapımına başlanmadan önce bu anıtın resmini gördüm. Gerçekten bir kaç yüz lira ile bundan başka bir şey yapılamaz ise de biraz vakıfların yardımını sağlayarak, bu işlek yolda susuzluğu gi-

derecek güzel bir çeşme yapılmasını ve okuyucularıma sunduğum menkibenin tarihçesi ile kahraman şehidlerimizin isimlerinin ve onbaşının komutanının emrini yerine getiren yanıtının yazılmasını anımsatmıştım. Değersiz düşüncemde haklı idim. Doğrusunu isterseniz bu gibi konularda yüksek duygulu, güzel düşünceli dostlara danışmadan hareket etmeyi haklı görmeyenlerden olduğumdan, bu koşulları olan arkadaşların beğenileri ile uyuşan oylarını almıştım. Bu kahramanlık menkibesini bilmeyerek seyredenlerin duygularına hiç bir etki yapmayan bu dilsiz anıtta, tepesindeki dört siyah top güllesinden başka anlam gücünü belirleyen hiç bir simge yoktur. Bugün belki bu anıtın birt arafına şu tarihçe bir plâk üzerine yazılarak saptanabilir. Ve ancak doğru bir söz söylemek gerekirse, bu eksikliği gidermek, bu günün (1927) Edirne'deki Sayın Jandarma Komutanının tarihsel bir borcudur. Fakat bilmem ki o kahraman, özverili jandarmalarımızın kimliklerini sağlamak olanağı bulunabilecek mi?

Büyük ruhları sevinçli (şâd) olsun.»

Söğütlük (Jandarma) Şehitliği

Yine rahmetli Dr. Rıfat Osman Tosyavizade EDİRNE REHNÜMASI adlı kitabında da aynı şehid anıtı için olaya daha başka bir şekilde bakarak şöyle anlatmaktadır :

«Hacı Adil Beş Çeşmesi ilersinde ve Karaağaç şosesinin ortasında bulunan Jandarma Karakolhanesi ile yanındaki Anıt dahi benim asarımdan olup projesi bir Fransız mühendisine yaptırılmıştır. Anıt 1329 (1912) savunma savaşında kalenin düşmesi ile beraber Karaağaçtan kente girmek isteyen Bulgarlara buradaki ahşap karakolhaneden ateş açarak son nefeslerini verinceye kadar savunmada bulunan ve şehid olup oraya gömülen jandarma neferlerinin anısı için yapılmıştır.

YAZARIN NOTU :

Bu şekilde ve sitilde anıt yapmak şark uluslarından Çin'liler, Babil'liler ve özellikle Mısır'lıların zamanımıza kadar uzanıp gelmiş bir anmalık ise de biz Türk'lerin bu şekilde anıt dikmemiz uygun olmasa gerekir. Çünkü bizde en zarif anıt, Çeşme ve Sebillerdir. Bu önemli yerde de ve özellikle bu şöse yolun ortasında doğu şeklinde mimarisine göre ve ona uygun bir çeşme yapılıp üzerine şehid efradın adları yazılmış olsa idi hem eski millî geleneğimize göre hem de yerine tam uyan bir iş yapılmış olurdu.

Anıtın etrafında bir güzel çerçeve oluşturan yarım metre yüksekliğinde bir siper ile üzerine konulmuş ve dizilmiş olan taş gülleler birbirlerine zincir ile bağlanarak bu şekilde olan askerî anıtlarda en çok kullanılan bir parmaklık meydana getirilmiş idi. Aziz İstanbul'umuza göz dikecek kadar büyük bir küstahlık gösteren ve sözüm olan kültürleri üstün diye ad ve ün almağa çalışan Yunanlılar bu memlekette kabul edilmiş olan (ANITLARIN KAZANILMIŞ HAKLARI) kararına karşı gelerek yıkmışlar ve zincirlerin çoğunu alıp götürmüşlerdir.»

BU KİTABI YAZANLARIN NOTU :

Bu Şehitliğin tarihsel bilgisi açıklığa kavuştuğu halde ve Dr. Rıfat Osman 1927 yıllarında yaptığı bir öneriye göre henüz unutulmadan bu anıta bir kitabe konulmasını yazmaktadır. Ne var ki böyle bir öneri ilgiyi çekmemiş olacak ki anıt üzerine burada şehid düşenlerin ne adları ne de kaç asker olduğunu gösteren bir yazıt konamamıştır. Bilindiği gibi Balkan Savaşından sonra hemen başlayan I. Cihan Savaşı ve yine hemen sonra Trakya'nın Yunanlılar tarafından yıkımı ve İstiklâl Savaşı bu uğraşı ve bilgi toplama olayını hem geçiktirmiş hem de unutturmuştur. O halde anıt üzerinde hiçbir yazı veya onu anımsatacak başka bir yazı olmadığına göre anıt üzerinde lâtin harfli şu yazıt ilgimizi çekmektedir.

Fatiha — Balkan Harbinde Edirne müdafaasında burada şehid olan jandarmaların ruhuna 1913

Bu yazıt düşüncemize göre 1928 yılında kabul edilen lâtin harflerden sonra ve belki de Dr. Refik Osman'ın uyarı veya uğraşısı ile kazılarak yazılmış olacaktır. (Geçkinli Köyü Şehitliği hemen savaştan sonra yapıldığı için üzerindeki yazıtlar arap hrfleridir.) Fakat bu anıt üzerine bir yazıt konulması az yukarda açıklığa kavuşturduğumuz olaylar nedeniyle gerçekleşememiştir.

Anıt 1955 yılında EDİRNE ANITLAR - MEZARLIKLAR VE ESKİ ESERLERİ İHYA DERNEĞİ tarafından (Vilâyetin 25.000 TL. yardımı ile) restore edilmişti. Çünkü anıtın arkasında bulunan Söğüt Ormanı Orman İdaresi tarafından tamamen köklenmiş ve o yıl taşan Meriç Nehri anıta zarar vermiş ve anıt hafif eğilmişti. Bu eğilmeyi kurtarmak amacı ile Dernek restore işini üstlenmiş ve dernek üyelerinden rahmetli Arif Dağdeviren anıt altında tonoz kemer içinde çok sayıda kuru kafa ve kemikler gördüğünü bana (Oral Onur) anlatmıştı. Rahmetli vali Emin Akıncı'nın buraya gömülme nedeni de budur. Döneminde bu anıtı kurtarmış ve restore ettirmişti. Edirneliler bir kadirşinazlık olarak bu işi severek olumlu karşılamaları nedeniyle vali Emin Akıncı Edirne'de öldüğünde onu buraya gömmüşlerdi.

BU KİTABI YAZANLARIN İKİNCİ NOTU :

Balkan Savaşından sonra hemen yapılan bu ŞEHİD ANITIN etrafı Dr. Rifat Osman'ın dediği gibi duvarlar üzerinde bulunan büyük gülleleri arasındaki kalın zincirler yöreye etkileyici bir manzara veriyordu. Ne yazık ki bu zincirler 1988 yılında kaldırılarak yerine dikenli teller konarak görünüm bozulmuştur.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Jandarma Şehitliği
a) İli	:	Edirne
c) Parsel No:	.	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Karaağaç Yeni Mahalle No. 34
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Edirne Eski Eserler D. ve Askeriye
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	1915 (Restore 1956)
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Güney Cephesi ve karakolda şehit düşen 9 jandarma.
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Çok bakımlı
6 — Şehitliğin alanı	:	1484 m²
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Hazine arazisi üzerinde
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	·	Görkemli bir Anıt vardır
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yoktur. (Askeriye bakımında)
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Tapulu - Orman İdaresine ait hazine arazisi
a) Pafta No:	:	84
b) Ada No:	:	818
c) Parsel No:	:	2

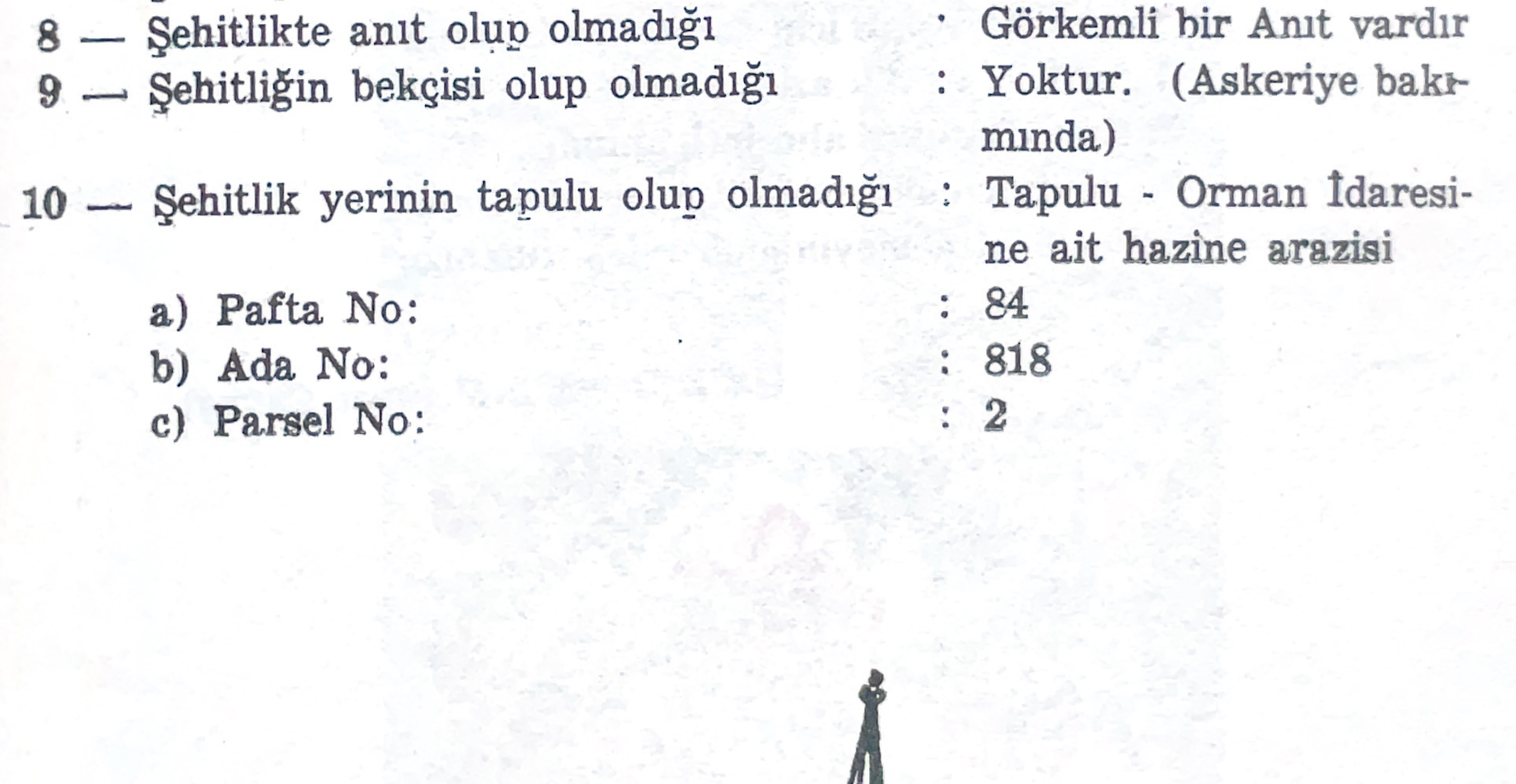

SARAYİÇİ BALKAN SAVAŞI ŞEHİTLİĞİ
(MEÇHUL ASKER ANITI)

Sarayiçi Balkan Savaşı Şehidliği, Sarayiçi'nde (Saray-ı Cedid) Tunca Irmağının sağ kıyısındadır. Edirne Saraylarından Kum Kasrı Hamamı güney yönünde ve İftar Köşkünün karşısındadır.

Şehidliğin duvarla çevrilmesi ve üzerinde aşağıdaki şiir yazılı olan taşın menkabesi (şehidin hikâyesi) şehid alanı yapılırken onun anısına baş taşı olarak dikilmiştir. Bu mezar taşının üzerinde ay yıldızlı bayrağımız işlenmiştir. Edirne'nin yaşlılarından edindiğimiz bilgilere göre taşın üzerindeki şiir Sarayiçi esirleri arasında orada ölen Sivas Develi'li Mehmet Çavuş'un cebinden çıkan ve düşmandan intikamımızın alınmasını belirten şiir şöyledir:

Hain düşman çizmesi yıldırmadı bizleri
Tarihe yazılmıştır onun kara izleri
Unutmayın arkadaşım Sarayiçindekini
Mukaddes vatan için şerefle öldüklerini
Yurd için verdik aziz canımızı
Zaman düştükçe alın intikamımızı
Kalbinizden silmeyin düşman mezalimini
Bizden esirgemeyin mubarek fatihanızı.

1329 D.M.Ç.
(1913 Develi'li Mehmet Çavuş)

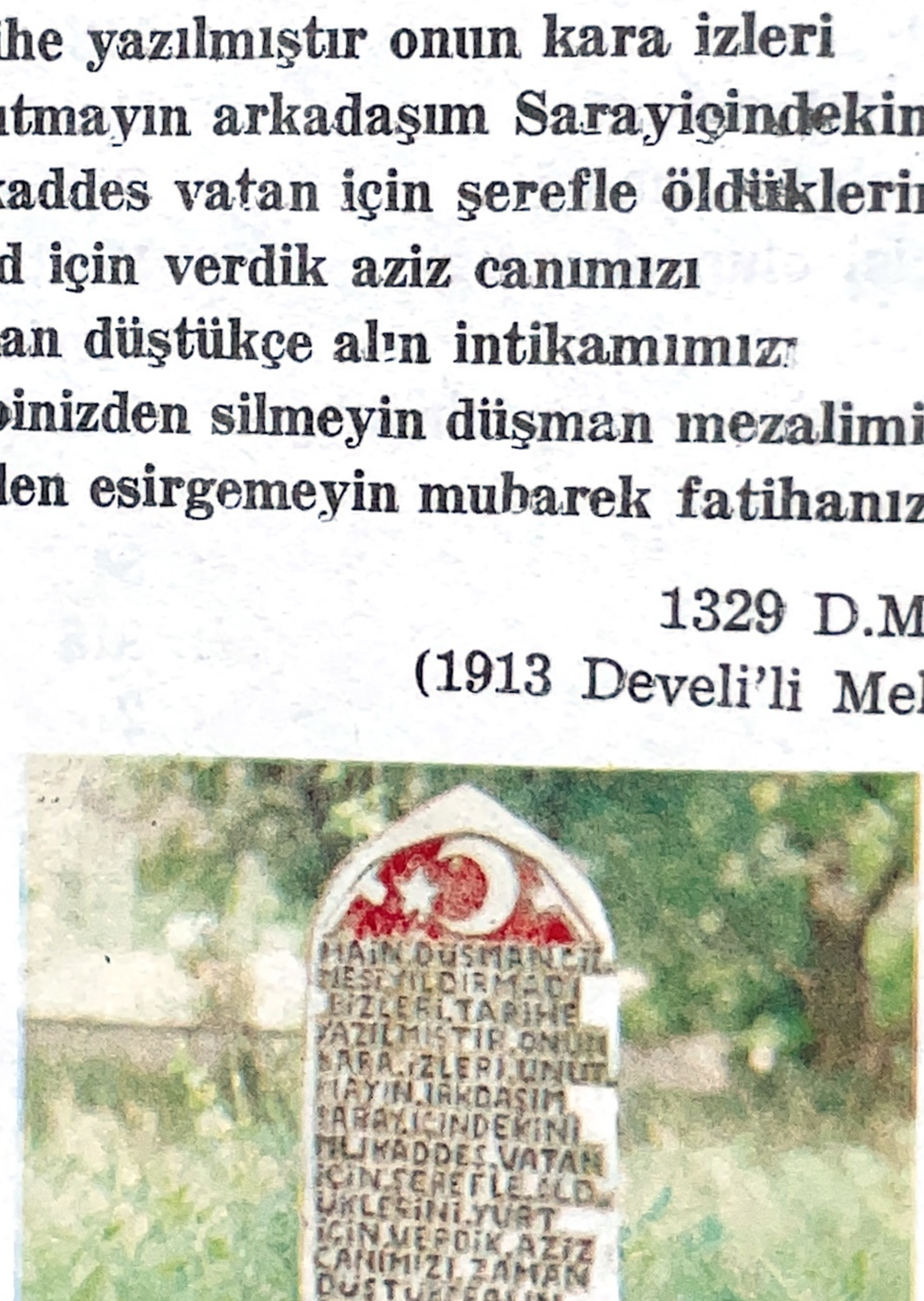

Mehmet Çavuş'un cebinden çıkan şiirin yazılı olan taşı

Şehitliğin ön bölümündeki anıt 1939 yılında Edirne Muhafaza-i Mekabir-i İslâmiye Cemiyeti tarafından yaptırılmıştır. Anıtın projesini Trakya Müfettişliği Bayındırlık Müşaviri Mimar Kemal Altan hazırlamıştır. (Havsa - Kurtbey, Hasköy ve Paşayiğid Şehid âbidelerinin projelerini de mimar Kemal yapmıştır.) Anıtı ön yönünde: BALKAN SAVAŞI ŞEHİDLERİ - 26 Mart 1913 yazısı vardır.

Bir tür MEÇHUL ASKER ANITI niteliğinde olan bu Şehid Abidesinin tarihçesi şöyledir:

Balkan Savaşında Edirne savunması 24 Ekim 1912'den 26 Mart 1913'e kadar beş ay sürmüştür. Balkan Savaşının diğer cepheleri Türk Ulusu için ne kadar acı ve kötü sonuçlanmışsa da Şükrü Paşa tarafından yönetilen Edirne savunması Balkan Savaşının tek övüneceğimiz yanıdır. Bu kahramanca savunmamız tüm dünya uluslarınca büyük beğeni ve sempati ile karşılanmıştır. Dünyaya Türk'ün var olduğunu Türk ulusunun yok edilemeyeceğini kanıtlamışızdır.

Sarayiçi Balkan Savaşı Şehitliği

Ne ki, bu kahramanca savunmanın sonucu çok acılı olmuştur.

26 Mart 1913'te teslim olan ordunun subay ve eratı tutsak kampı durumuna getirilen Sarayiçi'ne getirilmişlerdir. Tutsakların büyük bir

bölümü buradan alınarak Bulgaristana götürülmüş ve orada maden ocaklarında ve yol yapımında çalıştırılmışlardır.

Sarayiçi tutsak kampında kalanlar aç, susuz ve örtüsüz olarak bir bölümü çadırlarda ve büyük çoğunluğu da açıkta bırakılmışlardır. Askerin yanısıra sokaklardan toplanan Edirneli gençler de buraya getirilmiş ve burada kurşuna dizilmişlerdir. Sarayiçi tutsak kampına 10.000 civarında Türk asker ve sivilin kapatıldığı söylenir. On bin civarında Türk'ün burada soğuk, hastalık ve açlıktan can verdiği her Edirne'lice bilinir. Vatan uğruna canını veren şehidlerimiz Tunca'nın karşısındaki şehidliğe toplu olarak gömülmüşlerdir.

O günler orada bir askerî doktor olarak görev yapan Dr. Refik Osman Bey, EDİRNE REHNÜMASI adlı yapıtında o anları şöyle yazar :

«Ben gözümle gördüm. O ağaçların altında bir asker tabibi olduğum halde dört gün ekmek görmedim. Yalnız içinden cesetler geçen Tunca suyundan içtim. Sarayiçinde tutuklu erata değil, subaylara bile bir şey verilmedi. Tutsak erat ağaç kabuklarını yediler ve öldüler. Dizanteri o kadar çok kayıplar verdi ki Bulgarlar (Kolera var) diye kaçtılar. Yalnızca iki köprü başında nöbetçi bıraktılar. Nihayet üç gün sonra verilen yeşil ve küflü taş gibi peksimetler ve ona benzer ekmekleri ise yiyenler zehirinden, yiyemeyenler de açlıktan öldüler.

30 Nisan 1913'te bir Bulgar heyeti Askerî Hastanemize geldiler. Hastane koğuşlarını gerek iyileşmek üzere olan yetmiş iki eri Bulgaristan'a götürülmek üzere aldılar. Bunların içinde yürümeye güçleri olmadığı için yirmi tanesi Tunca kenarında gözümüzün önünde silâhlı Bulgar askerleri tarafından açılan yaylım ateşi sonucu şehid edildiler.»

Dr. Rıfat Osman Bey (Millî Mecmua C: 8 No: 90, S. 145) de Sarayiçi Mesiresi adlı makalesinde de, Balkan Savaşı Sarayiçi faciasını anımsar ve şöyle yazar:

«Edirne'de her gün yüzlerce şehidin açlık ve soğuktan ölmelerine Sarayiçi'nin o ulu ağaçları tanık olmuştur. Sırası gelmişken üzülerek belirtmek isterim ki, o şehidlerin gömülü oldukları bu sevgili topraklara

bir sütun veya bir yazı konulmalı. (1). Ulusumuz, tarihinin korkunç bir levhası olan şu kıyılarla yoğrulmuş günü mademki yaşamışlar, onu unutmamak gerekir. Çünkü bir ulus tarihinden ayrılırken şerefinden de yoksun olur.»

Fransız **JOURNAL** gazetesi muhabiri o günlerin Sarayiçi tutsak kampının durumunu şöyle saptıyor :

«Tuncanın iki kolu arasında iki bin civarında bedbaht, rutubetli yerlerde sürünüyor, inliyor. Bu terkedilmiş adayı, aliller, ölüler, can çekişen hastaların karanlık koku veren bir ikametgâhı haline koyuyor. Adanın toprağı sarı, etrafa pis koku yükseliyor. Tahminen üç metre yüksekliğinde kabukları soyulmuş ağaçlar garip bir cenaze alayı teşkil ediyor.

Esirler dün henüz hayatta olduklarını gördüğüm yüz kırk ceset toplamışlardı. 26 Mart'tan beri her fecrin ürününü bu kurbanlar teşkil ediyordu. Esirlerin bir kısmı, hendek kazmaya memur edilmişlerdi. Onlar görevlerinin bitmesinden evvel, kendilerinin gömülecekleri, derin ve geniş mezarlar kazıyorlardı. Diğerleri büyük yığınlar teşkil, eden cesetleri topluyorlardı. Elleri, dudakları, göz kapakları simsiyah olan cesetler matemî bir manzara arzediyorlardı.

Bazı defa ölmüş zannile, hendeğe atılmak üzere kaldırılanlar, birden bire hareket ediyor. Onlar o vakit ayrı tarafa konuyordu. Oh! çok zaman değil, bir kaç dakika sonra, zaif bir sesle, cesetler donmuş, bu karanlık derinliklerden zayıf bir inilti. Onun da son nefesini aldığını bildiriyor.»

MATİN gazetesi muhabiri de gazetesine Edirne'den şu haberi gönderiyordu:

«Geçen gün Tunca üzerinde bulunan bir adaya gittim. Adada birbirinden, bir şose ile ayrılmış iki kamp var. Sol tarafta, köylerden Edirne'ye sığınmış zavallılar yer almış. Can çekişenlerin asıl yerleri sağ taraftadır. Hastalığa yakalanan, çıplak toprak üzerinde ümitsiz olarak son nefeslerini veriyorlar. O sabah ölmüş yüz kadar cesedin bir yere yığılmış olduğunu, bu biçareler için derin bir çukur kazılıyordu...»

---

(1) Bu makale yazıldığında Sarayiçi Şehitlik Anıtı yapılmamıştı.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Sarayiçi Şehitliği
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Belediye ve Hazine
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	1939
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Sarayiçi esirleri
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Bakımlı
6 — Şehitliğin alanı	:	858 m2
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Hazine arazisi üzerinde
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Vardır
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Tapulu
a) Pafta No:	:	157
b) Ada No:	:	766
c) Parsel No:	:	23

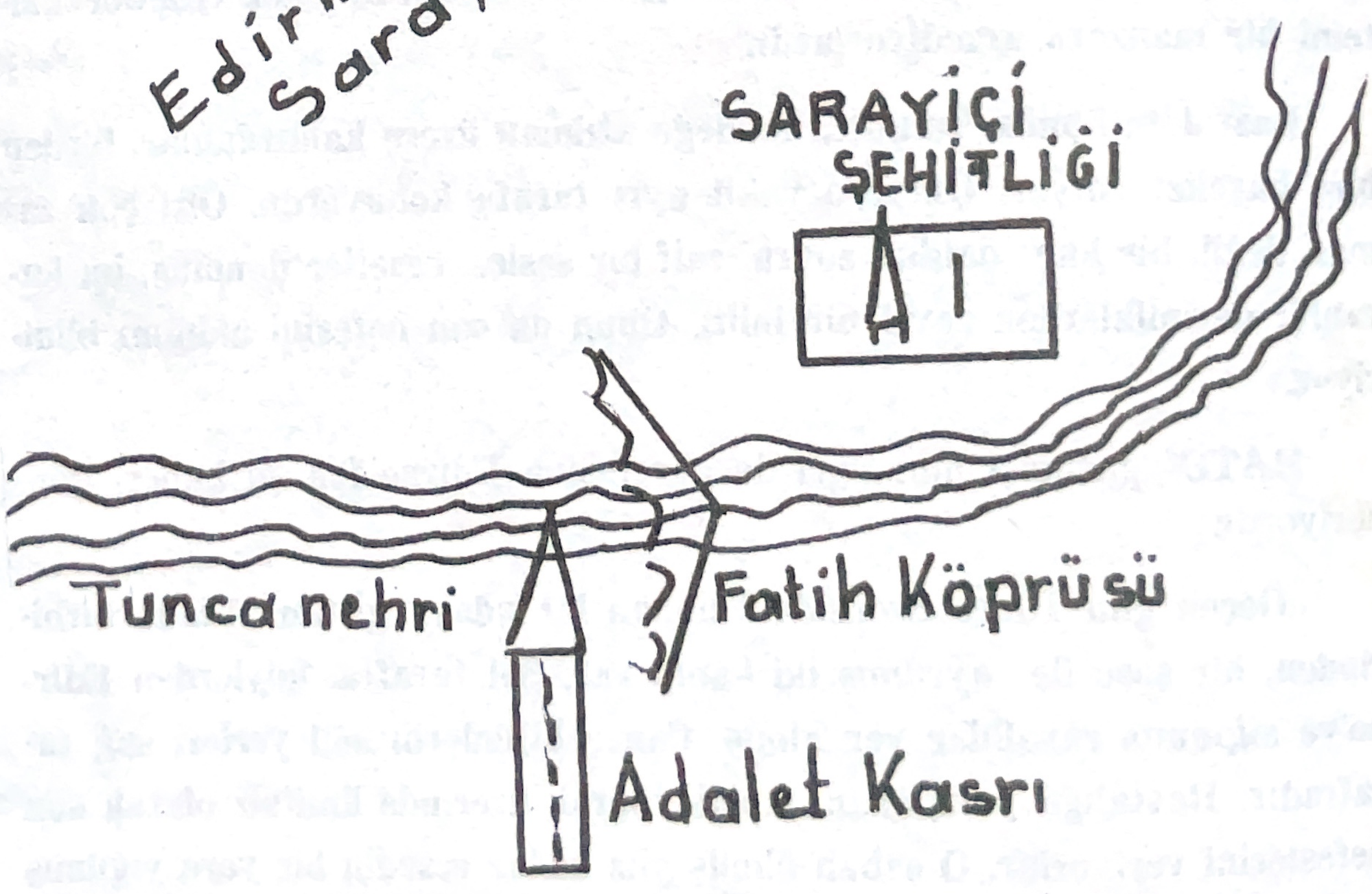

KEŞAN TABURU ŞEHİTLİĞİ

(Maltepe Şehidliği)

12 - 13 Şubat 1913

Keşan Taburu Şehidliği Sabuncu Bağları sırtlarında Musabeyli Köyüne yakın bir yerdedir. Arazi üzerinde şehid mezarlarına ait bazı taşlar bugün de görülmektedir.

TARİHSEL BİLGİ : 9 ve 10 Şubat geceleri Maslak - Maltepe'den yapılan Türk çıkış (huruç harekâtı) saldırmasında Bulgar siperlerine şiddetli bir süngü hücumu yapılmıştır. Bu süngü hücumunda Musabeyli Köyünün güneyinde bulunan tepeler Türk kuvvetleri tarafından geri alınır. 12 ve 13 Şubat günü ve gecesinde Bulgar Kumandanı İvanof (Şükrü Paşa ile Edirne'nin alınışını konuşan Bulgar kumandanı) Türk kuvvetlerini geri püskürtmek için Sırp tümeninden yardım istemişti. Gelen üstün düşman kuvvetleri yanısıra o günlerde yağan kar ve şiddetli kış nedeniyle Türk kuvvetleri geriye çekilmişti. Edirne kalesinden yardım istendi ise de yardım göremeyen Keşan Taburunun bütün er ve subayları şehid olmuşlar ve köy yakınına gömülmüşlerdi.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Keşan Maltepe Şehitliği
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Musabeyli
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	Balkan Savaşı
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Keşan Taburunun tamamı
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Arazide kaybolmuş vazi.
6 — Şehitliğin alanı	:	Tespit edilemedi
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Tespit edilemedi
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Şehit mezarlarının taşları
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Tespit edilemedi
a) Pafta No:	:	Tespit edilemedi
b) Ada No:	:	Tespit edilemedi
c) Parsel No:	:	Tespit edilemedi

HIZIRLIK TABYA ŞEHİTLİĞİ
26 Mart 1913

Hızırlık Tabya, Yıldırım Mahallesinin batı yönünde Hızır Tekke yanındadır. Şehidler Tabyanın hemen yanında bulunan Hıdır Tekke haziresine gömülmüş olduğundan cami mezarlığı HIZIR TABYA ŞEHİTLİĞİ olarak anılır.

TARİHSEL OLGU :

Edirne, Balkan Savaşında 155 gün Müstahkem Mevki Kumandanı Şükrü Paşa tarafından savunulmuştur. Şükrü Paşa'nın kararkâhı Hıdır Tabya'da idi. 13 Mart 1329 (26 Mart 1913) günü Yıldız Tabya, Kestanelik, Ayvaz Baba, Taş Tabya teker teker düşman eline geçince Şükrü Paşa da düşman kuvvetleri ile teslim olma koşullarını konuşmak üzere Kıyık Tabyasına gitmiş ve konuşma sonunda tekrar Hıdır Tabya ya dönerek Telsiz Telgraf Dairesine 13 Mart günü saat 8,45'de beyaz bayrak çekerek savunmaya son vermiştir. Son uğraşı içersinde tabyada şehid olan er ve subaylar hemen yakında bulunan ve Mimar Sinan yapıtı olan HIDIR CAMİİ mezarlığına gömülmüşlerdir. Burası halk tarafından en çok ziyaret edilen bir makam yeridir.

Tabyada geçen ilginç bir olay: Bu menkabe Emekli Edirne Belediye elektrikçisi Hüseyin Nal tarafından Oral Onur'a anlatılmıştır: **«Beunim babam rakmetli Şükrü Paşanın perde çavuşluğunu yapmış bir askerdi. Bana ve kardeşime Balkan Savaşı hatıralarını anltır, bizim ulusl gurur ve duygularımızı vatan ve milletimiz için kamçılardı. Ben ve kardeşim bu memleket sevgisiyle yetiştik. Rahmetli babam anılarında savunmanın son günlerinde Şükrü Paşa ile Hıdır ve Karagöz tabyalarında topun başına geçip düşmana ateş açarak onların gelmelerini geciktirdiğini fakat diğer tabyaların yavaş yavaş düşman eline geçtiğini gördüğünde, babama dönerek:**

— Artık her şey bitti Ali Çavuş! Vatanımız düşmanların işgaline uğramıştır. Eğer ben ölürsem benim cesedimi şehid kardeşlerimle bu yere yakın bir yere gömün!

Şükrü Paşanın bu sözleri yanında bulunan genç bir yüzbaşıya öyle dokunmuş olacak ki :

— Hemen Paşam! Ben de sizinle beraberim! diyerek belindeki kasaturayı kalbine saplayarak orada şehid olmuştur. Şükrü Paşa Hıdır Tabyada telgraf direğine beyaz bayrak çekmeden önce bütün bayrak ve sancakların yakılmasını emredip arkadaş ve erlerle helâllaşmış ve düşmanı orada beklemeye başlamışlardır.»

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	Hıdırlık Şehitliği
a) İli	:	Edirne
b) İlçesi	:	Merkez
c) Bucağı	:	
d) Köyü	:	Yıldırım Mahallesi
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	Tespit edilemedi
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	26 Mart 1913
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Tespit edilemedi
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	Toprak yığını
6 — Şehitliğin alanı	:	Tespit edilemedi
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	Belediye
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	Bazı mezar taşları
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	Belediye
a) Pafta No:	:	182
b) Ada No:	:	1132
c) Parsel No:	.	15

KURTKALE KARAKOLU ŞEHİTLİĞİ
13 Ekim 1912

Kurtkale Karakolu Şehitliği Bulgaristan topraklarında kalmıştır. Bulgaristan'da Çirmen İstasyonunun 7 km. güney batısında Meriç ile Arda nehrinin arasındadır. O zaman Türk - Bulgar sınırı buradan geçmekte idi. 13 Ekim 1912 tarihinde Bulgarlar Kurt Köyü hudut karakolumuza saldırarak hududu geçmek istemişlerdi. Kurt Köy ile Elvandere arasında oldukça dik bir kaya üzerinde olan karakolda, bir subay komutasında 30 kişilik bu Türk müfrezesi, çck iyi bir şekilde mevzilenerek, 30 ncu Bulgar Alayının saldırısına karşı kahramanca savaşarak düşmana büyük kayıplar verdirmişlerdir.

Bu karakolun kahramanca savunucuları son erlerine kadar şehid düşmek suretiyle ellerine emanet edilen kulelerini savunmuşlar ve kulenin yıkıntıları altına gömülmüşlerdir.

General Remzi Yiğitgüden, (1912 - 1913 BALKAN SAVAŞI EDİRNE KALE MUHAREBELERİ) adlı yapıtında: **«Bu yiğit öncü müfrezemiz gibi bazı küçük müfrezelerimizin pek değerli fedakârlıkları, Türk'ün celâdet ve şehametini daha ilk günden itibaren Bulgarlara tanıtmıştır.»**

Kurtkale Karakolu Şehitliğinde yatan Balkan Savaşının bu ilk kahraman şehitlerimizin yattıkları şehitlik bugünkü hudutlarımızın dışında kalmaktadır. Ruhları Şadolsun.

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı	:	
a) İli	:	Kurtkale Karakolu Ş.
c) Bucağı	:	Bulgaristan toprakların-
b) İlçesi	:	da kalmıştır.
d) Köyü	:	
2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam	:	
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi	:	
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı	:	Otuz
5 — Şehitliğin şimdiki durumu	:	
6 — Şehitliğin alanı	:	
7 — Şehitliğin kime ait olduğu	:	
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı	:	
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı	:	
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı	:	
a) Pafta No:	:	
b) Ada No:		
c) Parsel No:	:	

ASKER HASTAHANESİ ŞEHİTLİĞİ

Edirne'nin kuzeyinde Edirne - Sarayakpınar yolunun sağında kapalı Cezaevi ile yıkıma terk edilmiş olan Asker Hastahanesinin 2-3 km. batısındadır. Hastahane mezarlığının bir bölümü şehidlik olarak ayrılmıştır. Edirne Belediyesinin tapulu malıdır.

Balkan Savaşında ve Çanakkale Savaşında bu hastahaneye yatırılan yaralıların gömüldüğü bir şehidliktir. Aynı yerin yanına Edirne'de askerî görevlerini yaparken hastalanıp ölen askerler de bu şehitliğin yanında gömülüdür.

Belediye tarafından satılan veya kiraya verilen bu şehidlik ve mezarlık alıcı tarafından mezar ve şehidlikleri ortadan kaldırmıştır. Tarla olarak sürülmek istenen burasının bu şekilde kullanılmasını önlemek amacı ile Yıldırım ve Yeni İmaret halkının valiye yaptıkları haklı şikâyet üzerine işlem durdurulmuş ise de şehidlik ve mezarlığa ait bir şey kalmamıştır. (1973 - 1974 yılları)

ŞEHİTLİĞİN KÜNYESİ

1 — Şehitliğin adı : Asker Hastahanesi Ş

a) İli : Edirne

b) İlçesi : Merkez

d) Köyü : .....
Yeni İmaret Mah.

2 — Bakım ve onarımı ile ilgili makam : Edirne Belediyesi
3 — Şehitliğin kuruluş tarihi : Balkan ve Çanakkale Savaşı Şehitleri
4 — Şehitlikte yatan şehit sayısı : Bilinmiyor
5 — Şehitliğin şimdiki durumu : Belediyece tarla yapıldı
6 — Şehitliğin alanı : 37468
7 — Şehitliğin kime ait olduğu : Edirne Belediyesi
8 — Şehitlikte anıt olup olmadığı : Vardı. Belediyece atıldı
9 — Şehitliğin bekçisi olup olmadığı : Yok
10 — Şehitlik yerinin tapulu olup olmadığı : Belediyeye tapulu
a) Pafta No: : 179
b) Ada No: : 1160
c) Parsel No: : 21

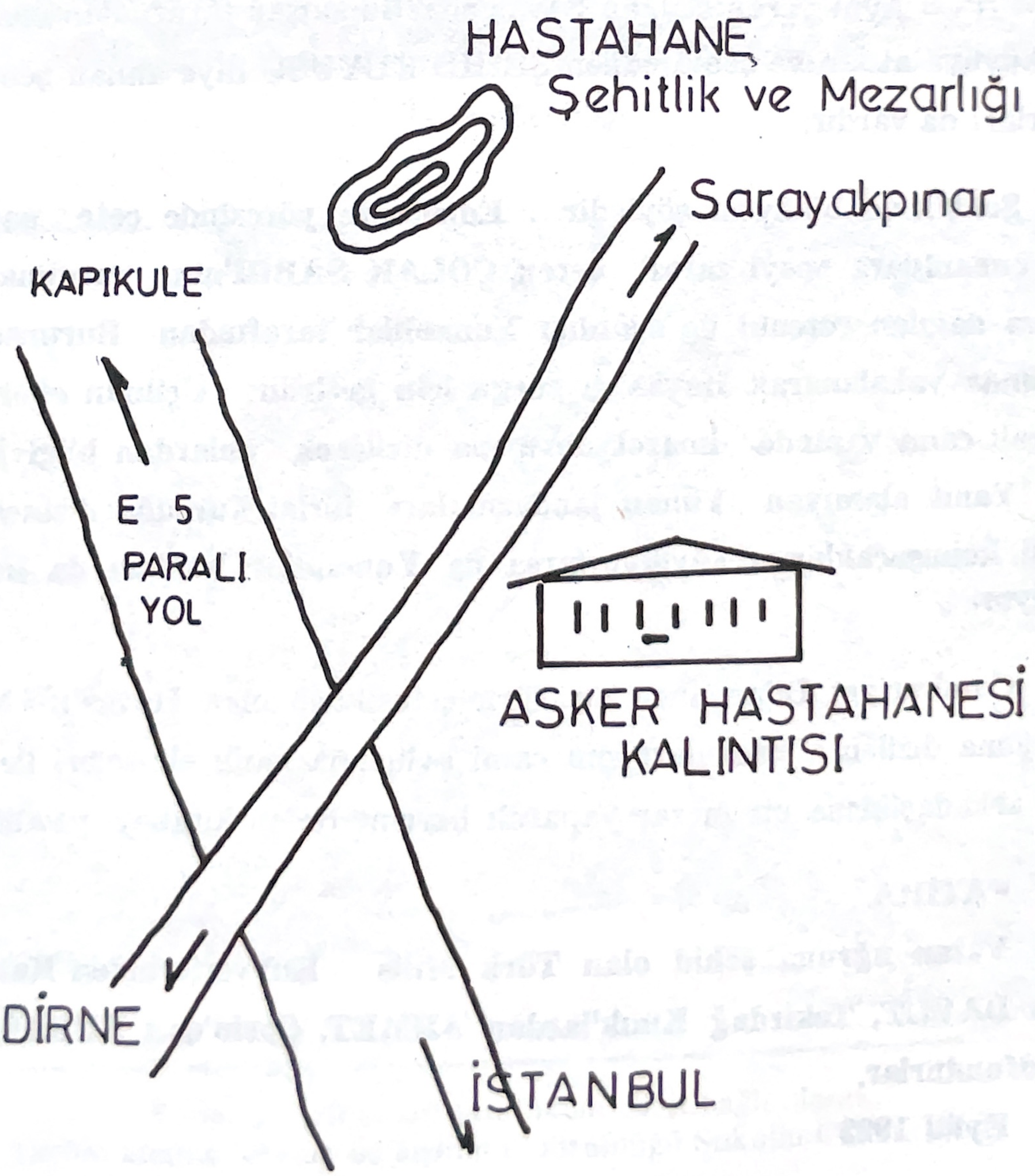

HAVSA ŞEHİTLİĞİ

I — Yunan işgalinde (1921 - 1922) Trakya köylerinden alınarak Havsa'ya getirilen ve Yunan askerleri tarafından şehid edilen üç kişinin Şehid Mezarı Sokollu Camii bahçesindedir. Bu üç şehidin adları şunlardır:

1 — DAVUD (Karaöreğli Köyünden)

2 — AHMET (Tekirdağ Kınıklar Köyünden)

3 — FEDAİ (Çorlu)

1960 - 1966 yıllarında Havsa Kaymakamı Basri Göymen tarafından bu şehid mezarları onarım görmüştür.

II — Aynı yerde Balkan Savaşında Bulgarlar tarafından canlı canlı kuyuya atılan ve şehid edilen ŞEHİD KUYUSU diye anılan şehid mezarları da vardır.

Şehidlerin hikâyesi şöyledir : **Edirne ve yöresinde çete savaşları ile Yunanlılara epeyi zarar veren ÇOLAK SABRİ'nin vurulmasından sonra dağılan çetenin üç silâhlısı Yunanlılar tarafından Burunsuz Korusunda yakalanarak Havsa'ya sorgu için getirilir. Üçünün elleri bağlı olarak cami yanında imaret duvarına dizilerek onlardan bilgi istiyorlar. Yanıt alamıyan Yunan jandarmaları birini kurşuna dizince diğer ikisi konuşacaklarını söylüyorlarsa da Yunanlılar bunları da kurşuna diziyor.**

Cumhuriyet Döneminde bu Türk çetesinden olan Havsa'lı Mehmet kurşuna dizilen arkadaşları için cami avlusuna kanlı elbiseleri ile gömülen arkadaşlarına bir mezar yaparak üzerine de şu kitabeyi yazdırmıştır.

FATİHA

Vatan uğruna şehid olan Türk Milis Kuvvetlerinden Karaöreğli'den DAVUT, Tekirdağ Kınık'lardan AHMET, Çorlu'dan FEDAİ burada medfundurlar.

Eylül 1922

Havsa Şehitliği

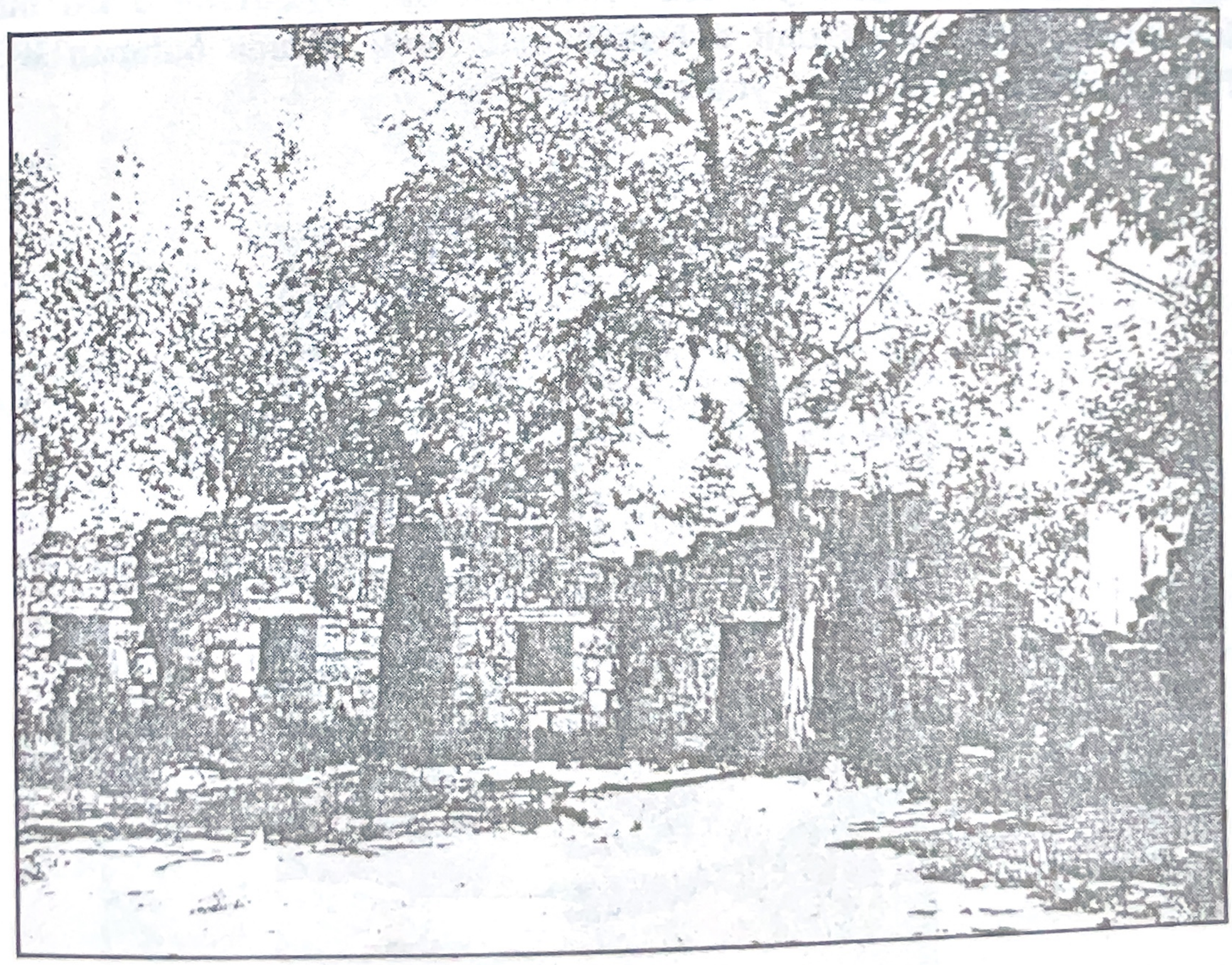

Yunan jandarmaları tarafından elleri bağlı olarak
yaylım ateşine tutulup üç kişinin öldürüldüğü Sokullu Camii duvarı

İNTİKAM TAŞI

Havsa Sokollu Camisinin avlusunda bulunan İNTİKAM TAŞI'nın hikâyesi şöyledir :

Balkan Savaşı sırasında bir çok Türk köy ve kasabaları düşman kuvvetleri tarafından yakılıp yıkıldığı gibi oranın Türk halkı da acımasız öldürülmüştür. Şimdi Bulgaristan topraklarında bulunan-Seymen Kazasının kaymakamı yapılan vahşet ve hunharca öldürmeleri anmak ve bunların intikamını almak için kasaba içinde bir İNTİKAM TAŞI diktirmiş ve üzerine arapça harflerle hem bir kitabe hem de İNTİKAM yazılarını yazdırmıştır. Birinci Cihan Savaşı başlamasiyle topraklarımız dışında kalan ve bu kazadan ayrılan kaymakam Havsa'ya atandığında beraberinde bu taşı da getirmiş ve eski hükümet konağı karşısına (eski belediye binası yanına) dikiyor. (1913 veya 1914 yıllarında)

Yunan işgalinde bu taşın kitabesi Yunanlılar tarafından sökülüp atılmış ve taş dahi yerinden çıkarılmış yere altılmıştır. Trakya Genel Valisi Kâzım Dirik Havsa'da KURT BEY Anıtını yaparken bu taşı da aynı yere dikmiş ve üzerine Türkçe İNTİKAM yazısını lâtin harflerle yazdırmıştır. Özel İdare binası yeniden yapılırken bu İNTİKAM TAŞI buradan alınarak Sokollu Camii avlusuna getirilerek burada bulunan KURTULUŞ SAVAŞI Şehitleri yanına konmuştur.

İNTİKAM TAŞI (Havsa)

Edirne savunucusu Şükrü Paşa
Kıyık Tabyasında topçu arkadaşları ile beraber
(Rıza Göktuna Kolleksiyonu)

Balkan Savaşında esarete giden Türk Subayları Sofya Garında
(Rıza Göktuna Kolleksiyonu)

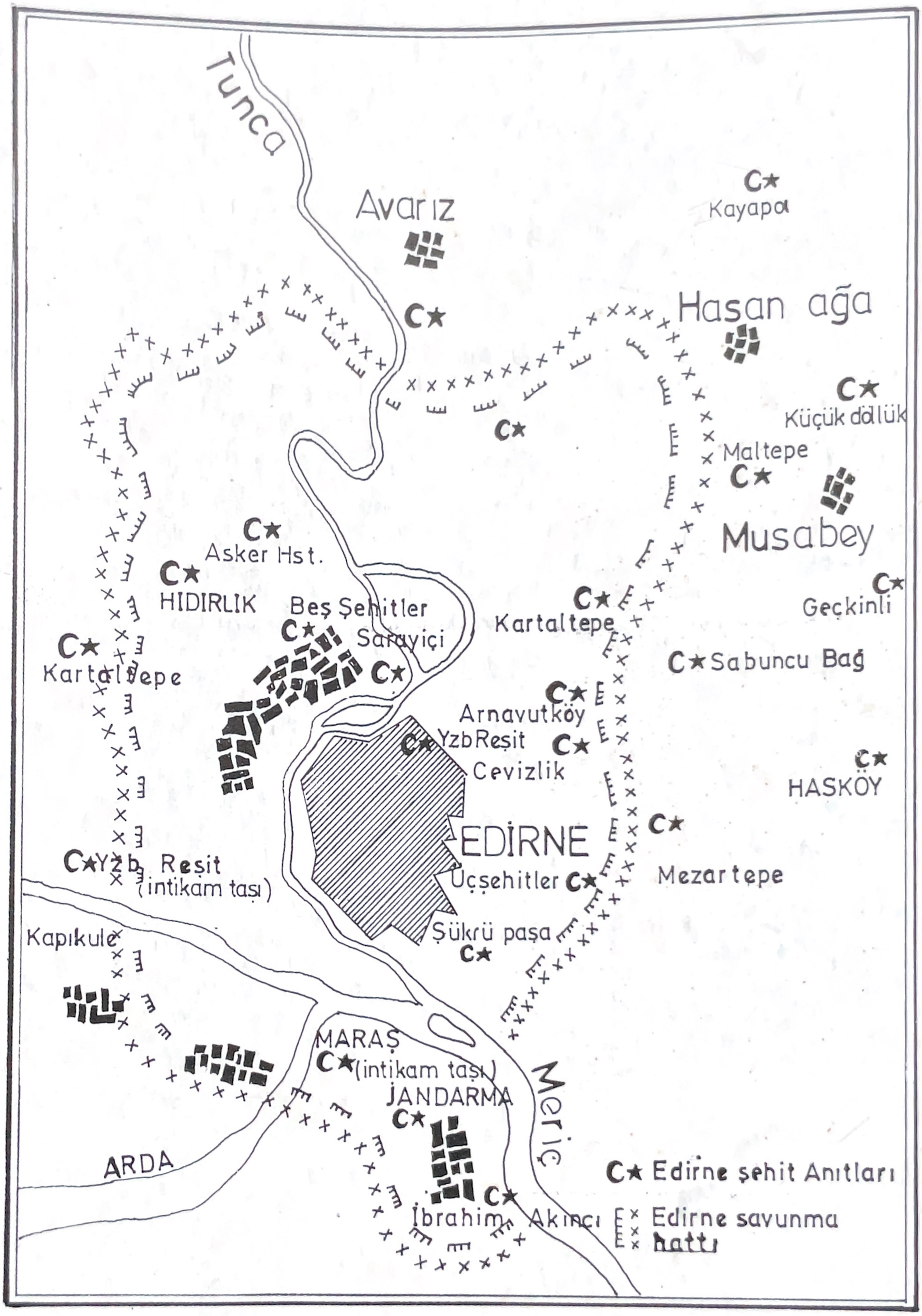

Türkiye Şehitleri İmar Vakfı'nın Armağanıdır.
(Para ile satılmaz)